

Helge Kjær Nielsen

Sproglige kommentarer

til

Romerbrevet

Bind 1: Kapitel 1 – 9

Teoltryk

Sproglige kommentarer til Romerbrevet

Forfatter: Helge Kjær Nielsen

Copyright 1996 og 2008

2. udgave, 1. oplag

TEOLTRYK – Teologisk Forlag

Aarhus Universitet

Tåsingegade 3

8000 Århus C

www.teoltryk.dk

I denne udgave er der ingen ændringer af indholdet fra 1. udgave.

Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Haderslev Stiftsbogtrykkeri

541-514

Svanemærket tryksag

TEOLTRYK – Teologisk Forlag 2008

ISBN 978-87-7806-035-8

Forord

I forbindelse med en eksegetisk gennemgang af Romerbrevet i efterårssemesteret 1990 udarbejdede jeg nogle sproglige kommentarer, der skulle tjene som hjælp for de studerende i det vigtige arbejde med den græske grundtekst. Med det håb, at disse sproglige kommentarer også kan være andre til nytte, lader jeg dem hermed offentliggøre.

Forkortelsen BDR refererer til *F. Blass/A. Debrunner: Grammatik des neutestamentlichen Griechisch. Bearbeitet von F. Rehkopf, Göttingen 1978* eller senere. Et eventuelt tal efter kommaet i paragrafhenvisningerne (f. eks. 157,2) refererer ikke til de med petit skrevne noter, men til det til tallet svarende punkt i hovedteksten, evt. til en note, der henvises til under dette punkt.

HKN er en forkortelse for *Helge Kjær Nielsen: Nytestamentlig Græsk. Formlære og Syntaks, Aarhus 1984*. Står der HKN,F, gælder paragrafhenvisningen den del af bogen, der behandler formlæren. Med HKN,S henvises til den del af bogen, der behandler syntaksen.

Den tekstudgave, der ligger til grund for kommentarerne, er *Nestle/Aland: Novum Testamentum Graece, 7. reviderter Druck 1983*.

Rønde 1991

Helge Kjær Nielsen

KAPITEL 1

V. Iff. Som det er almindeligt i de paulinske breve, er den indledende brevhilsen stærkt udvidet også i Rom., ligesom ordene λέγει χαίρειν er underforstået. Forkortet ville hilsenen se sådan ud: Παύλος [λέγει χαίρειν] πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ (jfr. Ap.G. 15,23; 23,26 og Jak. 1,1). Brevmodtagerne nævnes altså først i v. 7. Se i øvrigt om konstruktio-
nen i brevindledningen BDR § 389 og 480,5b.

Den omfattende indledning skyldes, at der først følger en nærmere bestemmelse til Παύλος, dernæst til εὐαγγέλιον Θεοῦ, så til τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ og endvidere til ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν.

V. 1 Det er ikke klart, om der er to eller tre appositioner til Παύλος i v. 1. Det er nemlig muligt at opfatte ἀφορισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ som en selvstændig apposition, men også at knytte denne bestemmelse til κλητὸς ἀπόστολος. Jeg anser den første mulighed for den sandsynligste. Om appositionerne følgende: I den første må Χριστοῦ Ἰησοῦ opfattes som possessiv genitiv. Appositionen κλητὸς ἀπόστολος betyder egentlig "en kaldet apostel", men verbaladjektivet κλητὸς (καλέω) synes her brugt omtrent lig participlet κληθεῖς, hvorfor udtrykket kan gengives "kaldet til apostel". I ἀφορισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ angiver εἰς hensigten med udvælgelsen (se BDR § 207,3 og HKN,S § 61). Θεοῦ kunne umiddelbart opfattes som en objektiv genitiv fremkaldt af den med εἰς εὐαγγέλιον antydede verbalhand-
ling, men περί τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κτλ. i v. 3 viser, at evangeliet er om Guds søn. Genitiven Θεοῦ i v. 1 betegner derfor antagelig Gud som den, hos hvem evangeliet har sit udspring (genitivus auctoris).

V. 2 Προεπηγγείλατο er et eksempel på et verbum, hvori der indgår to præpositioner. Om augmenteringen i sammensatte verber se HKN,F § 44 c.

Det underforståede subjekt for προεπηγγείλατο er Gud; med διὰ τῶν προφητῶν angives formidlerne; jfr. BDR § 223,3 og HKN,S § 54 b.

Udtrykket ἐν γραφαῖς ἀγίας må antagelig opfattes som eksempel på, at artiklen kan udelades i mere faste vendinger, og bør derfor nok oversættes "i de hellige skrifter". Jfr. 16,26 og se BDR § 252.

V. 3-4 Til τοῦ υἱοῦ er føjet to parallelle participiale bestemmelser τοῦ γενομένου (HKN,F § 88, nr. 21) κτλ. og τοῦ ὀρισθέντος κτλ.

Verbet γίνεσθαι synes her som i Gal. 4,4 og Fil. 2,7 at være brugt med omtrent sammen betydning som γεννᾶσθαι.

Det efter ὀρισθέντος følgende υἱοῦ er et prædikat til participlet; derfor

genitivformen. Præpositionsleddet ἐν δυνάμει kan forbindes med participiet ὀρισθέντος, men det mest nærliggende er at opfatte det som knyttet til υἱοῦ θεοῦ.

I udtrykket κατὰ πνεῦμα ἀγιωσύνης kan præpositionen κατὰ betyde "ifølge" som i præpositionsleddet κατὰ σάρκα i v. 3, men det synes mere nærliggende at antage, at det har betydningen "ved". Genitiven ἀγιωσύνης er at opfatte som en genitivus qualitatis (BDR § 165; HKN,S § 43). Der synes med denne genitivforbindelse at være tale om en lidt stærkere udtryksmåde end πνεῦμα ἅγιον.

Præpositionen ἐκ (i ἐξ ἀναστάσεως) kan betegne årsag (ved, på grund af) eller tid (efter [Seidelin: fra det øjeblik]). Jfr. BDR § 212.

Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν er en apposition til genitiven τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ i v. 3.

V. 5 Se vedr. ἐλάβομεν HKN,F § 88, nr. 59. Selv om verbalformen er i person pluralis, er det dog alene Paulus, som er subjekt. BDR § 280.

Præpositionen εἰς angiver, med hvilket formål Paulus (vi) fik nåde og apostelkald; jfr. BDR § 207,3 og HKN,S § 61.

Genitiven πίστεως kan opfattes på flere måder. Der kan være tale om en objektiv (lydighed mod π.), subjektiv (en af π. virket lydighed), kvalitativ (en af π. bestemt lydighed) eller en appositionsgenitiv (en lydighed, der viser sig i/består i π.). Med henvisning til det paulinske trosbegreb vil mange mene, at den sidste forståelse er den sandsynligste. Se om denne genitiv BDR § 167,2 og HKN,S § 43.

Med ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ tydeliggøres, at Paulus' apostelgerning øves "for hans navns skyld", d.v.s. "hans navn til ære".

V. 6 Det relative pronomen οἷς refererer til πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν i v. 5.

Da Gud opfattes som den, der kalder, er genitiven i udtrykket κλητοῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ antagelig at opfatte som en possessiv genitiv; jfr. anmærkning til BDR § 183,1.

V. 7 Dativen πᾶσιν τοῖς οὖσιν κτλ. er hensynsled. Den angiver som før nævnt, til hvem brevhilsenen er rettet. Se vedr. οὖσιν HKN,F § 81 og 52 a.

Den til ἀγαπητοῖς knyttede genitiv θεοῦ er at opfatte som en subjektiv genitiv. BDR § 183,1 og HKN,S § 39.

Som κλητὸς ἀπόστολος i v. 1 betyder "kaldet til (at være) apostel", er betydningen af κλητοῖς ἁγίοις "kaldet til at være hellige".

Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη κτλ. (jfr. 1. Kor. 1,3; 2. Kor. 1,2; Gal. 1,3; Ef. 1,2; Fil. 1,2; Kol. 1,2; 2. Thes. 1,2 og Filem. 3) er muligvis at se som en kristianiseret omskrivning af den profane hilsen udtrykt ved χαίρειν. Efter

χάρις ὑμῶν må verbalformen εἶη eller ἔστω (HKN,F § 81) underforstås. BDR § 128,5.

Præpositionen ἀπό, der forekommer foran θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, må underforstås foran κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Som i mangfoldige tilfælde udelades den bestemte artikel foran θεός og κύριος; se BDR § 254,1; 257,3 og 268,2.

V. 8 Egentlig er der med πρώτον μὲν lagt op til δεύτερον δέ. εἶτα δέ eller ἔπειτα δέ i det følgende. Men måske betyder πρώτον μὲν her "først og fremmest", "frem for alt". BDR § 447,2 c.

Næje forbundet med εὐχαριστῶ er ὅτι-sætningen, der både angiver grunden til og indholdet af Paulus' tak.

Med anvendelsen af præpositionen διὰ foran Ἰησοῦ Χριστοῦ er tilkendegivet, at henvendelsen til Gud sker *ved* eller *gennem* Jesus Kristus.

Ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ er et af Paulus' mange hyperbolske udtryk.

V. 9 Med præpositionsleddet ἐν τῷ εὐαγγελίῳ mener Paulus antagelig "ved forkyndelsen af evangeliet". Den til τῷ εὐαγγελίῳ knyttede genitiv τοῦ υἱοῦ er at forstå som en objektiv genitiv; jfr. περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ i v.3.

Sætningen ὡς ἀδικαίπτως κτλ. er knyttet til μαρτύς (jfr. Fil. 1,8 og 1. Thes. 2,10). Det indledende ὡς kan forekomme med samme betydning som ὅτι og må så oversættes ved "at", men ὡς kan også, som det f.eks. ses af Fil. 1,8 og 1. Thes. 2,10, udtrykke graden, og må i så fald oversættes "hvor" ("hvor bestandigt jeg osv."). Se BDR § 396,1.

Udtrykket μνησθῆναι ποιεῖσθαι efterfulgt af en objektiv genitiv (her ὑμῶν) bruges i Det nye Testamente om dette at nævne en/nogle i sin bøn; se Ef. 1,16; 1. Thes. 1,2 og Filem. 4.

V. 10 Det lader sig ikke endegyldigt afgøre, om πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου skal forbindes med ὡς ἀδικαίπτως μνησθῆναι ὑμῶν ποιοῦμαι i det foregående eller med det efterfølgende participium δεόμενος.

Der er ikke, hvad mange oversættelser kunne forlede til at tro, to parallelle verber i ὡς-sætningen. Participiet δεόμενος tilkendegiver, at det er i bønnen om at få mulighed for at komme til dem, at han nævner dem (μνησθῆναι ὑμῶν ποιοῦμαι).

Adverbiet πῶς tjener til at forstærke konjunktionen εἰ og dermed til at betone graden af usikkerhed (om døg); se BDR § 375. Det efterfølgende λέδ ἥδη ποτέ betyder "endelig engang", "omsider"; jfr. Fil. 4,10.

Verbet εὐοδωθῆσομαι (af εὐοδῶ) er konstrueret med den udfyldende infinitiv ἐλθεῖν; se BDR § 392 og HKN,S § 161. Se vedr. ἐλθεῖν HKN,F § 88, nr. 34.

V. 11 Hvad Paulus fremfører i v. 11f., er med γάρ angivet som begrundelse for den netop omtalte bøn.

Ἐπιποθῶ hører til de verber, der kan konstrueres med udfyldende infinitiv (BDR § 392,1; HKN,S § 161). Se vedr. ἰδεῖν HKN,F § 88, nr. 72.

Ἰνα-sætningen må opfattes som en hensigtsbisætning. Vedr. verbalformen μεταδῶ (af μεταδιδόναι = "give del i"; jfr. 12,8) se HKN,F § 78, s. 86. Trods det, at ordene τί (HKN,F § 36), χάρισμα og πνευματικόν er adskilt ved μεταδιδῶ og ὑμῖν, hører de dog sammen; se BDR § 473.

Præpositionen εἰς angiver hensigten med μεταδῶ, og styrelsen i præpositionsleddet er den substantiverede akkusativ med infinitiv στηριχθῆναι ὑμᾶς; se BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a. Verbet στηρίζω optræder i nogle tider både som t-stamme og som k-stamme. Se om verba muta BDR § 71.

V. 12 τοῦτο δέ ἐστιν har ikke - som det hyppigere forekommende τοῦτ' ἐστιν - betydningen: "Det vil sige". Τοῦτο δέ ἐστιν indfører derimod en korrektion. Uanset om korrektionen specielt gælder στηριχθῆναι ὑμᾶς, eller den i lige så høj grad gælder den foregående Ἰνα-sætning, må infinitiven συμπαρακληθῆναι opfattes som en syntaktisk parallel til στηριχθῆναι, det vil sige som bestemt af εἰς, og der må underforstås et ἡμᾶς som subjekt for infinitiven. At der i stedet for ἡμᾶς skal underforstås et ἐμέ som subjekt for infinitiven, finder jeg usandsynligt - bl.a. på grund af præpositionen σὺν i infinitiven.

Præpositionsleddet ἐν ὑμῖν kan have instrumental betydning, men rimeligere er den antagelse, at det har lokal betydning.

Τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ har karakter af en pleonasmе. Udtrykket synes at være en sammensmeltning af "den tro, som er i hinanden" og "jeres og min tro".

V. 13 θέλω er konstrueret med akkusativ med infinitiv (ὑμᾶς ἀγνοεῖν), og infinitiven har som objekt de med ὅτι indledte informationer.

Som det fremgår af f.eks. 2. Kor. 11,25, kan aorist undertiden bruges om gentagne handlinger. En sådan anvendelse af aorist synes også at foreligge i formen προεθέμην (af προτίθημι; HKN,F § 79, s. 89); jfr. BDR § 332,2. I medium kan verbet προτίθημι betyde "sætte sig for", "beslutte". Se vedr. den udfyldende infinitiv ἐλθεῖν HKN,F § 88, nr. 34.

I den med καὶ ἐκωλύθην indledte sætning har καὶ adversativ betydning (BDR § 442,1 [se dog også 442,6] og HKN,S § 208), og adverbiet δεῦρο, der både kan bruges om rum og - som her - tid, er substantiveret ved artiklen τοῦ og står som styrelse i et præpositionsled. I BDR § 465 nævnes sætningen som et eksempel på en temmelig brat parentes.

"Ινα-sætningen er styret af προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. Se vedr. verbet οὐδὲ ἢΚΝ, F § 88, nr. 37 og vedr. ἔθνεσιν ἢΚΝ, F § 17.

V. 14 I det i forhold til v. 13 asyndetiske v. 14 skyldes de fire dativer "Ελλησιν, βαρβάρους, σοφοῖς og ἀνοήτοις substantivet ὀφειλέτης, der er prædikatsnomen knyttet til εἰμί; jfr. BDR § 190,1.

V. 15 Af οὕτως fremgår, at Paulus med v. 15 angiver konsekvensen af det, der netop er anført i det foregående.

Konstruktionen τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον har været opfattet på flere måder. Mest nærliggende forekommer den opfattelse, at udtrykket τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον betydningsmæssigt svarer til ἢ ἐμὴ προθυμία. Der må så underforstås et verbum (ἔστιν). Man kan også, idet der stadig underforstås et verbum, opfatte udtrykket på den måde, at τὸ κατ' ἐμὲ betegner en begrænsning (så vidt det står til mig, hvad mig angår). Meningen kan så gengives på følgende måde: "Så vidt det står til mig, er jeg parat". Det er dog en vanskelighed, at πρόθυμον er neutrum. Infinitiven εὐαγγελίσασθαι er udfyldende infinitiv efter πρόθυμον.

Καὶ ὑμῖν = også for jer. Den til ὑμῖν knyttede bestemmelse τοῖς ἐν Ἰρώμῃ kan forstås som et substantiveret præpositionsled eller lig med τοῖς οὖσιν ἐν Ἰρώμῃ.

V. 16 Γάρ i den første sætning i verset begrundet udsagnet i v. 15. Forekomsten af γάρ i den følgende sætning og igen i de følgende vers viser, hvordan Paulus hele tiden begrundet sine udsagn.

Τὸ εὐαγγέλιον (eller αὐτό) må underforstås som subjekt for ἐστίν i sætningen δύναμει γάρ κτλ. Δύναμει er altså subjektsprædikation.

Den til δύναμει knyttede genitiv er rimeligvis at opfatte som en genitivus auctoris; der er tale om en kraft, der udgår fra Gud. Med εἰς σωτηρίαν tilkendegives, hvad der er sigtet med denne kraft.

Παντὶ τῷ πιστεύοντι er et af mange eksempler på, at der efter πᾶς kan følge et substantiveret participium med betydning svarende til en relativsætning; BDR § 413,2.

Markion har ikke πρῶτον i forbindelse med Ἰουδαίῳ, og han kan til støtte for sin læsemåde henvise især til det vigtige håndskrift B.

V. 17 I udtrykket δικαιοσύνη Θεοῦ kan genitiven opfattes på flere måder. De to mest nærliggende muligheder synes at være, at der enten er tale om en subjektiv genitiv eller en genitivus auctoris. Ifølge den første opfattelse ligger vægten på Guds retfærdiggørende handling, ifølge den anden på retfærdigheden som skænket af Gud, hidrørende fra ham.

Pronominet αὐτῷ refererer til τὸ εὐαγγέλιον i det foregående vers. Det er altså i evangeliet, Guds retfærdighed åbenbares. Præpositionsleddet ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, der er tolket på mange meget forskellige måder, er muligvis at opfatte som et retorisk udtryk, der stærkere end det hyppigt forekommende ἐκ πίστεως betoner, at det alene er ved tro.

Præpositionsleddet ἐκ πίστεως i Habbakuk-citatet kan forbindes med ὁ δίκαιος, og citatet kan så gengives: "Den af tro retfærdige skal leve". Den anden mulighed, som de fleste foretrækker, er at forbinde ἐκ πίστεως med verbet ζήσεται. Så må oversættelsen lyde: "Den retfærdige skal leve af tro".

V. 18 I udtrykket ὀργῆ θεοῦ er genitiven vel – under indtryk bla. af det i det følgende (v. 24, 26 og 28) flere gange forekommende udtryk παρέδωκεν (HKN,F § 78, s. 86) ὁ θεός – at opfatte som en subjektiv genitiv. Også ἀνθρώπων opfattes naturligst som en subjektiv genitiv.

Med τῶν ... κατεχόντων indføres en nærmere bestemmelse af ἀνθρώπων. Denne bestemmelse svarer i betydning til en relativsætning. Κατέχειν betyder tholde ned", "holde fangen" og lign. Det i den nævnte bestemmelse forekommende præpositionsled ἐν ἀδικίᾳ synes betydningsmæssigt at svare til en instrumental dativ, derimod ikke at være ensbetydende med ἀδικῶς; se BDR § 219 og HKN,S § 66.

Den bestemte artikel τὴν foran ἀλήθειαν (τὴν ἀλήθειαν er objekt for κατεχόντων) viser, at Paulus tænker på en ganske bestemt sandhed. Hvordan denne nærmere skal bestemmes, må fremgå af eksegesen.

V. 19 Den kausale konjunktion διότι begrundet nok udsagnet om Guds vrede, men kunne også begrunde τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων i det foregående vers.

Som i mange andre tilfælde benytter Paulus et substantiveret adjektiv i neutrum (τὸ γνωστόν) som substantiv; se BDR § 263,2. Τὸ γνωστόν τοῦ θεοῦ må betyde: Det man kan vide om Gud; det erkendelige hos Gud.

Præpositionsleddet ἐν αὐτοῖς svarer vel betydningsmæssigt til αὐτοῖς, da meningen – jfr. næste sætning – næppe kan være, at det, der kan vides om Gud, er åbenbart i dem. Så snarere blandt dem; se i øvrigt BDR § 220,1 og HKN,S § 66.

V. 20 Det substantiverede ἄορατα (neutrum pluralis og subjekt i sætningen) er sammensat af α-privativum og verbaladjektivet ὀρατός. Det vedføjede αὐτοῦ må betragtes som en possessiv genitiv. Τὰ ἄορατα er en betegnelse for Guds usynlige væssen/egenskaber.

I forbindelse med neutrum pluralis (τὰ ἄορατα) er det normalt med verbet i singularis (καθορθαί). Det meningsmæssigt paradoksale udtryk τὰ ἄορατα

καθορᾶται kaldes et oxymoron (BDR § 495).

I præpositionsleddet ἀπὸ κτίσεως κόσμου, der kan knyttes til hovedverbet καθορᾶται, men også til participiet νοούμενα, har ἀπὸ tidlig betydning (siden), og κόσμου, der som ofte i øvrigt står uden bestemt artikel (BDR § 253,4), er en objektiv genitiv (BDR § 163,1 og HKN,S § 40).

Τοῦς ποιήμασιν, der har instrumental betydning, må som følge af placeringen i sætningen sandsynligvis forbindes med νοούμενα (af νοέω), som er et participium i apposition til τὰ ἄόρατα. Det er muligt, men på ingen måde sikkert, at BDR (se § 418,2) har ret i, at τοῦς ποιήμασιν νοούμενα betydningsmæssigt svarer til en betingelsesbisætning. Der kan lige så vel være udtrykt en begrundelse med det pågældende led.

Ordene ἢ τε ἄλδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης er en forklarende apposition til τὰ ἄόρατα αὐτοῦ. Adjektivet ἄλδιος er alene at forbinde med δύναμις.

Præpositionen εἰς med den efterfølgende substantiverede akkusativ med infinitiv τὸ εἶναι αὐτοῦς angiver følgen af det netop fremførte. Om denne brug af εἰς se BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a.

V. 21 Med διότι indledes en (yderligere) forklaring af og begrundelse for udsagnet εἰς τὸ εἶναι αὐτοῦς ἀναπολογήτους i slutningen af v. 20.

Participiet γνόντες (HKN,F § 88, nr. 22), der er apposition til subjektet for οὐκ ἔδοξασαν, (οὐκ) ηὔχαριστήσαν og ἐματαιώθησαν, har koncessiv betydning; se BDR § 418,3 (participium conjunctum) og HKN,S § 181. Γνόντες er aorist participium, hvorved tilkendegives, at erkendelsen tidsmæssigt ligger forud for οὐκ ἔδοξασαν o.s.v.

Skønt verbet εὔχαριστεῖν konstrueres med dativ eller med et præpositionsled, har vi i dette vers akkusativen θεόν, da det er det forud for ηὔχαριστήσαν forekommende verbum ἔδοξασαν, der er bestemmende for konstruktionen.

Almindeligvis er det possessive pronomen placeret efter det substantiv, det er knyttet til (jfr. ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν), men det kan f.eks. også forekomme mellem adjektiv og substantiv, som det fremgår af ἡ ἄσυνετος αὐτῶν καρδιά; se BDR § 284,1. Sammensatte adjektiver som ἄσυνετος har i reglen ikke en særlig form i femininum; se HKN,F § 21, anm. 1.

V. 22 Som γνόντες i v. 21 har φάσκοντες i v. 22 koncessiv betydning. Af subjektsprædikatet σοφοί kan sluttes, at φάσκειν, der f.eks. Ap.G. 24,9 og 25,19 er konstrueret med akkusativ med infinitiv, her er konstrueret med nominativ (underforstået) med infinitiv. Se BDR § 405,1. Da φάσκοντες er præsens participium, er der samtidighed mellem φάσκοντες og ἐμωράνθησαν.

V. 23 Konstruktionen ἀλλάξει τι ἐν τινι betyder "ombytte noget med noget" og er antagelig inspireret af det hebraiske אָרַחֵק. Også på anden måde spores indflydelse fra hebraisk, idet δόξα indholdsmæssigt synes at svare til אֲרִיבָּ.

Ἐν ὁμοιωμάτι εἰκόνοσ φθαροῦ τοῦ ἀνθρώπου betyder direkte oversat "et forgængeligt menneskes billedes lighed", hvilket meningsmæssigt må svare til "billedet af et forgængeligt menneske".

V. 24 Παρέδωκεν (HKN,F § 78, s. 86) er konstrueret med henholdsvis ἐν og εἰσ. Meningen er sandsynligvis, at de i deres hjerters begær (ἐν ταῖσ ἐπιθυμίαισ κτλ.), det vil sige med alle deres begæringer, af Gud blev overgivet til urenhed (εἰσ ἀκαθαρσίαν).

Τοῦ efterfulgt af infinitiv kan angive hensigt og følge. Det sidste synes her mest nærliggende. Se BDR § 400,2 og HKN,S § 160. Den efter τοῦ følgende infinitiv ἀτιμάζεσθαι er rimeligvis at opfatte som en infinitiv i passiv.

Det er uklart, hvordan præpositionsleddet ἐν αὐτοῖσ, der som følge af bevidnelsen må foretrækkes for ἐν ἑαυτοῖσ, præcist skal forstås. Man har blandt andet overvejet, om ἐν αὐτοῖσ har instrumental betydning, men en lokal betydning (hos dem, blandt dem) forekommer mig mere nærliggende.

V. 25 Om betydningen af det ubestemt relative pronomener οὔτινες se BDR § 293,2 b.

Ἰ μεταλλάξαν τὴν ἀλήθειαν ... ἐν τῷ ψεύδει har vi samme konstruktion som i v. 23. Om augmentet i sammensatte verber se HKN,F § 44 c.

Medens κτίσισ i v. 20 betyder skabelse, det vil sige processen at skabe (jfr. at ordet ender på -σισ), har det i v. 25 betydningen "skabning", det vil sige resultatet af skabelsesprocessen.

I komparative udtryk forekommer παρά med akkusativ i betydningen "mere end", "fremfor". Se BDR § 236,3 og HKN,S § 52 a. Κτίσαντα er et substantiveret participium dannet af verbet κτίζειν.

V. 26 Se vedr. udtrykket διὰ τοῦτο HKN,S § 54 a.

Konstruktionen efter παρέδωκεν i dette vers og igen i v. 28 svarer til konstruktionen efter samme verbum i v. 24, idet der dog ikke i v. 26 og 28 er en parallel til det af ἐν styrede præpositionsled i v. 24.

Genitiven ἀτιμίασ tjener til nærmere at karakterisere πᾶθη. Altså "vanærende lidenskaber". Der er således tale om en genitivus qualitatis; se BDR § 165,1 og HKN,S § 43.

Paulus bruger i v. 26 adjektivet θήλειαι (fem., plur., nom. af θήλυσ) og i v. 27 adjektivet ἄρσενεσ (mask., plur., nom. af ἄρσεν) i stedet for, men med

samme betydning som substantiverne γυναῖκες og ἄνδρες.

Konstruktionen μετέλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν κτλ. adskiller sig fra konstruktionen ἐπέλλαξαν i v. 23 og μετέλλαξαν i v. 25 ved efter objektet at have et præpositionsled styret af εἰς og ikke af ἐν. Meningsmæssigt synes det dog ikke at gøre nogen forskel.

Efter τὴν παρὰ φύσιν skal underforstås χρῆσιν. Præpositionsleddet παρὰ φύσιν har således adjektivisk karakter.

V. 27 Τέ i begyndelsen af v. 27 korresponderer med τέ i den anden sætning i v. 26; jfr. BDR § 444,1.

Se vedr. participiet ἀφέντες (apposition til subjektet for ἐξεκαύθησαν) HKN,F § 78, s. 87; vedr. den af χρῆσιν fremkaldte genitiv τῆς θηλείας BDR § 163 og HKN,S § 40 og vedr. ἐξεκαύθησαν HKN,F § 88, nr. 45 samt § 44 d. Præpositionsleddet εἰς ἀλλήλους er knyttet til ὀφείλει.

Τὴν ἀντιμισθίαν ... τῆς πλάνης αὐτῶν betyder ordret "deres vildfarelses løn", hvilket vil sige løn, gengældelse eller straf for deres vildfarelse. Med præpositionsleddet ἐν ἑαυτοῖς tilkendegives, at de påfører sig selv denne straf.

I relativbisætningen ἦν ἔδει må egentlig underforstås en akkusativ med infinitiv, nemlig ἀπολαμβάνεσθαι αὐτοῦς.

V. 28 Sammenligningskonjunktionen καθὼς har i dette tilfælde også kausal betydning; se BDR § 453,2 og HKN,S § 209 d.

Ἐδοκίμασαν er konstrueret med den udfyldende infinitiv ἔχειν. Udtrykket τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει betyder ordret "at have Gud i erkendelsen", det vil sige "at kende Gud".

Se vedr. παρέδωκεν κτλ. kommentarerne til v. 24 og v. 26. Selv om der ikke foran ποιεῖν er et τοῦ, må ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα opfattes som en parallel til τοῦ ἀτιμάζεσθαι κτλ. i v. 24. Der er altså tale om en følge af παρέδωκεν. Ifølge BDR § 394,2 står ποιεῖν κτλ. epeksegetisk, det vil sige som tydeliggørelse af udsagnet παρέδωκεν αὐτοῦς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν.

Med negationen μὴ betyder det substantiverede participium καθήκοντα (neutrum, pluralis, akkusativ af καθήκει = det sømmer sig) "det usømmelige".

V. 29-31 Akkusativen πεπληρωμένους og de senere forekommende akkusativformer μεστοῦς, ψιθυριστάς κτλ. står som apposition til αὐτοῦς eller måske rettere til det underforståede subjekt for ποιεῖν. I øvrigt skifter konstruktionen i den såkaldte lastekatalog v. 29-31. Først har vi participiet πεπληρωμένους med instrumental dativ (BDR § 195,2). Dernæst følger adjektivet μεστοῦς med genitiv (BDR § 182,1 og HKN,S § 45). Endelig

er der en række akkusativformer, af hvilke ἐφευρετάς er konstrueret med objektiv genitiv og ἀπειθεῖς med dativ (BDR § 187).

V. 32 Det til subjektet οὔτινες knyttede participium ἐπιγνόντες (HKN,F § 88, nr. 22) har koncessiv betydning; se BDR § 418,3 og HKN,S § 181.

Se vedr. tidsforholdet mellem participiet ἐπιγνόντες og de finite former ποιοῦσιν og συνευδοκοῦσιν kommentarerne til v. 21.

I ὅτι-sætningen præciseres, hvad der er indholdet af τὸ δίκαιωμα τοῦ θεοῦ. Efter subjektsprædikatei ἄξιτοι følger en genitiv (θανάτου), idet det pågældende adjektiv konstrueres med genitiv (genitivus pretii); se BDR § 182,2 og HKN,S § 45.

Hovedsætningens αὐτὰ refererer til τὰ τοιαῦτα i ὅτι-sætningen. Det substantiverede participium πράσσουσιν står i dativ bestemt af verbet συνευδοκοῦσιν; se BDR § 202,1.

KAPITEL 2

V. 1 Det forekommer naturligt at antage, at det begrundende $\delta\iota\acute{o}$ refererer til hele afsnittet 1,18-32 og ikke blot til slutningen, evt. v. 32a eller 32b. Dog antager nogle, at $\delta\iota\acute{o}$ blot står som en overgangspartikel og altså uden at have den oprindelige betydning.

Se vedr. ἀναπολόγητος (med α-privativum) kommentarerne til 1,20 og vedr. formen εἶ HKN,F § 81. Πᾶς er brugt med betydning svarende til ὅστις ἐάν ᾖs - oversat: "hvem du måtte være".

Ἐν ᾧ svarer antagelig til ἐν τούτῳ ὅτι = "i dette at". Meningen i sætningen kan dermed gengives sådan: idet eller ved at du dømmes en anden, fordømmer du dig selv. Svarer ἐν ᾧ derimod til ἐν τούτῳ ἐν ᾧ, er meningen, at det er med det, hvorved den anden dømmes, man fordømmer sig selv. Bemærk i øvrigt ændringen fra κρίνεις til det stærkere κατακρίνεις.

Med bestemt artikel betyder οὕτῳ "det samme", egentlig "de samme (ting)". Det substantiverede participium ὁ κρίνων er apposition til det ikke eksplicit nævnte subjekt for πράσσεις, nemlig σύ.

V. 2 Se vedr. οἶδαμεν HKN,F § 88, nr. 69 og vedr. pronominet τοιαῦτα HKN,F § 38.

Præpositionsleddet κατὰ ἀλήθειαν kan forekomme i betydningen "virkelig", men sammenhængen viser, at det her må betyde "i overensstemmelse med sandhed", d.v.s. "med rette".

Som igen i v. 3 er objektet for det substantiverede participium τοῦσ ἀπόστολους anbragt mellem artiklen og participiet.

V. 3 Det efter λογίζη (af λογίζεσθαι) forekommende demonstrative pronomen τοῦτο må karakteriseres som et foreløbigt objekt, idet det foregriber objektsætningen ὅτι σύ ἐκφεύξη τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ. Det havde ikke været nødvendigt i denne sætning at angive subjektet eksplicit; når det alligevel er sket, er det med det formål at fremhæve subjektet.

Artiklen ὁ foran participiet κρίνων determinerer også det parallelle participium ποιῶν.

V. 4 Genitiverne τοῦ πλοῦτου, τῆς ἀνοχῆς og τῆς μακροθυμίας skyldes verbet καταφρονεῖς. Det er overhovedet karakteristisk for verber, hvori præpositionen κατὰ indgår, at de styrer genitiv; se BDR § 181,1 og HKN,S § 44 i. Genitiven τῆς χρηστότητος er bestemt af τοῦ πλοῦτου. Denne genitiv gør det klart, hvori rigdommen består. Rigdommen på hans godhed; se BDR § 167 og HKN,S § 42.

Participiet ἀγνοῶν er apposition til subjektet for καταφρονεῖς og har som objekt den efterfølgende ὅτι-sætning. Det substantiverede adjektiv τὸ χροστὸν svarer betydningsmæssigt til ἡ χρηστότης.

Ἄγει kan være en præsens de conatu. I så fald udtrykkes, hvad Guds godhed tilstræber; se BDR § 319 og HKN,S § 106.

V. 5 Præpositionen κατὰ har her rimeligvis betydningen "på grund af". Man må underforstå artiklen τὴν foran ἀμετανόητον καρδίαν. Som det er almindeligt ved sammensatte adjektiver, har ἀμετανόητος ikke en særlig form i femininum.

Ὀργῆς og ἀποκαλύψεως κτλ. er kvalitative genitiver, der nærmere karakteriserer substantivet i præpositionsleddet ἐν ἡμέρα; se BDR § 165 of HKN,S § 43. Δικαιοκρισίας er knyttet til ἀποκαλύψεως som objektiv genitiv, eftersom δικαιοκρισία er objekt for den i ἀποκαλύψεως indeholdte handling, medens τοῦ θεοῦ må betegnes som subjektiv genitiv, idet Gud er subjekt for den i δικαιοκρισία indeholdte handling.

V. 6 Se vedr. ἀποδώσει HKN,F § 78, s. 85.

V. 7 Det substantiverede participium τοῖς ζητοῦσιν er apposition til ἐκάστῳ i v. 6. Ζητοῦσιν har som objekt δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθοροῖαν. Ζῶν αἰώνιον i versets slutning er objekt for ἀποδώσει i v. 6. Det har undertiden - især med henvisning til v. 10 - været gjort gældende, at det forholder sig omvendt, nemlig sådan at δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθοροῖαν er objekt for ἀποδώσει og ζῶν αἰώνιον for ζητοῦσιν, men det ville være unaturligt med objektet for ἀποδώσει mellem den bestemte artikel og det participium (ζητοῦσιν), den determinerer.

I præpositionsleddet καθ' (om grunden til θ' se HKN,F § 7 e) ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ er ἔργου ἀγαθοῦ at opfatte som objektiv genitiv; se BDR § 163,1 og HKN,S § 40. Iflg. den forståelse er meningen "ved udholdende at gøre det gode".

V. 8 Karakteristikken af den anden gruppe (τοῖς δὲ κτλ. korresponderer med τοῖς μὲν κτλ. i v. 7) går fra τοῖς til og med ἀδικία og består af tre led, og den bestemte artikel hører til dem alle. Første led er det substantiverede præpositionsled τοῖς ἐξ ἐριθείας (jfr. οἱ ἐκ νόμου i 4,14 og se HKN,S § 10). Det næste led er (τοῖς) ἀπειθοῦσιν τῇ ἀληθείᾳ og det tredje (τοῖς) πειθομένοις τῇ ἀδικίᾳ. De to dativer skyldes participierne ἀπειθοῦσιν og πειθομένοις.

Hvis konstruktionen i v. 8 havde været parallel med den, vi har i v. 7, skulle ordene ὀργῆ og θυμὸς have stået i akkusativ ligesom ζῶν αἰώνιον.

Den omstændighed, at de pågældende ord i v. 8 står i nominativ, gør det muligt at underforstå en form af verbet εἶναι og opfatte dativen τοῖς δὲ ἐξ ἐπιθείας κτλ. som hensynsled. Det kan imidlertid også være, at dativen endnu er bestemt af konstruktionen i v. 6 og altså - som dativen i v. 7 - er apposition til ἐκάστω. I så fald bryder Paulus midt i v. 8 den konstruktion, han hidtil har fulgt.

V. 9 Θλιψις og στενοχωρία er nominativ ligesom ὀργή og θυμός i det foregående vers. Der må underforstås en form af εἶναι; jfr. BDR § 128,4.

Πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου er antagelig inspireret af det kendte hebraiske udtryk **כָּל נַפְשׁ אָדָם**.

Når et participium står som attribut, har det bestemt artikel, selv om det substantiv, det er knyttet til, ikke har det; derfor τοῦ κατεργαζομένου. Se BDR § 412,3.

Ἰουδαίου og Ἕλληνος står som apposition til ἀνθρώπου; derfor genitiv. En sammenknytning med τε ... καὶ er tættere end en sammenknytning med καὶ alene. Se BDR § 444,2.

V. 10 Konstruktionen i v. 10 er parallel med konstruktionen i det foregående vers, idet dog det til ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν κτλ. (v. 9) svarende led i v. 10 er dativen πάντι κτλ. Denne ændring forklarer også dativerne Ἰουδαίῳ og Ἕλληνι.

Som det vil ses, er versene 7 - 10 kiastisk opbygget, idet v. 7 indholdsmæssigt er på linje med v. 10, og v. 8 med v. 9.

V. 11 I προσωποληψία genkendes substantivet πρόσωπον og verbet λαμβάνειν. Jfr. det hebraiske **כְּדֹמָם נִשְׁמָה**.

V. 12 Adverbiet ἀνόμως (bemærk α-privativum) får her betydning ud fra præpositionsleddet ἐν νόμῳ, der her næppe kan have instrumental betydning, men derimod lokal forstået på den måde, at der sigtes til livet inden for lovens område, lovens sfære. Selv om νόμος står uden bestemt artikel, tænkes der på en bestemt, nemlig den af Gud åbenbarede lov; jfr. BDR § 258,2 og HKN,S § 4. Ἀνόμως angiver altså i dette tilfælde alternativet til ἐν νόμῳ.

Den to gange forekommende verbalform ἤμαρτον må opfattes som en kompleksiv aorist; se BDR § 332 og HKN,S § 118. Se i øvrigt vedr. dette verbum HKN,F § 88, nr. 6; vedr. ἀπολοῦνται HKN,F § 88, nr. 11 og endelig vedr. κριθήσονται HKN,F § 88, nr. 57.

V. 13 Den første sætning i verset er en nominalsætning, det vil sige en sætning uden finit verbum. Der må underforstås et εἶσθι.

Såvel $\sigma\acute{\iota}\kappa\rho\alpha\tau\alpha\iota$ som $\sigma\iota\ \pi\omicron\iota\eta\tau\alpha\iota$ er konstrueret med objektiv genitiv; se BDR § 163 og HKN,S § 40.

At være retfærdig $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ [$\tau\phi$] $\theta\epsilon\phi$ betyder at være retfærdig i Guds øjne, efter hans dom. Se BDR § 238,2. $\Pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ er brugt med omtrent samme betydning som $\acute{\epsilon}\nu\omega\pi\iota\omicron\nu$ og $\acute{\epsilon}\nu\alpha\nu\tau\iota\omicron\nu$.

V. 14 Det er ikke éntydigt, hvad $\gamma\acute{\alpha}\rho$ refererer til. De to mest nærliggende muligheder forekommer at være v. 12a eller v. 13b.

" Όταν ($\acute{\omicron}\tau\epsilon$ + $\acute{\alpha}\nu$) efterfulgt af konjunktiv ($\pi\omicron\iota\omega\sigma\iota\nu$) er casus eventualis i en tidsbisætning; se BDR § 382,3 og HKN,S § 147 a.

Som det ofte er tilfældet, forekommer $\acute{\epsilon}\theta\eta$ uden bestemt artikel, selv om meningen er "hedningerne"; se BDR § 254,5.

Almindeligvis – og nok også med rette – forbindes dativen $\phi\upsilon\sigma\epsilon\iota$ ("af naturen", "af sig selv"; se BDR § 197,2) med det efterfølgende $\tau\acute{\alpha}$ $\tau\omicron\upsilon$ $\nu\omicron\mu\omicron\upsilon$ $\pi\omicron\iota\omega\sigma\iota\nu$, men sprogligt er der også den mulighed at forbinde ordet med $\acute{\epsilon}\theta\eta$ $\tau\acute{\alpha}$ $\mu\grave{\eta}$ $\nu\omicron\mu\omicron\nu$ $\acute{\epsilon}\chi\omicron\nu\tau\alpha$.

Udtrykket $\tau\acute{\alpha}$ $\tau\omicron\upsilon$ $\nu\omicron\mu\omicron\upsilon$ betyder egentlig "det som hører loven til", hvilket må sigte til det, som loven siger/kræver. Se vedr. det græske udtryk BDR § 266,3.

I hovedsætningen har det til subjektet knyttede participium $\mu\grave{\eta}$ $\acute{\epsilon}\chi\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$ med objektet $\nu\omicron\mu\omicron\nu$ koncessiv betydning; se BDR § 418,3 og HKN,S § 181. $\Nu\omicron\mu\omicron\varsigma$ står som subjektsprædikat, og hertil knytter sig $\acute{\epsilon}\alpha\upsilon\tau\omicron\tau\omicron\iota\varsigma$. De er sig selv en lov.

V. 15 $\tau\omicron$ $\acute{\epsilon}\rho\gamma\omicron\nu$ $\tau\omicron\upsilon$ $\nu\omicron\mu\omicron\upsilon$ betyder ordret oversat "lovens gerning", men meningen er tydeliggjort i oversættelsen "den gerning, som loven kræver". Der er altså ikke nogen egentlig indholdsmæssig forskel mellem dette udtryk og formuleringen $\tau\acute{\alpha}$ $\tau\omicron\upsilon$ $\nu\omicron\mu\omicron\upsilon$ i det foregående vers. Verbaladjektivet $\gamma\rho\alpha\pi\tau\omicron\nu$ er neutrum i akkusativ bestemt af $\tau\omicron$ $\acute{\epsilon}\rho\gamma\omicron\nu$.

$\Sigma\upsilon\mu\mu\alpha\rho\tau\upsilon\rho\omicron\upsilon\sigma\eta\varsigma$... $\tau\eta\varsigma$ $\sigma\upsilon\nu\epsilon\iota\delta\eta\sigma\epsilon\omega\varsigma$ (genitiven $\alpha\upsilon\tau\omega\nu$ hører til $\tau\eta\varsigma$ $\sigma\upsilon\nu\epsilon\iota\delta\eta\sigma\epsilon\omega\varsigma$) er en absolut genitiv, og det samme er $\tau\omega\nu$ $\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\mu\omega\nu$ $\kappa\alpha\tau\eta\gamma\omicron\rho\omicron\upsilon\nu\tau\omega\nu$ $\grave{\eta}$ $\kappa\alpha\iota$ $\acute{\alpha}\pi\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\upsilon\mu\acute{\epsilon}\nu\omega\nu$, der rimeligvis er at forstå som en tydeliggørelse af indholdet af den første. Se om absolut genitiv BDR § 423 og HKN,S § 49. Det med $\mu\epsilon\tau\alpha\acute{\xi}\acute{\upsilon}$ forbundne pronomen $\acute{\alpha}\lambda\lambda\grave{\eta}\lambda\omega\nu$ refererer næppe til hedningerne, men derimod til $\tau\omega\nu$ $\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\mu\omega\nu$ i det umiddelbart følgende. Meningen er altså, at det er mellem tankerne indbyrdes, der rejses anklager og føres forsvar.

V. 16 Uanset om der læses $\kappa\rho\iota\nu\epsilon\iota$ (futurum), hvad en række håndskrifter gør, eller $\kappa\rho\iota\nu\epsilon\iota$ (præsens), som Nestle-Aland gør med støtte i andre håndskrifter (en del af de ældste er som bekendt uden accenter), må der med

ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κτλ. være tænkt på den fremtidige dom. Præsens kan da også bruges om en fremtidig handling eller begivenhed; se BDR § 323 og HKN,S § 110.

Præpositionsleddet διὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ kan godt forbindes med verbet κρίνει, og meningen er så, at Gud dømmes ved Kristus Jesus, men naturligere er det at forbinde ordene med κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, og i så fald tilkendegiver de, at Paulus har fået sit evangelium fra Jesus Kristus.

Κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου er at forbinde med κρίνει og skal udtrykke, at dommen finder sted i overensstemmelse med, hvad Paulus har udfoldet i sin forkyndelse.

V. 17 Med εἰ δὲ indledes en konstruktion, der ikke fuldføres, men brydes af med v. 20. Der er altså tale om en anakoluti. Den indledende sætning, som er en betingelsesbisætning (casus realis; BDR § 372,1 a og HKN,S § 195 a), følges ikke op af en hovedsætning, måske fordi bisætningen er så usædvanlig lang. Den rummer ikke mindre end seks finitte verber og strækker sig over fire vers. Se i øvrigt BDR § 467.

I sætningen εἰ δὲ οὐ Ἰουδαῖος ἐπονομάζειν μά Ἰουδαῖος karakteriseres som subjektsprædikat. Når der kun formelt er tale om en betingelse, d.v.s. når betingelsen anses for at være opfyldt, er det rimeligt at oversætte εἰ ved "når".

Trods manglende artikel foran νόμῳ, er det den tidligere nævnte af Gud åbenbarede lov, der er tænkt på. Også foran θεῷ er artiklen udeladt, som det ofte er tilfældet efter en præposition; se BDR § 254,1.

Den eller det, man roser sig af, angives ofte i et præpositionsled styret af ἐν. Derfor ἐν θεῷ. I øvrigt er verberne i dette vers alle mediumformer.

V. 18 Efter objektet for γινώσκετε, det vil sige efter τὸ θέλημα, må underforstås τοῦ θεοῦ eller pronominet αὐτοῦ.

Verbet διαφέρειν har - brugt intransitivt - bl.a. betydningen "være forskellig", "være bedre". Δοκιμάζειν τὰ διαφέροντα kan derfor betyde "vurdere de forskellige ting", og det vil sige afgøre, hvad der er det væsentlige. Ordet διαφέροντα har sin modsætning i ἀδιάφορα.

Κατηχούμενος står i apposition til subjektet, og med præpositionen ἐκ τοῦ νόμου (denne gang med bestemt artikel) skal nok tilkendegives, at undervisningen er sket "ud fra loven", og dermed er det en undervisning i loven.

V. 19 Efter πέποιθας (af πεθεῖν; se om bøjningen HKN,F § 88, nr. 74 og om konstruktionen Bauers Wörterbuch 2b) følger akkusativ med infinitiv σεαυτὸν ... εἶνα; jfr. BDR § 406,1. Τυφλῶν er en objektiv genitiv knyttet til ὁδηγόν, der er subjektsprædikat til σεαυτὸν.

Φως i dette vers og παιδευτήν samt διδάσκαλον i det følgende vers er tre med ὀδηγόν parallelle prædikatsnominer. Φως er knyttet til det substantiverede præpositionsled τῶν ἐν σκοτει. Betydningsmæssigt er genitiven beslægtet med en dativ, da meningen med udtrykket φωσ τῶν ἐν σκοτει er "lys for dem, der er i mørke". I forbindelse med τῶν ἐν σκοτει kan man underforstå et participium som f.eks. ὄντων eller περιπατούντων.

V. 20 De som substantiver anvendte adjektiver ἀφρόνων og νηπίων er knyttet til henholdsvis παιδευτήν og διδάσκαλον som objektiv genitiv.

Den med participiet ἔχοντα (apposition til σεαυτόν) indledte bestemmelse er nok at forstå som begrundelse for den selvtilid, der netop er eksemplificeret ("fordu du har"), men ἔχοντα κτλ. kan evt. også opfattes som det sidste eksempel på denne selvtilid. I så fald står ἔχοντα parallelt med ὀδηγόν, φωσ, παιδευτήν og διδάσκαλον.

Bestemmelsen af genitiverne γνώσεως og ἀληθείας kan være vanskelig, men meningen synes at være, at de (jøderne) i loven har udtryk (μόρφωσιν) for kundskaben og sandheden.

V. 21-22 Det lader sig ikke afgøre, om de fire sætninger i disse vers skal opfattes som (retoriske) spørgsmål, hvad Nestle-Aland antager (jfr. :), eller som konstateringer.

Udtrykket ὁ οὖν διδάσκων (v. 21) kan gengives: du som altså lærer. Udsagnet knyttes derved sammen med det foregående - ikke mindst med διδάσκαλον νηπίων i v. 20. Μὴ κλέπτειν er objekt for κηρύσσων og μὴ μοιχεύειν objekt for λέγων. Når verbet λέγειν udtrykker befaling, kan det - som det ses - konstrueres med infinitiv alene; se BDR § 392,1 d.

Βδελύσσεσθαι betyder "nære afsky", og ἱεροσυλεῖν har formentlig betydningen "begå tempelran".

V. 23 Det relative pronomen ὅς knytter til ved det "du", der - som det fremgår af verberne διδάσκεις, κλέπτεις, μοιχεύεις og ἱεροσυλεῖς - gemmer sig i de substantiverede participier διδάσκων, κηρύσσων, λέγων og βδελυσσόμενος.

Det, man roser sig af og er stolt over, angives oftest i et præpositionsled styret af ἐν. Derfor ἐν νόμῳ i forbindelse med καυχᾶσα.

Τοῦ νόμου er objektiv genitiv knyttet til τῆς παραβάσεως, og præpositionsleddet διὰ κτλ. angiver måden, hvorpå vanærelsen af Gud sker, nemlig ved at overtræde loven; BDR § 223,4.

V. 25 Det begrundende γάρ synes at tjene til at markere forbindelsen mellem det foregående afsnit og v. 25-29.

Se vedr. ἦς HKN,F § 81 og vedr. betingelsesbisætningerne ἐάν ... πράσσης og ἐάν ... ἦς (casus eventualis) BDR § 373,1 og HKN,S § 195 c.

Νόμου er en objektiv genitiv knyttet til subjektsprædikatet παραβάτης. Jfr. παραβάσεως τοῦ νόμου i v. 23.

Egentlig betyder ἀκροβυστία "forhud", men det har undertiden betydningen "uomskårethed", det vil sige, det betegner tilstanden som uomskåret. Med denne betydning synes ordet anvendt i v. 25b og 26b. Ordet kan endelig bruges som betegnelse for en uomskåret person (ἡ ἀκροβυστία = ὁ ἀκροβυστίαν ἔχων), og den betydning synes at foreligge i v. 26a.

Se vedr. γέγονεν HKN,F § 88, nr. 21.

V. 26 Se vedr. ἐάν ... φυλάσσει kommentarerne til den parallelle konstruktion i v. 25. Subjektet ἡ ἀκροβυστία svarer som nævnt til ὁ ἀκροβυστίαν ἔχων = "den uomskårne".

Da tankegangen er den, at det er loven, som formulerer en række krav, må τοῦ νόμου i dette tilfælde opfattes som en subjektiv genitiv; det giver dog også mening at opfatte τοῦ νόμου som en possessiv genitiv.

Maskulinumformen αὐτοῦ skyldes det ovennævnte forhold, at ἡ ἀκροβυστία i begyndelsen af verset betydningsmæssigt svarer til ὁ ἀκροβυστίαν ἔχων; der er altså tale om constructio ad sensum. BDR § 282,2.

Subjektsprædikatet indføres undertiden (inspireret af det hebraiske ?) med εἰς, således også i forbindelse med verbet λογίζεσθαι; se BDR § 145,2 og HKN,S § 15 og 21.

V. 27 Se vedr. futurumformen κρινεῖ HKN,F § 88, nr. 57.

Selv om ἡ ἀκροβυστία også her svarer til ὁ ἀκροβυστίαν ἔχων, er participiet τελοῦσα (femininum) dog i sin form bestemt af ἀκροβυστία, som det står i apposition til. Her foreligger altså ikke constructio ad sensum.

Præpositionsleddet ἐκ φύσεως kan betyde "af natur", og det vil sige "ifølge herkomst", men udtryk som ἐν τῷ φανερωῷ og ἐν τῷ κρυπτῷ i de to følgende vers kunne tale for i v. 27 at oversætte ἐκ φύσεως ved "i det ydre".

Til objektet for κρινεῖ, nemlig σέ, er føjlet bestemmelsen τὸν ... παραβάτην νόμου (om genitiven se kommentarerne til v. 25). Med det mellem artikel og substantiv placerede præpositionsled διὰ κτλ. fremhæves de ledsagende omstændigheder, nemlig at jøden overtræder loven samtidig med (og på trods af), at han udmærket kender den og er omskåret. Se BDR § 223,4 og HKN,S § 54 b.

V. 28 Det forekommer rimeligt at opfatte Ἰουδαῖος som subjektsprædikat i den første og περιτομή som subjektsprædikat i den anden sætning. Med de underforståede ord i parentes gengives versets formodede fulde ordlyd: οὐ

γάρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ [Ἰουδαῖος] Ἰουδαῖός ἐστιν οὐδέ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκί [περιτομή] περιτομή [ἐστιν]. I den anden sætning vil nogle opfatte tekstens περιτομή som subjekt og underforstå verbum og subjektsprædikat (περιτομή ἐστιν), men forskellen ligger alene i accentueringen.

Φανερῷ i dette vers og κρυπῷ i det følgende er substantiverede adjektiver.

V. 29 Tankegangen i v. 29 kan tydeliggøres ved at supplere på følgende måde: ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπῷ Ἰουδαῖος [Ἰουδαῖός ἐστιν], καὶ περιτομῇ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι [περιτομή ἐστιν]. Det forudsættes altså, at verbum og subjektsprædikat er underforstået.

Καρδίας må vel opfattes som en objektiv genitiv, og ἐν πνεύματι οὐ γράμματι har antagelig instrumental betydning. BDR § 195 og HKN,S § 66.

Maskulinumformen οὐ (HKN,F § 37 a) viser tilbage til begyndelsen af verset, nemlig til ὁ ἐν τῷ κρυπῷ Ἰουδαῖος, som jo er den sande jøde og dermed også den, der har den rette omskærelse, nemlig περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι. I den sidste sætning må verbet - antagelig ἐστίν - underforstås.

KAPITEL 3

V. 1 Verset rummer to nominal sætninger. Det underforståede verbum er i begge tilfælde εἶσιν. Se BDR § 127,3. Τί og τίς er subjektsprædikater.

Partiklen οὖν viser, at de af Paulus stillede spørgsmål følger af det, han ovenfor har udviklet om henholdsvis hedningerne og jøderne.

Det substantiverede adjektiv τὸ περισσόν betyder i Matth. 5,37 "det, som er udover"; i Rom. 3,1 er oversættelsen "fortrin" mest nærliggende.

Trods singularisformen τοῦ Ἰουδαίου tænkes der på jøderne generelt, hvilket også fremgår af, at verbet i v. 2 er pluralis.

V. 2 Neutrumformen πολὺ (HKN,F § 24) er bestemt af τὸ περισσόν. Κατὰ πάντα τρόπον = "på enhver måde", "i alle måder".

Med πρώτον μὲν lægges der egentlig op til ἔπειτα δέ eller lignende i det følgende, men en sådan videreførelse er der ikke; jfr. imidlertid πρώτον μὲν i 1,8 og kommentarerne til dette vers.

Formentlig har ὅτι betydningen "at"; det vil sige, ὅτι indfører et eksempel på det nævnte fortrin. En anden mulighed er, at ὅτι betyder "fordi". I så fald angiver ὅτι-sætningen en begrundelse for πολὺ κατὰ πάντα τρόπον.

Som subjekt for ἐπιστεύθησαν må underforstås οἱ Ἰουδαῖοι. Dels ville man vente singularis ἐπιστεύθη, hvis τὰ λόγια var subjekt (neut. plur. efterfølges i regelen af verbet i sing.), dels er der f. eks. i 1. Kor. 9,17; Gal. 2,7 og 1. Thes. 2,4 tilsvarende konstruktioner med verbet i passiv og i tilknytning hertil en akkusativ om det, der er blevet betroet.

V. 3 Foruden den af Nestle-Aland valgte tegnsætning er der en anden - af mange oversættere og adskillige kommentatorer foretrukket - mulighed, den nemlig ikke at have noget tegn efter γάρ, men derimod et spørgsmålstegn efter τίς. Meningsmæssigt gør det dog ikke nogen væsentlig forskel, hvilken af de to muligheder der vælges. Følges Nestle-Alands tegnsætning, kan den korte sætning τί γάρ; (= τί γάρ εἶσιν;) oversættes: "Men hvad?"; jfr. Fil. 1,18.

I betingelsesbisætningen har vi casus realis; se BDR § 372 og HKN,S § 195 a. Med aoristformen ἠπίστησαν kan være tilkendegivet, at der tænkes på en konkret begivenhed, evt. flere. Udtrykket ἡ πίστις τοῦ θεοῦ må her betyde "Guds trofasthed".

Af det forhold, at spørgsmålet i hovedsætningen indledes med μή, kan sluttes, at svaret for Paulus er benægtende; se BDR § 427,2 og HKN,S § 211,1. Jfr. da også begyndelsen af det følgende vers.

Futurumformen καταργήσει er en logisk futurum, hvis den skal udtrykke

en indre logik i forholdet mellem ἀπιστεῖν og καταργεῖν, men en eskatologisk futurum, hvis den skal tydeliggøre, at der er tænkt på en eskatologisk begivenhed.

V. 4 Det stivnede udtryk μὴ γένοιτο (egentlig: "dette ske ikke") er et af de forholdsvis få eksempler på forekomsten af optativ i Det nye Testamente. For Paulus er det mere en afvisning end et ønske. I forlængelse af den stærke afvisning følger med imperativen γινέσθω et lige så stærkt positivt udsagn. Almindeligvis opfattes πᾶς δε ἄνθρωπος ψεύστης som en sætning med koncessiv betydning. Hvad Paulus siger er altså iflg. denne opfattelse, at Gud må stå som sand, omend hvert menneske er en løgner. Se vedr. γένοιτο og γινέσθω HKN,F § 88, nr. 21.

I den med ὅπως ἔν indledte hensigtsbisætning står det første verbum - som det er almindeligt - i konjunktiv, hvorimod νικῆσεις er futurum indikativ, hvilket er meget sjældnere omend ikke just påfaldende i en sådan sætning; se BDR § 369 og HKN,S § 144 og 191 a. I øvrigt læser bl.a. håndskriftet B konjunktiv.

Den ordrette oversættelse af ἐν τοῖς λόγοις σου er "i dine ord", men oversættelsen "når du taler" synes at respektere meningen i præpositionsleddet.

Præpositionen ἐν med en substantiveret infinitiv eller som her en akkusativ med infinitiv som styrelse svarer ofte betydningsmæssigt til en tidsbisætning; se BDR § 404,1 og HKN,S § 170 b. Κρίνεσθαι kan næppe her - i forbindelse med νικῆσεις - betyde "dømmes" (passiv), men derimod "have retsstrid" (medium).

V. 5 Som i v. 3 er der i v. 5 casus realis i betingelsesbisætningen.

Συνίστησιν kan have betydningen "bringe i lyset", "fremhæve", "bevise" og lignende. Som objekt har verbet δικαιοσύνην.

I spørgende sætninger, hvori der udtrykkes tvivl og overvejelse, konstrueres oftest med konjunktiv, men undertiden med futurum, her altså med futurumformen ἐροῦμεν (HKN,F § 88, nr. 61). Se BDR § 366 og HKN,S § 130 og 140. I sidstnævnte paragraf er der dog ikke givet eksempler på forekomsten af futurum.

Efter μὴ ventes benægtende svar. Se kommentarerne til v. 3. Der er tale om en nominalsætning, idet verbet ἔστιν er underforstået.

Med den bestemte artikel ὁ får participiet ἐπιφέρων karakter af en relativsætning. Den ofte forekommende oversættelse "når han o.s.v." forudsætter egentlig, at der ikke var nogen bestemt artikel, d.v.s. at ἐπιφέρων var et participium conjunctum. BDR § 418 og HKN,S § 176.

Det spørgsmål, der stilles i v. 5, besvarer Paulus i begyndelsen af v. 6. Bemærkningen κατὰ ἄνθρωπον λέγω har parentetisk karakter. BDR § 465,2.

V. 6 Se vedr. μή γένοιτο kommentarerne til v. 4.

Ἐπει, der forekommer som tids-, men navnlig som årsagskonjunktion, kan af Paulus bruges elliptisk og have betydningen "for ellers", "ellers"; jfr. f.eks. Rom. 11,6,22. BDR § 456,3. Ἐπει πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον μά derfor oversættes: "For hvordan skulle Gud ellers kunne dømme verden?"

Se vedr. formen κρινεῖ HKN,F § 88, nr. 57 og vedr. betydningen BDR § 385,1.

V. 7 Εἰ δὲ κτλ. er casus realis; jfr. kommentarerne til v. 5. Undertiden er der kun formelt tale om en betingelse, idet den formulerede betingelse anses for at være opfyldt. I sådanne tilfælde kan der oversættes ved "når".

Præpositionsleddet ἐν τῷ ἐμῷ πρῶτοι σου svarer betydningsmæssigt til en instrumental dativ; se BDR § 219 og HKN,S § 66.

Εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, der skal forbindes med ἐπερίσσευσεν, betyder formentlig "til forherligelse af ham (Gud)", og αὐτοῦ er således at opfatte som en objektiv genitiv.

I spørgesætninger kan der forekomme et καί (jfr. κάγω), der ikke har den sædvanlige betydning, men tjener til at forstærke. Det kan oftest gengives ved "så", "da", "overhovedet" eller lignende; se BDR § 442,8.

V. 8 Når det gælder forståelsen af konstruktionen i dette vers, byder der sig flere muligheder til, af hvilke tre skal nævnes. Usikkerheden skyldes, at der er underforstået et verbum i forbindelse med καί μή.

1) En mulighed er at opfatte udsagnet som nægtende og i den forbindelse underforstå ποιήσωμεν (μή fordi der er konjunktiv). Altså: "Vi vil ikke gøre o.s.v." I så fald kan der ikke være spørgsmålstegn efter ἀγαθά.

2) Man kan - idet Nestle-Alands tegnsætning respekteres - underforstå ποιοῦμεν og således antage, at Paulus stiller et spørgsmål, hvorpå der ventes benægtende svar. Sætningen kunne så gengives: "Mon vi skulle gøre o.s.v.?"

3) I stedet for ποιοῦμεν kan man underforstå λέγομεν. Altså: "Mon vi skulle sige o.s.v.?" Se i øvrigt BDR § 427,4.

Sammenligningsbisætningerne (καθὼς κτλ. ... καθὼς κτλ.) har karakter af indskud. I den anden af de to sætninger er der akkusativ med infinitiv efter φάσιν (ἡμῶς λέγειν), og efter infinitiven λέγειν følger ὅτι-recitativum. Dog vil man også kunne forklare ὅτι ud fra λέγομεν, hvis man antager den tredje af de ovenfor nævnte muligheder for at forstå konstruktionen. Vedr. φάσιν se HKN,F § 83.

Ποιήσωμεν er en hortativ konjunktiv; se BDR § 364 og HKN,S § 139. I den efterfølgende finalsatning står verbet i singularis, som det er normalt, når subjektet er neutrum pluralis. Se vedr. ἔλαθ HKN,F § 88, nr. 34.

Det relative pronomen ὧν refererer til τίνας i den anden af de to sammenligningsbisætninger. Der er tale om en objektiv genitiv.

V. 9 Det i verbet προεχόμεθα implicite "vi" gælder nok jøderne. Den traditionelle oversættelse af προεχόμεθα på stedet her "at have noget forud", "at have fortrin" (det kan også betyde "holde noget foran sig", "undskyldte sig") forudsætter, at verbet er medium, hvilket også vurderet ud fra sammenhængen er sandsynligt, men det er dog vanskeligt at finde paralleller til verbet brugt på denne måde. Formen kunne også være passiv, og betydningen ville så være "at blive overtruffet".

Udtrykket οὐ πάντως betyder enten "overhovedet ikke" eller "ikke fuldstændigt". Trods det foranstillede οὐ er den første mulighed nok at foretrække; BDR § 433,2.

Se vedr. augmenteringen i προησιασόμεθα HKN,F § 44 b og c.

Konstruktionen efter προησιασόμεθα ("vi har forud anklaget") kan forstås sådan, at verbet som objekt har Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλλήνων πάντας, medens ὅσ' ἀμαρτίων εἶναι udtrykker anklagens indhold. Man kan også opfatte konstruktionen som en akkusativ med infinitiv efter et ytringsverbum, BDR § 397,3 og HKN,S § 163. Pronominet πάντας er apposition til Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλλήνων.

V. 10 V. 10-18 udgør en udsædvanlig lang sammenhængende kollektion af skriftcitater, der tjener til at begrunde Paulus' anklage mod hedninger og jøder. Det foran citatsamlingen stående ὅτι er at opfatte som ὅτι-recitativum; BDR § 470,1 og HKN,S § 200 c.

Οὐδέ forstærker det foranstående οὐκ og kan gengives "ikke engang". Bemærk den fremtrædende plads, nægtelserne har i dette og i de følgende vers.

V. 11 Participiet συνίων er dannet af συνίειν, som er en med συνιέναι (μι-verbum) ensbetydende form. Συνίων er et af adskillige eksempler på tendensen til at konjungere μι-verbter som de øvrige verbter.

V. 12 Ἀχρεῖον betyder "at gøre uduelig/unyttig". I passiv er betydningen derfor "at blive uduelig/unyttig".

Ordene οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός betyder "der er ikke indtil én", det vil sige "der er ikke én eneste". Se vedr. ἐνός HKN,F § 40 b.

V. 13 Versets første og sidste sætning er nominal-sætninger, det vil sige, at verbet, som i sådanne sætninger ofte er en form af εἶναι, må underforstås. I de to sætninger i dette vers er det ἔστιν, der må underforstås.

Se vedr. det som adjektivisk bestemmelse til τῶος knyttede participium ἀνεφγμένος HKN,F § 88, nr. 9.

Ταῖς γλώσσας er instrumental dativ.

V. 14 Når vi i dette vers har det relative pronomener ὧν og ikke fortsat det personlige αὐτῶν, er forklaringen nok at søge i det forhold, at Paulus - eller andre forud for ham - har forbundet citater forskellige steder fra. B og 33 har foruden det relative ὧν et αὐτῶν efter τὸ στόμα. Denne læsemåde, der ikke meningsmæssigt afviger fra den af Nestle-Aland foretrukne, synes bestemt af LXX. I LXX er der dog anvendt en singularisform af det relative pronomener.

Genitiverne ἀρῶς og πικρίας skyldes γέμει; BDR § 172 og HKN,S § 44 c.

V. 15 Infinitiven ἐκχεῖα (HKN,F § 88, nr. 107) står som udfyldende infinitiv efter adjektivet og subjektspredikatet ὄξεῖς; BDR § 393,3. Der er i øvrigt igen tale om en nominal-sætning. Se vedr. bøjningen af ὄξεῖς og πόδες HKN,F § 22 og 18.

V. 16 Også dette vers består af en nominal-sætning.

Ὀδός er - skønt o-stamme - femininum; derfor ταῖς. Jfr. HKN,F § 14.

V. 17 I forbindelse med ὀδός kan en genitiv angive mål og retning. Udtrykket ὀδὸν εἰρήνης betyder derfor nok "vejen til fred"; se BDR § 166,2 og HKN,S § 43.

Se vedr. ἔγνωσαν HKN,F § 88, nr. 22. ἔγνωσαν må opfattes som en gnomisk aorist; BDR § 333,1 b og HKN,S § 121.

V. 18 Θεοῦ er objektiv genitiv knyttet til φόβος; BDR § 163 og HKN,S § 40.

Ἀπέναντι er en "uegentlig" præposition (BDR § 214,4 og HKN,S § 50), og som det er almindeligt for "uegentlige" præpositioner, konstrueres ἀπέναντι med genitiv. Οὐκ ἔστιν φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν = "Gudsfrygt har de ikke for øje".

V. 19 Se vedr. οἶδαμεν HKN,F § 88, nr. 69.

I ὅτι-sætningen, der er objekt for οἶδαμεν, er verbet λαλεῖ, og subjektet er et foran det relative ὅσα underforstået demonstrativt pronomener (τοσαῦτα). (Τοσαῦτα) ὅσα = "så mange ting som", d.v.s. "alt hvad".

I ὅτι-sætningen står det substantiverede præpositionsled τοῖς ἐν τῷ νόμῳ som hensynsled. Jfr. i øvrigt vedr. τοῖς ἐν τῷ νόμῳ kommentarerne til 2,12.

I de to efter ἵνα følgende sætninger, er verberne, der udtrykker hensigt,

φραγή og γένηται. Om konstruktionen se BDR § 369 og HKN,S § 144. Φράσσειν hører til de verber, der danner passivformer uden θ; se HKN,F § 50 a. Se vedr. γένηται HKN,F § 88, nr. 21.

Dativen τῷ θεῷ skyldes subjektsprædikatet ὑπόδικος.

V. 20 Διότι synes her brugt svarende til ὅτι i betydningen "for", og præpositionen ἐξ (ἐκ) synes at have kausal betydning. Se BDR § 212,2. Mens genitiven ἔργων skyldes præpositionen ἐξ, er den til ἔργων knyttede genitiv νόμου at forklare som en kvalitativ genitiv, da den tjener til at karakterisere gerningerne. BDR § 165 og HKN,S § 43.

Udtrykket οὐ ... πᾶσα σὰρξ er en gengivelse af det hebraiske udtryk אִשׁוּר לֹא כָל אָדָם = "intet menneske". Οὐ hører dog i teksten her til det efterfølgende verbum.

Som ἀπέναντι er ἐνώπιον en "uegentlig" præposition, der styrer genitiv (se kommentarerne til v. 18). Genitiven αὐτοῦ refererer til τῷ θεῷ i det foregående vers.

I versets sidste sætning, hvor verbet må underforstås (vel en form af γίνεσθαι), er ἀμαρτίας at opfatte som objektiv genitiv efter ἐπίγνωσις. Som i en række andre tilfælde udelader Paulus artiklen i forbindelse med ἀμαρτία; se BDR § 258,2.

V. 21 Νυνί (forstærket form af νύν) kan - naturligt nok - have tidsbetydning, men kan også bruges tidløs og i stedet - ligesom det danske "nu" - have logisk betydning (f.eks.: "nu forholder det sig imidlertid sådan). Begge betydninger giver mening i dette vers.

Den "uegentlige" præposition χωρίς styrer genitiv; BDR § 216,2 og HKN,S § 50. I øvrigt må χωρίς νόμου betydningsmæssigt svare til χωρίς ἔργων νόμου i v. 28 og χωρίς ἔργων i 4,6.

Med perfektumformen πεφανερώται markeres såvel den fortidige åbenbaringshandling som det forhold, at Guds retfærdighed nu stadig er åbenbaret. I 1,17 markeredes alene det præsensiske ved formen ἀποκαλύπτεται. HKN,S § 124.

Participiet μαρτυρουμένη er apposition til δικαιοσύνη. Da μαρτυρουμένη er passiv, anføres de ord, der ville stå som subjekt ved en aktiv-konstruktion, med υπό (ofte kaldet agens). BDR § 232,2 og HKN,S § 59 b.

V. 22 Med δικαιοσύνη δὲ θεοῦ genoptager Paulus det tilsvarende udtryk i v. 21 for at uddybe det nærmere, som det i første omgang sker ved hjælp af præpositionsleddet διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, i hvilket genitiven Ἰησοῦ Χριστοῦ er at forstå som en objektiv genitiv.

Præpositionsleddet εἰς κτλ. skal tydeliggøre, at δικαιοσύνη θεοῦ er for

alle, som tror; τοὺς πιστεύοντας svarer betydningsmæssigt til en relativbisætning. BDR § 412,1 og HKN,S § 172.

Den med οὐ γὰρ indledte sætning ved versets slutning skal begrunde πάντας.

V. 23 Ἡμᾶρτιον er antagelig at opfatte som en kompleksiv aorist. BDR § 332 og HKN,S § 118. Se i øvrigt vedr. verbet HKN,F § 88, nr. 6.

Bl.a. verber med betydningen "mangle" konstrueres med genitiv. Derfor ὑστεροῦνται τῆς δόξης. BDR § 180 og HKN,S § 44 h. Præsensformen ὑστεροῦνται tilkendegiver, hvad der gælder nu som konsekvens af, at alle syndede (πάντες γὰρ ἡμᾶρτιον). Udtrykket τῆς δόξης τοῦ θεοῦ betegner den herlighed, der hører Gud til. Der kan her oversættes "herligheden fra Gud".

V. 24 Syntaktiske grunde gør det oplagt at forbinde δικαιούμενοι med πάντες i det forgående vers, men meningsmæssigt rummer det vanskeligheder. Meningsmæssigt opfattes v. 24 naturligere enten som en fortsættelse af εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας i v. 22 eller som en yderligere (jfr. v. 23) begrundelse for og illustration af οὐ γὰρ ἐστὶν διαστολή i slutningen af v. 22. V. 24 opfattes i så fald som det positive modstykke til v. 23. Der synes altså at være en tættere syntaktisk end meningsmæssig sammenhæng mellem v. 23 og v. 24. En meningsmæssig underordning af v. 24 under v. 23, som participiet δικαιούμενοι egentlig indikerer, forekommer således ikke naturlig. Den vanskelighed, som konstruktionen i v. 24 rummer, er søgt forklaret med, at Paulus citerer et fragment af en hymne.

Δωρεάν er en adverbial akkusativ af δωρεά, der betyder "gave". Δωρεάν har derfor betydningen "på gavevis", d.v.s. "uforskyldt", "ufortjent".

Pronominet αὐτοῦ er accentueret ved at være anbragt mellem den bestemte artikel og substantivet χάριτι; BDR § 284,3. Τῇ [αὐτοῦ] χάριτι er at opfatte som en instrumental dativ; BDR § 195 og HKN,S § 31.

Når en adjektivisk bestemmelse anbringes efter det ord, det er knyttet til, gentages almindeligvis artiklen, og det sker altid, såfremt der er tale om et præpositionsled, der afgørende tjener til at karakterisere det ord, det er knyttet til. Derfor διὰ τῆς ἀπολυτρόσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; BDR § 269,2. Egentlig "ved forløsningen, den i Kristus Jesus".

V. 25-26 Et foreløbigt overblik over konstruktionen får man ved at notere sig, at der i de to vers er et finit verbum (προέθετο) samt formuleringerne 1) εἰς ἔνδειξιν κτλ., 2) πρὸς τὴν ἔνδειξιν κτλ. og 3) εἰς τὸ εἶναί κτλ. 1) og 2) er parallelle derved, at de er afhængige af προέθετο og udtrykker en hensigt. Man kan tolke 3) på linje med 1) og 2), men sandsynligere er det, at

3) syntaktisk er underordnet. Underordningen gælder antagelig både 1) og 2). Hvordan denne underordning er at forstå, skal jeg vende tilbage til. Den overordnede syntaktiske struktur i versene er altså:

ὄν προέθετο ὁ θεὸς κτλ.

εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ κτλ.

πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ κτλ.

εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον κτλ.

Verbet προέθετο (HKN,F § 79, σ. 89) kan betyde "beslutte" og "stille frem". Konstruktionen med to akkusativer, nemlig ὄν og ἰλαστήριον, taler til fordel for den sidstnævnte mulighed.

Præpositionsleddet διὰ [τῆς] πίστεως er en bestemmelse, der tilkendegiver, at det er gennem tro, Kristus bliver ἰλαστήριον for mennesker. Det efterfølgende præpositionsled står ikke som en bestemmelse af denne tro, idet det skal forbindes med ἰλαστήριον og udtrykke, at det er ved at dø, Kristus er blevet ἰλαστήριον. Se om αὐτοῦ BDR § 284,3 og kommentarerne til v. 24.

I præpositionsleddet εἰς ἔνδειξιν er εἰς udtryk for hensigt; BDR § 207,3 og HKN,S § 61. Ἐνδειξιν efterfølges af en objektiv genitiv τῆς δικαιοσύνης, og det hertil knyttede pronomen αὐτοῦ må referere til subjektet ὁ θεός.

Også πάρεσις efterfølges af en objektiv genitiv; denne har participiet προγεγονότων (HKN,F § 88, nr. 21) som adjektivisk bestemmelse.

Præpositionsleddet ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ kan forbindes med προγεγονότων og må så opfattes tidsligt, idet der efter denne forståelse må være tænkt på de synder, der forud er begået i Guds overbærenheds tid (jfr. ἐν τῷ νόῳ καρῶ i det følgende). En anden mulighed er at knytte det til πάρεσιν, og det må så opfattes som en begrundelse for den handling, der implicit er bevidnet med ordet πάρεσις.

Almindeligvis antages det, at præpositionen διὰ med akkusativ har betydningen "på grund af", "fordi", og at substantivet πάρεσις betegner dette at lade noget passere ustraffet. Forståelsen er da: Fordi Gud i sin langmodighed havde ladet de synder, der tidligere blev begået, ustraffet, måtte han synes uretfærdig, men ved at fremstille Kristus som ἰλαστήριον for de tidligere begåede synder har han tydeliggjort, at han er retfærdig. Det er en forudsætning for denne opfattelse, at δικαιοσύνη her er brugt anderledes end i v.21 og 22 (og 1,17), nemlig om Guds egen retfærdighed; jfr. forekomsten af δίκαιος i v. 26. Antages det derimod, at δικαιοσύνη - som i 1,17 og 3,21f. - betegner den retfærdighed, Gud tilregner mennesket, og at πάρεσις - som ἄφεσις - betyder "tilgivelse", bliver forståelsen den, at retfærdigheden åbenbares i tilgivelsen af de tidligere begåede synder.

Som εἰς kan markere hensigt, kan præpositionen πρὸς gøre det. BDR §

239,7. I præpositionsleddet ἐν τῷ νῦν καιρῷ er νῦν brugt adjektivisk. BDR § 434.

Εἰς med den substantiverede infinitiv εἶναι (her akkusativ med infinitiv) udtrykker hensigt eller følge (BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a). Måske spiller begge betydninger med her, da εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν κτλ. naturligt opfattes både som hensigten med og konsekvensen af det, der er udtrykt med εἰς ἔνδειξιν κτλ. og πρὸς τὴν ἔνδειξιν κτλ.

De to subjektsprædikater adjektivet δίκαιον og participiet δικαιοῦντα kan opfattes som sideordnede. Καί tjener dog ikke altid til at sideordne, men kan undertiden have forstærkende betydning (BDR § 442,8). Meningen kan altså være "retfærdig *også* når han retfærdiggør o.s.v."

Udtrykket τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ (objektiv genitiv) er betydningsmæssigt lig med τὸν πιστεύοντα εἰς Ἰησοῦν. Konstruktionen τὸν ἐκ πίστεως er evt. inspireret af det flere gange forekommende udtryk ἐξ ἔργων (se f.eks. v. 20).

V. 27 Οὖν viser, at det spørgsmål, Paulus stiller, følger af det, han har udviklet i det foregående.

Se vedr. det sammensatte verbum ἐξεκλείσθη HKN,F § 44 c og d, og vedr. ποίου § 38. Ἐκκλείειν betyder "udelukke", som det også fremgår af Gal. 4,17.

I forbindelse med genitiven τῶν ἔργων må underforstås διὰ νόμου. Genitiven tjener til at karakterisere νόμος. Ὁ νόμος τῶν ἔργων er den lov, der forudsætter gerninger, medens ὁ νόμος (τῆς) πίστεως er den, der forudsætter tro.

Den forstærkede nægtelse οὐχί forekommer ofte efterfulgt af ἄλλά; BDR § 432,2.

V. 28 Når der er konstrueret med akkusativ med infinitiv (δικαιοῦσθαι ... ἄνθρωπον), skyldes det meningsverbet λογιζόμεθα. BDR § 397,2 og HKN,S § 163.

Πίστει er instrumental dativ. Se vedr. χωρὶς kommentarerne til v. 21 og vedr. udtrykket ἔργα νόμου kommentarerne til v. 20.

V. 29 Det er naturligt at opfatte ὁ θεός som subjekt og underforstå dels verbet ἐστίν, dels subjektsprædikaten θεός. Dette subjektsprædikate er også at underforstå i forbindelse med de to gange ἔθνω.

Καί forekommer to gange i verset, og det betyder i begge tilfælde "også". BDR § 442,8.

V. 30 Konjunktionen εἴπερ betyder "hvis ellers", men det er undertiden kun formelt, der er tale om en betingelse, idet denne reelt anses for at være

opfyldt. Konjunktionen får da kausal betydning og kan gengives "så sandt". BDR § 454,2.

Περιτομήν og ἀκροβυστίαν svarer betydningsmæssigt til τὸν περιτεμημένον (af περιτέμνω) og τὸν ἀκροβυστίαν ἔχοντα. Jfr. her kommentarerne til 2,25 og 2,26.

Skiftet fra ἐκ πίστεως til διὰ τῆς πίστεως synes der alene at være retoriske grunde til.

V. 31 Nogle vil finde οὖν begrundet specielt i v. 28, men meget andet af det, Paulus har udfoldet i dette kapitel, kan imidlertid tjene til at udløse spørgsmålet i v. 31.

Se vedr. γένουτο HKN,F § 88, nr. 21 og HKN,S § 154.

KAPITEL 4

V. 1 Det er muligt at se baggrunden for οὖν i versene 27-30 i det foregående kapitel.

Se vedr. futurumformen ἐροῦμεν i den indledende spørgesætning kommentarerne til 3,5. Efter ytringsverbet ἐροῦμεν er der konstrueret med akkusativ med infinitiv; se BDR § 397,3 og 163. Se i øvrigt vedr. akkusativen Ἐβραάμ HKN,F § 20 og vedr. infinitiven εὐρηκέναι HKN,F § 88, nr. 36. Verbet εὐρίσκειν synes her at være anvendt på en noget usædvanlig måde, nemlig med betydningen "nå frem til", "opnå". Visse håndskrifter har - måske af samme grund - slet ikke verbet.

Respekteres den af Nestle-Aland foretrukne ordstilling, må præpositionsledet κατὰ σάρκα opfattes som nærmere bestemmelse til appositionen προπάτορα. At knytte κατὰ σάρκα til ἡμῶν forekommer mindre naturligt, og en tilknytning til εὐρηκέναι måtte forudsætte, at infinitiven stod umiddelbart foran κατὰ σάρκα.

V. 2 Trods det forhold, at der ikke i hovedsætningen ἔχει καύχημα er noget ἄν efter verbet, og at verbet står i præsens, er det muligt, at εἰ γάρ Ἐβραάμ κτλ. skal opfattes som casus irrealis. Paulus mener jo ikke, at Abraham er reifærdiggjort ved gerninger. Se BDR § 360 og HKN,S § 195 b. I modsat fald skal konstruktionen opfattes sådan, at Paulus går ind på tanken uden at tage stilling til betingelsens holdbarhed. I så fald har vi casus realis.

I præpositionsleddet ἐξ ἔργων har præpositionen ἐκ kausal betydning. BDR § 212,2.

Efter ἀλλ' οὐ πρὸς θεόν må man underforstå ἔχει καύχημα. Præpositionen πρὸς er betydningsmæssig lig med det hebraiske ׀פּרֵי.

V. 3 Som det fremgår af γάρ, tjener spørgsmålet τί γάρ ἡ γραφή λέγει; og det følgende citat til at begrunde det forudgående udsagn ἄλλ' οὐ πρὸς θεόν.

Det er det forhold, at Abraham troede på Gud, der er subjekt for ἐλογίσθη. I v. 9 anføres da også πίστις som subjekt for verbet i det omtrent enslydende citat.

Som i LXX's oversættelse af 1. Mos. 15,16 er passivformen ἐλογίσθη konstrueret med dativ (αὐτῷ) og εἰς (εἰς δικαιοσύνην). Den samme konstruktion findes i v. 5 i forbindelse med λογίζεται og i v. 9 i forbindelse med ἐλογίσθη. Se i øvrigt BDR § 145,2.

V. 4 Det substantiverede participium τῷ ἐργαζομένῳ (dativen bestemt af

λογίζεται) er emfatisk stillet forrest i sætningen; jfr. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ πιστεύουσι δὲ κτλ. i begyndelsen af det følgende vers.

Λογίζεται i dette og i det følgende vers er præsens i passiv, hvorimod λογίζεται i v. 6 er præsens i medium med δικαιοσύνην som objekt. BDR 311,1.

Μετὰ χάριν og μετὰ ὀφείλημα modstilles to radikalt forskellige principper for tilregning, nemlig på den ene side "af nåde" og på den anden "efter fortjeneste".

V. 5 Artiklen τῷ bestemmer ikke blot μὴ ἐργαζομένῳ, men også πιστεύουσι. I betydningen "tro på" kan πιστεύειν forekomme i forskellige konstruktioner; πιστεύειν τινί, πιστεύειν εἰς τι(να), πιστεύειν ἐν τινι, πιστεύειν ἐπὶ τινι og altså også πιστεύειν ἐπὶ τινά.

Τὸν ἀσεβῆ (objekt for τὸν δικαιούντα) er et substantiveret adjektiv. Om bøjningen af adjektivet se bøjningen af ἀληθῆς HKN,F § 25. Se vedr. betydningen afsnittet 1,18 - 3,20.

Det personlige pronomen αὐτοῦ refererer til τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ κτλ.

V. 6 Udtrykket λέγει τὸν μακαριστὸν τοῦ ἀνθρώπου er ensbetydende med μακαρίζει τὸν ἄνθρωπον.

Se vedr. den ændrede brug af λογίζεται i relativsætningen ᾧ ὁ θεὸς κτλ. kommentarerne til v. 4, og se vedr. χωρὶς kommentarerne til 3,21.

V. 7 Som det ofte er tilfældet, er det ord, som det relative pronomen - her ᾧν - viser tilbage til, udeladt. Μακάριοι er at opfatte som subjektsprædikat, og det underforståede subjekt, hvortil de to gange ᾧν knytter sig, er οὗτοι. HKN,S § 83 e. Det er ikke blot subjektet, men også verbet (εἰσίν), som må underforstås i hovedsætningen. Udeladelsen af verbet er hyppig i vendinger, hvori adjektiver som μακάριος og πιστός indgår. BDR § 127,4.

Substantiverne αἱ ἀνομίαι og αἱ ἁμαρτίαι er naturligvis at forbinde med hver sit relative pronomen.

Se vedr. verbet ἀφέθησαν BDR § 67,2 og HKN,F § 80 - bemærk anm. 2.

V. 8 I hovedsætningen er der subjekt (ἄνθρω) og subjektsprædikat (μακάριος), men verbet er underforstået. Jfr. kommentarerne til foregående vers.

Trods afstanden må ἁμαρτίαν knyttes til genitiven af det relative pronomen, det vil sige til οὗ. En lettere - men af samme grund sikkert sekundær - læsemåde er dativen ᾧ i stedet for genitiven οὗ, idet λογισται naturligt tager dativ.

Den dobbelte nægtelse οὐ μὴ efterfulgt af aorist konjunktiv eller futurum indikativ markerer en emfatisk benægtelse. Konstruktionen forekommer især i

citater fra Det gamle Testamente (LXX). Se BDR § 365 og HKN,S § 142.

V. 9 Man skal i den første sætning underforstå ἔστιν. Spørgsmålet, der stilles, er altså, om denne saligprisning er møntet på (ἐπί), d.v.s. om den gælder de omskårne alene eller også de uomskårne.

Se vedr. brugen af substantiverne περιτομή og ἀκροβυστία kommentarerne til 2,25 og 2,26 samt 3,30.

Den bestemte artikel τῷ foran det ubøjelige egennavn Ἀβραάμ tjener til at tydeliggøre kasus. BDR § 260,3 og HKN,S § 3.

V. 10 Det andet spørgsmål i v. 10 er lidt forkortet. I sin helhed ville det lyde: ἐλογίσθη αὐτῷ ἐν περιτομῇ κτλ. Dermed er også dativformen ὄντι (præsens participium af εἶναι) forklaret. Den er bestemt af det underforståede pronomen αὐτῷ.

Ἐν περιτομῇ εἶναι betyder "at være i omskærelsens stand", og det vil sige "at være omskåret". Tilsvarende betyder ἐν ἀκροβυστίᾳ εἶναι "at være uomskåret"; jfr. de i 2,25 givne kommentarer vedr. brugen af ἀκροβυστία.

V. 11 Se vedr. ἔλαβεν HKN,F § 88, nr. 59.

Den til objektet σημειῶν knyttede genitiv περιτομῆς tjener til nærmere at definere σημειῶν. Altså: "Han fik et tegn, nemlig omskærelsen". BDR § 167,2 og HKN,S § 43.

Σφραγιδα må opfattes om prædikat til objektet σημειῶν. BDR § 157,1 og HKN,S § 21. Τῆς δικαιοσύνης er en objektiv genitiv knyttet til σφραγιδα. Den til τῆς δικαιοσύνης knyttede genitiv τῆς πίστεως tjener til at bestemme retfærdigheden som trosretfærdighed. Paulus kan jo også tale om en gerningsretfærdighed.

Konstruktionen εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν κτλ. (præpositionsled bestående af præpositionen εἰς og substantiveret akkusativ med infinitiv) skal forbindes med ἔλαβεν og må her betegne hensigt. BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a.

Διὰ med genitiv kan betegne ledsagende omstændigheder. Δι' ἀκροβυστίας tjener til at præcisere, at der med de netop nævnte οἱ πιστεύοντες tænkes på uomskårne. BDR § 223,4 og HKN,S § 54 b.

Underordnet εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν κτλ. følger den parallelle konstruktion εἰς τὸ λογισθῆναι ... [τὴν] δικαιοσύνην. Igen synes konstruktionen at skulle udtrykke hensigt.

V. 12 Med v. 12 er vi tilbage i den konstruktion, der begyndte med εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν κτλ. i det foregående vers, idet ordet πατέρα i v. 12 står parallelt med πατέρα i v. 11 (πατέρα i v. 12 er altså et nyt subjektsprædikat efter αὐτόν).

I stedet for περιτομῆς (efter πατέρα) kunne der - parallelt med v. 11 - have stået πάντων τῶν πιστευόντων δι' περιτομῆς. Paulus nøjes imidlertid med πατέρα περιτομῆς: omskærelsens far = far til de omskårne. Trosaspektet kommer ind i det følgende.

Overraskende nok fortsætter Paulus ikke med τῶν efter genitiven περιτομῆς, men med dativ, selv om det er genitiven περιτομῆς (= de omskårne), der føjes en nærmere bestemmelse til. Forklaringen må ligge i betydningen, nemlig den, at han er far *for* dem.

Artiklen τοῦς foran στοιχοῦσιν kunne umiddelbart forlede til den antagelse, at det handler om to forskellige grupper, nemlig τοῦς οὐκ ἐκ κτλ. og τοῦς στοιχοῦσιν κτλ., men det er dog udelukket af hele tankegangen i disse vers. Det handler alene om jødekristne, om "dem, der ikke alene er omskårne (ἐκ περιτομῆς = hører de omskårne til), men også vandrer o.s.v."

Selv om vi har billedtale, må dativen ἴχνεσιν efter στοιχοῦσιν nok opfattes som en lokativ dativ. BDR § 198,5.

Det er rimeligt at opfatte τῆς ... πίστεως som en subjektiv genitiv, hvis man forstår det sådan, at Abrahams tro så at sige har sat sig spor; jfr. at den undertiden kan omtales som forbillidlig.

Ἐβραῶνι hører til de ubøjelige ord, men det må her stå i genitiv.

V. 13 Som finit verbum er vel en form af γίνεσθαι at underforstå.

Nægtelsen οὐ er emfatisk anbragt forrest i sætningen og korresponderer med det senere forekommende ἄλλῶ.

Præpositionsleddet διὰ νόμου har antagelig instrumental betydning, idet meningen synes at være "ved hjælp af loven", og det vil sige "på betingelse af at opfylde loven".

Det er ἡ ἐπαγγελία, der nærmere defineres med ordene τὸ κληρονόμιον αὐτῶν εἶναι κόσμου, det vil sige med en substantiveret akkusativ med infinitiv. BDR § 408,1. Κόσμου er objektiv genitiv knyttet til subjektsprædikatet κληρονόμιον.

V. 14 Εἰ γὰρ κτλ. er casus realis. Uden her at tage stilling til betingelsens holdbarhed, gennemtænker Paulus de konsekvenser, det ville have, hvis den nævnte betingelse var opfyldt. BDR § 372,2 og HKN,S § 195 a.

Οἱ ἐκ νόμου (med det underforståede, men almindeligvis udeladte participium ὄντες) er subjekt, og κληρονόμοι subjektsprædikat. Verbet er underforstået. Udtrykket οἱ ἐκ νόμου minder betydningsmæssigt om det hebraiske הַנִּזְוָה הַזֶּה.

Se vedr. κατήρηται HKN,F § 45 c.

V. 15 Læses γὰρ efter det relative οὗ (hvor), tjener udsagnet som

begrundelse for det foregående. Læses derimod δέ, peger udsagnet frem mod det følgende.

V. 16 Se vedr. udtrykket διὰ τοῦτο HKN,S § 54 a. Διὰ τοῦτο kan være begrundet i det foregående og altså vise bagud, men det kan også pege frem mod den umiddelbart følgende ἵνα-sætning.

Hvis Paulus tænker på det i v. 13 omtalte løfte, der blev givet til Abraham, er det naturligt i den første sætning i v. 16 at underforstå et verbum i fortid; man kan oversætte "derfor var det af tro", evt. "derfor skete det ved tro". Tænker han derimod mere principielt, kan man udmærket underforstå en præsensform. Også i ἵνα-sætningen er verbet (en konjunktivform) underforstået.

Se vedr. konstruktionen εἰς τὸ εἶναι ... τὴν ἐπαγγελίαν kommentarerne til v.11. Jeg er tilbøjelig til at mene, at konstruktionen også her udtrykker en hensigt, men det er også meningsfuldt at opfatte den som udtrykkende en følge.

Παντὶ τῷ σπέρματι betyder "hele slægten", og det vil ifølge v. 13 sige Abrahams slægt. Det er et fortolkningsspørgsmål, om der med τῷ ἐκ τοῦ νόμου sigtes til jøderne generelt (jfr. οἱ ἐκ νόμου i v. 14) eller alene til de kristne blandt jøderne. Med τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ sigtes til dem, der er af Abrahams tro, og det vil sige dem, der har en tro som Abrahams.

V. 17 Ὅτι efter γέγραπται er et ὅτι-recitativum. BDR § 470,1 og HKN,S § 200 c.

Bla. verber med betydningen "gøre til", "sætte til" konstrueres ofte med to akkusativer, nemlig foruden med objekt også med et objektsprædikat. Derfor πατέρα τέθεικά σε. BDR § 157,1 og HKN,S § 21. Se vedr. τέθεικα HKN,F § 78, s. 87.

Ordene κατέναντι (BDR § 214,4) οὐ ἐπίστευσεν θεοῦ er lig med κατέναντι τοῦ θεοῦ, ᾧ ἐπίστευσεν. Θεοῦ er altså trukket ind i relativsætningen (uden artikel), og det relative pronomen er ikke bestemt af ἐπίστευσεν (det måtte så have været dativ), men af κατέναντι, der styrer genitiv. Se BDR § 294,3 og 5 samt HKN,S § 92 og 94.

Den efter θεοῦ følgende artikel τοῦ determinerer såvel ζωοποιούντος som καλοῦντος.

Det foran participiet ὄντα (HKN,F § 81) stående ὡς skal enten udtrykke sammenligning (og kalder det, der ikke er, som om det var) eller markere følge (kalder på det, der ikke er til, så det bliver til). Det er dog vanskeligt at finde paralleller til ὡς efterfulgt af participium brugt i den sidstnævnte betydning. Måske er der tale om liturgisk sprog.

V. 18 Det relative $\delta\varsigma$ står parallelt med $\delta\varsigma$ i v. 16 og refererer altså til Abraham.

Παρά kan have betydningen "udover", men mere nærliggende er den antagelse, at παρά forekommer med betydningen "imod" korresponderende med ἐπί i betydningen "med".

Εἰς τὸ γενέσθαι (HKN,F § 88, nr. 21) αὐτὸν πατέρα κτλ. kan opfattes på tre måder. Går man ud fra, at vi har konstruktionen πιστεύειν εἰς, kan den substantiverede akkusativ med infinitiv forstås som udtryk for, hvad Abraham troede (han troede, at han o.s.v.). En anden mulighed er at se εἰς og den efterfølgende substantiverede akkusativ med infinitiv som udtryk for følge (han troede, så at han o.s.v.). Endelig er det muligt at opfatte den samme konstruktion som udtryk for hensigt - vel så Guds hensigt (han troede, for at han o.s.v.). BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a).

Κατὰ τὸ εἰρημένον betyder "i overensstemmelse med det, der er sagt" = "som der er sagt". Se vedr. participiet εἰρημένον HKN,F § 88, nr. 61 og vedr. ἔσται HKN,F § 81.

V. 19 Participiet ἀσθενήσας står som apposition til det implicite subjekt i verbet κατενόησεν (og uden at blive svag i troen så han o.s.v.).

Dativen τῇ πίστει må opfattes som henseendets dativ. Se BDR § 197 og HKN,S § 35.

Svarende til den regel, at verber, der betegner sansning og erkendelse, kan konstrueres med udfyldende participium knyttet til objektet, har vi i dette vers participiet νεκρωμένον knyttet til objektet τὸ σῶμα. BDR § 416,1 og HKN,S § 175. Perfektum markerer, at livskraften er væk.

Ἐκατονταετής που ὑπάρχων (ny apposition til det implicite subjekt) kan opfattes som en parentetisk bemærkning, der dog samtidig kan rumme et aspekt af begrundelse.

Τὴν νέκρωσιν er et nyt objekt for κατενόησεν. Skønt et transkriberet fremmedord bøjes egennavnet Σάρρα, da endelsen α inviterer til det; se Rom. 9,9; Hebr. 11,11 og 1. Pet. 3,6.

V. 20 Præpositionen εἰς har her betydningen "med hensyn til" og skal ses i sammenhæng med verbet διεκρίθη. Dette verbum, der i aktiv betyder "adskille", "sondre", "skelne", "gøre forskel", kan i medium/passiv have betydningen "være delt i sig selv", det vil sige "tvivle". Det nye Testamente rummer i øvrigt de ældste vidnesbyrd om denne betydning. Jfr. f. eks. 14,23.

Τῇ ἀπιστίᾳ opfattes naturligt som dativus causae (BDR § 196,1 og HKN,S § 32), medens τῇ πίστει må betragtes som henseendets dativ (BDR § 197,1 og HKN,S § 35).

Participiet $\delta\omicron\upsilon\varsigma$ (HKN,F § 78, s. 87) er apposition til det implicite subjekt i verbet $\delta\iota\epsilon\kappa\rho\lambda\theta\eta$, det vil sige til Abraham.

V. 21 Participiet $\pi\lambda\eta\rho\phi\omicron\rho\theta\eta\epsilon\iota\varsigma$ (aorist passiv) står syntaktisk parallelt med $\delta\omicron\upsilon\varsigma$ i slutningen af det foregående vers.

Efter $\pi\lambda\eta\rho\phi\omicron\rho\theta\eta\epsilon\iota\varsigma$ følger genstandssætningen $\delta\tau\iota$ $\delta\upsilon\nu\alpha\tau\acute{o}\varsigma$ $\epsilon\sigma\tau\iota\nu$ $\kappa\alpha\iota$ $\pi\omicron\iota\eta\sigma\alpha\iota$ med \acute{o} $\theta\epsilon\acute{o}\varsigma$ som det underforståede subjekt for verbet $\epsilon\sigma\tau\iota\nu$. Man kan opfatte relativbisætningen $\delta\iota$ $\epsilon\pi\acute{\eta}\gamma\gamma\epsilon\lambda\tau\alpha\iota$ (igen er det underforståede subjekt \acute{o} $\theta\epsilon\acute{o}\varsigma$) som objekt for $\pi\omicron\iota\eta\sigma\alpha\iota$, men naturligere er det vel som objekt at underforstå det demonstrative pronomen $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron$ foran det relative $\delta\iota$.

Formen $\epsilon\pi\acute{\eta}\gamma\gamma\epsilon\lambda\tau\alpha\iota$ er perfektum. Se HKN,F § 45 b og 48 k. $\Pi\omicron\iota\eta\sigma\alpha\iota$ er udfyldende infinitiv efter adjektivet $\delta\upsilon\nu\alpha\tau\acute{o}\varsigma$. BDR § 393,3.

V. 22 Det er dybest set Abrahams netop beskrevne tro, der er det underforståede subjekt for $\epsilon\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\theta\eta$. Se i øvrigt vedr. konstruktionen kommentarerne til v. 3.

V. 23 ~Oti-sætningen står som subjekt for $\epsilon\gamma\rho\acute{\alpha}\phi\eta$. Verbet $\epsilon\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\theta\eta$ i $\delta\tau\iota$ -sætningen har samme subjekt som det tilsvarende verbum i v. 22.

$\omicron\upsilon\kappa$ $\delta\epsilon$ $\delta\iota$ $\alpha\upsilon\tau\acute{o}\nu$ $\mu\acute{o}\nu\omicron\nu$ videreføres i v. 24 med ordene $\acute{\alpha}\lambda\lambda\acute{\alpha}$ $\kappa\alpha\iota$ $\delta\iota$ $\eta\mu\acute{\alpha}\varsigma$.

V. 24 $\text{M}\acute{\epsilon}\lambda\lambda\epsilon\iota$ efterfulgt af infinitiv (i Det nye Testamente oftest præsens infinitiv) svarer betydningsmæssigt til futurum indikativ. BDR § 356,1. Det underforståede subjekt er "troen", som det også er tydeliggjort af den til det relative pronomen $\omicron\tau\iota\varsigma$ knyttede bestemmelse $\tau\omicron\tau\iota\varsigma$ $\pi\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon\omicron\upsilon\sigma\iota\nu$ $\kappa\tau\lambda$.

Det er almindeligt, at den bestemte artikel mangler i præpositionsleddet $\epsilon\kappa$ $\nu\epsilon\kappa\rho\acute{\omega}\nu$. BDR § 254,4; jfr. HKN,S § 6.

Konstruktionen $\pi\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon\epsilon\iota\nu$ $\epsilon\pi\acute{\iota}$ $\tau\iota\nu\alpha$ forekommer kun to gange i Rom., nemlig her og i 4,5.

V. 25 Se vedr. $\pi\alpha\rho\epsilon\delta\acute{o}\theta\eta$ HKN,F § 80, s. 91 og vedr. $\eta\gamma\acute{\epsilon}\rho\theta\eta$ HKN,F § 88, nr. 30.

Det er muligt, at præpositionen $\delta\iota\acute{\alpha}$ ikke har ganske samme betydning i de to præpositionsled. Vægten kan i det første tilfælde ligge på det kausale (på grund af) og i det andet på det finale (for skyld).

KAPITEL 5

V. 1 Begrundelsen for οὖν er at finde i hele det foregående afsnit fra 3,21 til 4,25.

Der er næppe nogen meningsmæssig forskel mellem 3,28, hvor Paulus efter δικαιοῦσθαι har dativen πίστει, og de steder, hvor han konstruerer med præpositionsleddet ἐκ πίστεως (jfr. det syntaktisk parallelle ἐξ ἔργων). Se foruden stedet her 3,30; Gal. 2,16 og 3,24. Som det fremgår af Gal. 2,16, kan der også konstrueres med διὰ πίστεως.

Selv om konjunktiven ἔχομεν har stærkere støtte i håndskrifterne end indikativformen ἔχομεν, er den sidste form af andre grunde at betragte som den oprindelige. En konjunktiv (det måtte i så fald være en hortativ konjunktiv (BDR § 364; HKN,S § 139) ville være udtryk for, at man iflg. Paulus kunne være retfærdiggjort uden endnu at have fred med Gud, og det ville stride eklatant mod Paulus' opfattelse af dette at blive retfærdiggjort.

Med διὰ + genitiv tilkendegives, hvem der har formidlet freden.

V. 2 Se vedr. δι' οὖν de sidste kommentarer til foregående vers. Καί har forstærkende betydning (ved hvem vi også o.s.v.).

Se vedr. ἐσχῆκαμεν HKN,F § 88, nr. 37, og vedr. ἐστήκαμεν HKN,F § 78, s. 87. Med perfektum markeres det nutidige resultat af den fortidige begivenhed. BDR § 340; HKN,S § 124. Τῇ πίστει, der muligvis ikke oprindeligt hørte teksten til, er en instrumental dativ.

Formelt kunne καυχώμεθα være konjunktiv, men det må være indikativ på linje med ἔχομεν, bl.a. fordi det foran καυχώμεθα stående καί antagelig sideordner de to verber. Det med καυχώμεθα forbundne præpositionsled ἐπ' ἐλπίδι angiver grunden. BDR § 196,2. I det følgende vers og mange andre steder konstrueres med ἐν og ikke med ἐπί.

Τῆς δόξης er en objektiv genitiv knyttet til ἐπ' ἐλπίδι. Når lat læser filiorum mellem τῆς δόξης og τοῦ θεοῦ, er forklaringen utvivlsomt at finde i 8,21.

V. 3 Οὐ μόνον δέ (se igen v. 11, samt 8,23 og 9,10) er et elliptisk udtryk, idet man egentlig fra v. 2 skal underforstå καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. BDR § 479,1 og HKN,S § 206. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καί markerer en videreførelse og i den forbindelse normalt også en stigning. Καυχώμεθα (v.3) er indikativ som i det foregående vers. Καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν kan betyde "vi priser os lykkelige *over* vore trængsler", men også "vi priser os lykkelige *under* vore trængsler", d.v.s. på trods af trængslerne.

Det til subjektet knyttede participium εἰδότες (HKN,F § 88, nr. 69) svarer betydningsmæssigt til en årsagsbisætning. BDR § 418,1 og HKN,S § 179. Εἰδότες har som objekt den efterfølgende ὅτι-sætning.

V. 4 I begge sætninger i dette vers er verbet καταργάζεται at underforstå.

V. 5 Ὅτι-sætningen begrundet udsagnet i den foranstående hovedsætning.

Genitiven τοῦ θεοῦ er undertiden blevet tolket som en objektiv genitiv, men sikkert med rette opfattes den af de fleste som en subjektiv genitiv.

Se vedr. ἐκκέχυται HKN,F § 88, nr. 107, og vedr. betydningen af perfektum kommentarerne til v. 2. Netop fordi formen er perfektum, er det præpositionen ἐν og ikke εἰς, der forekommer.

Det til πνεύματος ἁγίου knyttede δοθέντος er aorist participium i passiv af δίδωμι. Τοῦ δοθέντος ἡμῶν oversættes bedst som en relativsætning.

V. 6 Det er vanskeligt at afgøre, om der i begyndelsen af verset skal læses εἶ γε eller - som det nu foretrækkes i 26. udgave af Nestle-Aland - ἔτι γάρ. Antages den sidste læsemåde, er der to gange ἔτι i sætningen. Det kan imidlertid forklares på følgende måde: Paulus er begyndt med ἔτι, men da Χριστός kommer ind mellem ἔτι og den absolutte genitiv, hvortil partiklen hører, gentages partiklen efter den absolutte genitiv.

Den absolutte genitiv ὄντων ἡμῶν ἄσθενῶν svarer betydningsmæssigt til en selvstændig bisætning, idet ἡμῶν svarer til subjektet og ὄντων (HKN,F § 81) til det finite verbum. I tilfældet her er der endvidere subjektspredikat (ἄσθενῶν). Den absolutte genitiv må her have samme betydning som en tidsbisætning. BDR § 417 og HKN,S § 49.

I visse præpositionsled er der ikke artikel foran substantivet, selv om dette betydningsmæssigt er determineret. Det gælder også κατὰ καιρόν, der tydeliggør, at det var til den fastsatte tid, Kristus døde. Jfr. i øvrigt Gal. 4,4. BDR § 255,3 og HKN,S § 6.

Ἄσθενῶν er et substantiveret adjektiv. Om bøjningen af dette adjektiv og af det tidligere i verset forekommende adjektiv ἄσθενῆς se HKN,F § 25 (ἀληθῆς), og se vedr. ἀπέθανεν HKN,F § 88, nr. 41.

V. 7 Se vedr. ἀποθάνεται og ἀποθάνειν HKN,F § 88, nr. 41. Ἀποθάνεται er en gnomisk futurum om det, der under visse omstændigheder kan ventes. BDR § 349,1. Ἀποθάνειν er udfyldende infinitiv efter τολμᾶ. BDR § 392,1a og HKN,S § 161.

Konstruktionen med adverbiet τάχα (måske, vel) og indikativen τολμᾶ er en variant af potentialis; den udtrykker altså noget muligt. BDR § 385,1.

V. 8 Om συνίστησιν se HKN,F § 78, s. 83.

Selv om Paulus ikke skriver τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην τὴν εἰς ἡμᾶς, det vil sige, selv om han ikke gentager artiklen foran præpositionsleddet, hører dette dog sandsynligvis til τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην og ikke til verbet.

Ἔστι-sætningen tjener til at tydeliggøre, på hvilken måde Gud viser sin kærlighed. Dermed tjener den også til at karakterisere kærligheden. BDR § 394,4.

Se vedr. ἔστι og den absolutte genitiv ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν kommentarerne til v. 6. Med ἀμαρτωλῶν tilkendes gives, med hvilken betydning ἀσθενῶν forekommer i v. 6, og med ἡμῶν kommer der præcisere adresse på ἀσεβῶν i v. 6.

Se vedr. ἀπέθανεν HKN,F § 88, nr. 41.

V. 9 Som i adskillige andre tilfælde (se i det følgende v. 10, v. 15 og v. 17) forstærkes komparativen μᾶλλον af πολλῶ. BDR § 246,1 og HKN,S § 72. Πολλῶ μᾶλλον skal forbindes med verbet σωθησόμεθα. Se i øvrigt vedr. dette verbum HKN,F § 88, nr. 94.

I participiet δικαιοθέντες, der også forekommer i v. 1, ligger antagelig et kausalt aspekt.

V. 10 Der er i verset konstrueret med casus realis. BDR § 372,2 og HKN,S § 195 a.

Ἦντες (HKN,F § 81) er apposition til det underforståede subjekt ἡμεῖς, og ἐχθοῦ er subjektsprædikat. Ἐχθοῦ ὄντες svarer sikkert betydningsmæssigt til en tidsbisætning; det ville dog også give mening at opfatte det som svarende til en indrømmelsesbisætning. BDR § 418 og HKN,S § 178 og 181.

Κατηλλάγημεν (indikativ) og καταλλαγέντες (participium) er passivformer dannet uden θ. HKN,F § 50 a. Som det er almindeligt for k-stammer, har dette verbum dobbelt sigma (σσ) i præsensstammen (καταλλάσσειν).

Bemærk variationen i anvendelsen af præpositionsled i dette og i det foregående vers. I v. 9 er δικαιοθέντες efterfulgt af ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, i v. 10 er det beslægtede κατηλλάγημεν efterfulgt af διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Desuden er i v. 9 σωθησόμεθα efterfulgt af δι' αὐτοῦ, medens det samme verbum i v. 10 efterfølges af ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. Der er ikke nogen væsentlig forskel mellem anvendelsen af ἐν med dativ og διὰ med genitiv i disse vers.

Participiet καταλλαγέντες er apposition til det underforståede subjekt ἡμεῖς og rummer vel et kausalt aspekt.

V. 11 Se vedr. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ kommentarerne til v. 3.

Som i flere andre tilfælde (f.eks. 2. Kor. 5,12; 7,5 og 8,4) anvender Paulus et

participium, hvor indikativ var at vente - her *καυχώμενοι* og ikke *καυχώμεθα*. Undertiden har man villet forstå et *ἔσμεν* og antage en perifrastisk konstruktion. BDR § 468,1 og HKN,S § 189. *Καί* foran *καυχώμενοι* er forstærkende.

Se vedr. *ἐλάβομεν* HKN,F § 88, nr. 59.

V. 12 Afsnittet 5,12-21 er præget af, at Paulus på én gang vil fremhæve lighed og forskel.

Det synes mest nærliggende at opfatte *διὰ τούτο* som refererende til den foregående del af kapitlet. Se i øvrigt HKN,S § 54 a.

Det med *ὡσπερ* korresponderende *οὕτως* er ikke det, der står senere i samme vers, men det, der forekommer i v. 18; på grund af den store afstand gentager Paulus den i v. 12 indledte sammenligning ved at begynde v. 18 med ordene *ἄρα οὖν ὡς κτλ.* Der foreligger altså en anakoluti (HKN,S § 205).

Præpositionsleddene *δι' ἐνός* (HKN,F § 40 b) *ἀνθρώπου* og *διὰ τῆς ἀμαρτίας* angiver begge formidling og kan oversættes "ved ét menneske" og "ved synden". BDR § 223,3 og HKN,S § 54 b.

Se vedr. *εἰσῆλθεν* og *διῆλθεν* HKN,F § 88, nr. 34. Det underforståede verbum i sætningen *διὰ ἀμαρτίας ὁ θάνατος* kan være *εἰσῆλθεν*.

Udtrykket *ἐφ' ᾧ* (fordi) er en forkortet formulering, der svarer til *ἐπὶ τούτῳ ὅτι* (på grund af dette, at). Se BDR § 235,2 og 294,4 samt HKN,S § 51 b. At opfatte det relative pronomener *ᾧ* som visende tilbage til *ὁ θάνατος* er sprogligt muligt, men meningsmæssigt vanskeligere. At ville lade *ᾧ* referere til *ἐνός ἀνθρώπου* i begyndelsen af v. 12 forbyder afstanden.

Se vedr. *ἡμαρτον* HKN,F § 88, nr. 6.

V. 13 Som nævnt afbryder Paulus den påbegyndte konstruktion. Det sker ved to indskud, nemlig v. 13-14 og v. 15-17.

Præpositionsleddet *ἄχρι νόμου* betyder "før loven", d.v.s. før loven kom.

Imperfektformen *ἦν* tjener til at beskrive en længerevarende tilstand i fortiden, medens præsensformen *ἐλλογεῖται* her udtrykker noget alment gyldigt, så at sige et princip (HKN,S § 107).

Den absolutte genitiv *μὴ ὄντος* (HKN,F § 81) *νόμου* svarer betydningsmæssigt til en bisætning. Hvilken type bisætning lader sig ikke med sikkerhed afgøre. Antagelsen af f.eks. en årsags-, en tids- eller en stedsbisætning giver mening.

Som i mange andre tilfælde er der ikke bestemt artikel foran ordene *ἀμαρτία*, *νόμος* og *κόσμος*.

V. 14 *Ἄλλ᾽* betyder her "men alligevel", idet v. 14 oplyser, hvad der var tilfældet trods det forhold, at synden ikke tilregnedes.

Verber med betydningen "herske over" konstrueres oftest med genitiv. Det gælder dog ikke βασιλεύειν, der normalt – som også her – konstrueres med ἐπὶ efterfulgt af akkusativ; jfr. לַעֲלֹמָי. BDR § 177,1.

Ἀδὰμ bøjes ikke, men det gør Μωϋσῆς, som det bl.a. fremgår af genitivformen Μωϋσεώς efter den uegentlige præposition μέχρῃ. HKN,F § 20.

Καὶ foran ἐπὶ τοὺς μὴ ἀμαρτήσαντας (HKN,F § 88, nr. 6) er forstærkende: "også over dem, der ikke o.s.v." BDR § 442,8.

Ἐπὶ efterfulgt af dativen τῷ ὁμοιώματι synes her at angive normen; jfr. 2. Kor 9,6. "Syndet i Adams overtrædelses lighed" = "syndet i lighed med Adams overtrædelse".

Som det hyppigere forekommende ὁ ἐρχόμενος betyder ὁ μέλλων "den kommende".

V. 15 Både i sammenlignings- og i hovedsætningen skal ἔστιν underforstås. For os ville det være naturligere med nægtelsen i οὕτως-sætningen.

Formelt er der i betingelsesbisætningen casus realis, men da betingelsen anses for at være opfyldt, kan der oversættes ved "når". BDR § 372 og HKN,S § 195 a. Se vedr. sætningsverbet ἀπέθανον HKN,F § 88, nr. 41.

Τῷ παραπτώματι er dativ til angivelse af årsag. BDR § 196 og HKN,S § 32. Τοῦ ἐνός (HKN,F § 40 b) er en subjektiv genitiv.

I hovedsætningen er ἡ χάρις og ἡ δωρεά subjekt; alligevel er verbet ἐπέρισσευσεν singularis (jfr. f.eks. 1. Kor. 15,50). Vedr. πολλῶ μᾶλλον se kommentarerne til v. 9.

Det er antagelig til ἡ δωρεά, præpositionsleddet ἐν χάριτι er knyttet (meningen er: gaven, der ligger i den nåde, som skænkes ved o.s.v.), og altså ikke til verbet ἐπέρισσευσεν. Ἐν χάριτι står efter denne opfattelse ikke parallelt med τῷ παραπτώματι i den foregående sætning.

Præpositionsleddet εἰς τοὺς πολλοὺς skal forbindes med verbet ἐπέρισσευσεν.

V. 16 Udtryksmåden i 16a er ufuldstændig. Måske er det nok at underforstå en form af εἶναι eller af γίνεσθαι. Man kunne så gengive udsagnet sådan: "Og gaven kommer ikke som gennem en enkelt, der syndede". Men måske er det – hvad fortsættelsen kunne tale for – snarere den forskellige virkning/betydning, der skal markeres. Virkningen/betydningen af gaven (nåde-gaven) er ikke ligesom, det vil sige er anderledes end virkningen/betydningen af den ene, der syndede.

Som verbum knyttet til henholdsvis τὸ κρίμα og τὸ χάρισμα må underforstås en form af γίνεσθαι, rimeligvis ἐγένετο. Til de underforståede verber knytter sig præpositionsleddene εἰς κατάκριμα og εἰς δικαίωμα.

Præpositionsleddene ἐξ ἐνός og ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων kan have

kausal betydning, altså på en måde angive grunden til κρίμα og χάρισμα.

V. 17 Vedr. karakteren af betingelsesbisætningen εἰ γάρ κτλ. se kommentarerne til v. 15 og vedr. hovedsætningens πολλῶ μᾶλλον kommentarerne til v. 9. V. 17 er i øvrigt i sin struktur og med hensyn til indhold meget på linje med v. 15b.

I betingelsesbisætningen tjener såvel dativen τῷ ... παραπτώματι som præpositionsleddet διὰ τοῦ ἐνόσ til angivelse af grunden. Med διὰ τοῦ ἐνόσ er der skabt baggrund for διὰ τοῦ ἐνόσ Ἰησοῦ Χριστοῦ i hovedsætningen.

Betingelsesbisætningens verbum ἐβασίλευσεν lader sig naturligt forstå som en ingressiv aorist, men der kan også være tale om en kompleksiv aorist; jfr. v. 14. BDR § 331 og 332 samt HKN,S § 118 og 119.

Τὴν περισσείαν, der er objekt for det ved hjælp af artiklen οἱ substantive-rede participium λαμβάνοντες (HKN,F § 88, nr. 59), konstrueres ligesom verbet περισσεύειν med genitiv (τῆς χάριτος og τῆς δωρεᾶς - til δωρεᾶς er igen genitiven τῆς δικαιοσύνης knyttet). En sådan genitiv kaldes undertiden fyldens genitiv.

Ἰησοῦ Χριστοῦ er apposition til τοῦ ἐνόσ.

V. 18 Med ἄρα οὖν, som Paulus i modsætning til praksis i klassisk græsk her anbringer i sætningens begyndelse, genoptages den tankegang og den konstruktion, som blev indledt i v. 12. Jfr. kommentarerne til dette vers.

Både sammenligningsbisætning og hovedsætning er uden subjekt og verbum. Man må altså i begge tilfælde underforstå et upersonligt verbum. Det kunne være ἀπέβη (det førte til, det kom til), i hovedsætningen eventuelt futurum ἀποβήσεται; jfr. skiftet fra aorist til futurum i v. 19. "Altså: Ligesom det ved den enes fald kom til fordømmelse (εἰς κατάκριμα) for alle mennesker (εἰς πάντας ἀνθρώπους), således o.s.v." Om det underforståede verbum, der ovenfor er forudsat, se HKN,F § 50 b og § 88, nr. 17.

I præpositionsleddene δι' ἐνόσ παραπτώματος og δι' ἐνόσ δικαίωματος er ἐνόσ (HKN,F § 40 b) at opfatte som maskulinum svarende til den måde, ordet er brugt på i v. 17 og v. 19.

Med substantivet δικαίωμα er der formentlig her tænkt på en retfærdig handling eller en retfærdig gerning. Den forståelse synes bedst at korrespondere med κατάκριμα.

I præpositionsleddet εἰς δικαίωσιν ζωῆς angiver genitiven ζωῆς hensigten med eller målet for δικαίωσιν. BDR § 166,1; jfr. HKN,S § 43.

V. 19 I sammenligningsbisætningen er τοῦ ἐνόσ ἀνθρώπου en subjektiv genitiv. Det samme er τοῦ ἐνόσ i hovedsætningen.

Καθιστάναι (HKN,F § 78) kan betyde "gøre nogen til noget", i passiv (HKN,F § 80) altså "blive gjort til noget". Med den betydning synes verbet anvendt her. I så fald må ἀμαρτωλοί være subjektsprædikat i forbindelse med κατεστάθησαν οἱ πολλοί og tilsvarende δίκαιοι subjektsprædikat i forbindelse med κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

V. 20 Skønt νόμος forekommer uden artikel, mener Paulus ikke en eller anden lov, men akkurat den for jøderne åbenbarede lov.

Παρεισηγήθεν er et eksempel på, at der undertiden kan indgå to præpositioner (her παρά og εἰς) i et verbum. Se i øvrigt HKN,F § 88, nr. 34.

Πλεονάζειν udelader – som det er regelen for t-stammer – t-lyden foran σ. Derfor πλεονάζῃ (aorist konjunktiv i en hensigtsbisætning) og ἐπλεόνασεν (aorist indikativ) i den følgende sætning. HKN,F § 69.

Når et verbum udvides med en præposition, kan det være med henblik på at forstærke verbets grundbetydning. Det synes at være tilfældet vedr. ὑπερπερίσσευσεν. Se HKN,S § 68.

V. 21 V. 20b udløser en hensigtsbisætning, som det fremgår af ἵνα i begyndelsen af v. 21. Denne sætning afbrydes dog straks af en sammenligningsbisætning (ὡσπερ ... τῷ θανάτῳ) for at blive videreført med οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ. Konjunktiven er en konsekvens af ἵνα, og οὕτως καὶ en konsekvens af den indskudte sammenligningsbisætning.

Verbet ἐβασίλευσεν i sammenligningsbisætningen kan være en ingressiv aorist, men er nok snarere en kompleksiv aorist. BDR § 331 og 332 samt HKN,S § 118 og 119.

Det er umiddelbart en nærliggende antagelse, at ἐν τῷ θανάτῳ har instrumental betydning. Som argument herfor kan præpositionsleddet διὰ δικαιοσύνης i den følgende sætning evt. anføres. Dog bør det nok overvejes, om præpositionsleddet snarere skal betegne det område, synden herskede indenfor, evt. forbundet hermed det resultat, den førte til. I sidste tilfælde vill udtrykket til en vis grad være en tankemæssig parallel til εἰς ζωὴν αἰώνιον i den følgende sætning, idet dette led må angive det mål, som nådens herredømme (ἡ χάρις βασιλεύσῃ) fører frem til.

KAPITEL 6

V. 1 Se vedr. τί ἐροῦμεν kommentarerne til 3,5. Οὐν synes i første række begrundet i det, Paulus har gjort gældende i 5,20-21.

Ἐπιμένωμεν er en deliberativ/dubitativ konjunktiv. BDR § 366 og HKN,S § 140. Konstruktionen ἐπιμένειν med dativ forekommer også 11,22; Kol. 1,23 og 1. Tim. 4,16. Usikker er Fil. 1,24.

V. 2 Se vedr. μὴ γένοιτο kommentarerne til 3,4.

Med aoristformen ἀπεθάνομεν (HKN,F § 88, nr. 41) sigtes formentlig til en konkret begivenhed, og under indtryk af det følgende er det rimeligt at antage, at denne begivenhed er dåben.

Med dativen τῆ ἀμαρτίᾳ tydeliggøres, at den, som er død, ikke har mere med synden at gøre; han er død i forhold til synden. Jfr. udtryk som νεκροῦς μὲν τῆ ἀμαρτίᾳ ζωῆς δὲ τῷ θεῷ i v. 11; ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ i 7,4 og νόμῳ ἀπέθανον i Gal. 2,19. Se også Rom. 14,7-8. BDR § 188,3.

Se vedr. ζήσομεν HKN,F § 61, anm. 1 a. P⁴⁶ og enkelte andre vidner læser ζήσωμεν, men indikativformen må anses for at være den oprindelige.

V. 3 Ἄγνοεῖτε efterfølges af en genstandssætning ὅτι εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Genstandssætningen brydes imidlertid af efter ὅτι, da der er indskudt en relativbisætning. Det relative ὅσοι refererer til det implicitte subjekt for ἐβαπτίσθημεν i ὅτι-sætningen, d.v.s. til et underforstået ἡμεῖς.

Bl.a. 1. Kor. 1,13 og 1,15 taler for, at βαπτισθῆναι εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν er ensbetydende med βαπτισθῆναι εἰς τὸ ὄνομα Χριστοῦ Ἰησοῦ (Matth. 28,19; Ap.G. 8,16 og 19,5). Meningsmæssigt adskiller det sig formentlig heller ikke fra βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι Χριστοῦ Ἰησοῦ (Ap.G. 10,48) og ἐπὶ τῷ ὀνόματι Χριστοῦ Ἰησοῦ (Ap.G. 2,38).

At blive døbt εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν er at blive døbt til at tilhøre ham og være i fællesskab med ham, og udsagnet εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν skal formentlig tydeliggøre, at det at blive døbt til dette fællesskab er at komme ind under Jesu døds betydning.

V. 4 Se vedr. formen συνετάφημεν HKN,F § 50 a.

Præpositionsleddet εἰς τὸν θάνατον kunne formelt forbindes med verbet συνετάφημεν, men meningsmæssigt er det vanskeligt. Det må derfor nok knyttes til τοῦ βαπτίσματος.

Den med ἵνα indledte hensigtsbisætning afbrydes med det samme af sammenligningsbisætningen ὡσερ ... τοῦ πατρὸς, hvorefter den genoptages

med det af ὡπερ bestemte korrelative adverbium οὕτως. En tilsvarende konstruktion findes f.eks. i 5,21 og 2. Kor. 8,6.

Se vedr. ἠγέροθη HKN,F § 88, nr. 30, og vedr. præpositionsleddet ἐκ νεκρῶν kommentarerne til 4,24.

Da δόξα kan betegne Guds guddommelige kraft, er det meningsfuldt at sige, at Kristus blev oprejst ved Faderens δόξα.

Udtryksmåden ἐν καινότητι ζωῆς er meningsmæssigt ikke meget forskelligt fra ἐν ζωῇ καινῇ, men er dog en stærkere markering af dettes livs karakter af noget helt nyt.

V. 5 Når det gælder forståelsen af betingelsesbisætningen εἰ γὰρ σύμφυτοι κτλ. (BDR § 372,2 og HKN,S § 195 a), er der flere muligheder. Man kan 1) efter σύμφυτοι (verbaladjektiv dannet af συμφύειν) underforstå pronominet αὐτῶ (jfr. v. 4) eller τῷ Χριστῷ (dativ bestemt af σύμφυτοι) og opfatte τῶ ὁμοιώματι som instrumental dativ, 2) forbinde σύμφυτοι med τοῦ θανάτου og igen opfatte τῶ ὁμοιώματι som instrumental dativ (BDR § 182,1 og 194,2) eller 3) forbinde σύμφυτοι med τῶ ὁμοιώματι. Det sidste er måske det mest nærliggende, omend den præcisere mening med τῶ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ er dunkel. Den først omtalte forståelse findes bevidnet f.eks. i mange oversættelser.

Forståelsen af konstruktionen i den efterfølgende hovedsætning ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα er afhængig af, hvordan betingelsesbisætningen opfattes. Foretrækkes den første mulighed, må man foruden σύμφυτοι αὐτῶ underforstå et til τῆς ἀναστάσεως knyttet og som instrumental dativ forstået τῶ ὁμοιώματι. Vælges den anden mulighed, indebærer det, at τῆς ἀναστάσεως opfattes som bestemt af et underforstået σύμφυτοι, ligesom θανάτου i betingelsesbisætningen efter denne opfattelse blev set som afhængig af σύμφυτοι. Også i dette tilfælde må τῶ ὁμοιώματι underforstås. Antagelsen af den tredje mulighed indebærer, at man må underforstå et af ἐσόμεθα [σύμφυτοι] bestemt τῶ ὁμοιώματι foran τῆς ἀναστάσεως. Hovedsætningen kan dog også give mening helt uden at underforstå noget, idet τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα kan oversættes: "Vi skal være opstandelsens", d.v.s. "Vi skal tilhøre opstandelsen". En sådan tolkning er dog ikke rigtigt i harmoni med det foregående.

Se vedr. γεγόναμεν i betingelsesbisætningen HKN,F § 88, nr. 21, og vedr. ἐσόμεθα i hovedsætningen HKN,F § 81.

V. 6 Det demonstrative τοῦτο er det foreløbige objekt for γινώσκοντες. Indholdet af τοῦτο defineres i ὅτι-sætningen. Jfr. f.eks. 1. Kor. 15,50.

Præpositionen σὺν i verbet συνεσταυρώθη gør det nærliggende efter ver-

bet at underforstå Χριστῷ. Som argument herfor kan også udsagnet Χριστῷ συννεσταύρωμαι i Gal. 2,19 anføres.

Τῆς ἀμαρτίας tjener til nærmere at karakterisere τὸ σῶμα. Der er altså tale om en kvalitativ genitiv. BDR § 165,2 og HKN,S § 43.

En infinitiv eller som her en akkusativ med infinitiv i genitiv (τοῦ δουλεῦναι ἡμᾶς) kan have konsekutiv betydning og svare til en følgebisætning. BDR § 400,2.8 og HKN,S § 160.

V. 7 Se vedr. verbet ἀποθνῶν HKN,F § 88, nr. 41. Om 2. aorist se § 50 c.

Det synes at være det forhold, at verbet δικαιουθῆναι kan bruges på en måde, der minder om brugen af λῦναι, der begrunder forekomsten af præpositionen ἀπό efter δεδικάωται. Jfr. Ap. G. 13,38. BDR § 211,1.

V. 8 I betingelsesbisætningen har vi casus realis. BDR § 372 og HKN,S § 195 a.

Se vedr. ἀπεθάνομεν HKN,F § 88, nr. 41. Aorist om den engangsbegivenhed, som dåben er.

Konstruktionen πιστεῦναι ὅτι er sjælden hos Paulus. Se foruden stedet her 10,9 og 1. Thes. 4,14.

Det er præpositionen σύν i verbet συζήσομεν, som begrunder dativen αὐτῷ.

V. 9 Participlet εἰδότες (HKN,F § 88, nr. 69) er apposition til det implicitte subjekt i verberne ἀπεθάνομεν og πιστεύομεν i det foregående vers. Participlet εἰδότες udtrykker en begrundelse for udsagnet i v. 8. Med en anden tegnsætning mellem v. 8 og v. 9 - og her tænkes på et punktum - ville εἰδότες indlede et nyt, selvstændigt og med v. 8 sidestillet udsagn. Der måtte så oversættes f.eks. sådan: "Og vi ved o.s.v."

Participlet ἐγεροθῆς (HKN,F § 88, nr. 30) synes her at rumme et kausalt aspekt. At han ikke mere skal dø, er begrundet i hans oprejsning fra de døde. Se vedr. præpositionsleddet ἐκ νεκρῶν kommentarerne til 4,24.

Genitiven αὐτοῦ skyldes verbet κυριεύει. BDR § 177,1 og HKN,S § 44 f.

V. 10 Udtrykkene ὃ γὰρ ἀπέθανεν κτλ. (HKN,F § 88, nr. 41) og ὃ δὲ ζῆν κτλ. er formentlig ensbetydende med τὸν γὰρ θάνατον, ὃν ἀπέθανεν κτλ. og τὴν δὲ ζωὴν, ἣν ζῆν κτλ. (jfr. Gal. 2,20). Se BDR § 154, hvor der også nævnes en anden forståelsesmulighed.

Vedr. dativerne τῇ ἀμαρτίᾳ og τῷ θεῷ se kommentarerne til v. 2.

V. 11 Formelt kan λογίζεσθε være indikativ, men det er af meningsmæssige grunde mere nærliggende at opfatte formen som en imperativ.

Efter λογίζεσθε følger akkusativ med infinitiv (ἑαυτοὺς εἶναι). Det er

subjektet for λογίζεσθε, som også er subjekt i den efterfølgende akkusativ med infinitiv - her repræsenteret ved ἐαυτούς. BDR § 406,1. Νεκρούς er subjektspredikat.

Se vedr. dativerne τῆ ἀμαρτίᾳ og τῷ θεῷ kommentarerne til v. 2.

V. 12 Bla. i forbindelse med imperativ er det nægtelsen μή, der anvendes. BDR § 426 og HKN,S § 211. Præpositionsleddet ἐν τῷ κτλ. kunne have instrumental, men har ganske givet lokal betydning.

Placeringen af det possessive pronomen ὑμῶν mellem adjektivet θνητῷ og substantivet σώματι er ikke ualmindelig. Jfr. f.eks. v. 6; 1,21 og Gal. 1,14. BDR § 284,1 c.

Præpositionen εἰς med den substantiverede infinitiv ὑπακούειν svarer betydningsmæssigt til en følgebisætning. Det underforståede subjekt for ὑπακούειν er ὑμᾶς. BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a.

Verbet ὑπακούειν konstrueres med dativ. BDR § 187,1. Det til ταῖς ἐπιθυμίαις knyttede pronomen αὐτοῦ refererer til σώματι.

V. 13 Nægtelsen μηδέ viser, at παριστάνετε er imperativ. BDR § 426 og HKN,S § 211. Præsens imperativ tjener antagelig til at understrege formanignens permanente gyldighed. "Stil ikke længere jeres lemmer til rådighed o.s.v." Παράστησατε, der er aorist imperativ af samme verbum (HKN,F § 78, s. 87), betoner mere det punktuelle. HKN,S § 151.

Verbet παριστάνει kan konstrueres med objekt (τὰ μέλη) og med objektspredikat (ἔπλα). Der er i verset to eksempler på denne konstruktion. I stedet for objektspredikatet - men med lignende betydning - kan der følge et sammenligningsled (ὡσεὶ ζῶντος - knyttet til ἐαυτούς). BDR § 157,1; 425,4 og 5 og HKN,S § 21. Den eller det, man stiller noget - evt. sig selv - til rådighed for, angives i dativ.

Genitiverne efter ἔπλα, d.v.s. ἀδικίας og δικαιοσύνης, kan være udtryk for den hensigt, i hvilken synden, henholdsvis Gud bruger disse ἔπλα - synden til at udvirke uretfærdighed, Gud til at fremme retfærdighed. BDR § 166. Der kan også være tale om kvalitative genitiver. BDR § 165 og HKN,S § 43.

V. 14 Det har været overvejet at opfatte οὐ κυριεύσει som svarende til imperativ (BDR § 362 og HKN,S § 131), men udsagnet har formentlig mere karakter af løfte. Genitiven ὑμῶν skyldes verbet κυριεύσει. BDR § 177,1 og HKN,S § 44 f.

V 15 Fuldstændigt måtte udtrykket τί οὖν; nok hedde τί οὖν ἐστίν; Meningen er: Hvad er så tilfældet, hvad gælder så, når I nu ikke står under loven, men under nåden (v. 14)?

* Ἀμαρτήσωμεν (HKN,F § 88, nr. 6) er en deliberativ/dubitatif konjunktiv. BDR § 366,1 og HKN,S § 140.

Af sammenhængen fremgår, at ὅτι i sætningen ὅτι οὐκ ἐσμέν κτλ. er brugt som årsagskonjunktiv. BDR § 456 og HKN,S § 209 d.

Se vedr. udtrykket μὴ γένοιτο kommentarerne til 3,4.

V. 16 Οὐκ οὔδατε (HKN,F § 88, nr. 69) er en formulering, Paulus jævnligt bruger, når han refererer til noget, som han faktisk mener, læserne er bekendt med. Se Rom. 11,2; 1. Kor. 3,16; 5,6; 6,2.3.9.15.16.19; 9,13.24. Jfr. ἢ ἀγνοεῖτε i Rom 6,3.

Objektsætningen efter οὔδατε er ὅτι δοῦλοι ἐστε, og ind i den er skudt en relativbisætning ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν. Som det ofte er tilfældet, er det demonstrative pronomen underforstået foran det relative; ᾧ er lig med τοῦτω ᾧ. BDR § 293,3 d.

Se vedr. konstruktionen efter παριστάνετε kommentarerne til den tilsvarende konstruktion i v.13. Præpositionsleddet εἰς ὑπακοήν må knyttes til verbet παριστάνετε, og det angiver målet.

Relativbisætningen ᾧ ὑπακούετε (dativen skyldes verbet. BDR § 187,1) synes alene at gentage, hvad der allerede er sagt i det foregående, for verbet skal næppe opfattes som en imperativ.

Genitiverne ἀμαρτίας og ὑπακοῆς i den disjunktive konstruktion ἦτοι ... ἢ kan betragtes som possessive genitiver bestemt af et underforstået δοῦλοι, og præpositionsleddene εἰς θάνατον og εἰς δικαιοσύνην angiver de to helt forskellige mål, som de nævnte slaveforhold fører frem til.

V. 17 Udtrykket χάρις τῷ θεῷ betyder "Gud ske tak"; der er underforstået εἰ ἔστω. Jfr. f.eks. 1. Kor. 15,57; 2. Kor. 8,16 og 9,15 og se BDR § 128,6.

Formelt er verberne ἦτε og ὑπηκούσατε i ὅτι-sætningen parallelle, men logisk er de ikke. Paulus takker ikke for, at de var slaver, men for at de trods det, at de var slaver, blev lydige. Dette forhold mellem de to udsagn ville have været tydeligere, hvis der i stedet for ἦτε var konstrueret med ὄντες. Bemærk i øvrigt, at der skiftes fra imperfektum til aorist - antagelig ingressiv aorist. BDR § 331 og HKN,S § 119.

I stedet for den nuværende konstruktion med indskudt relativbisætning kunne Paulus have valgt følgende: ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας τῷ τύπῳ (dativ bestemt af ὑπηκούσατε) τῆς διδασχῆς, εἰς ὃν παρεδόθητε (HKN,F § 80) eller ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς τὸν τύπον τῆς διδασχῆς, εἰς ὃν evt. blot ὃν παρεδόθητε (akkusativ i forbindelse med passiv på linje med πεπιστευμαι τὸ εὐαγγέλιον i Gal. 2,7. BDR § 159,4 og 294,6. Det er akkusativen ὃν, der forklarer akkusativen τύπον. Der er tale

om assimilation. Det burde egentlig have været τύπω bestemt af verbet ὑπηρεύσατε.

V. 18 Participiet ἐλευθερωθέντες er en apposition til det implicitte subjekt i sætningsverbet ἐδουλώθητε.

V. 19 Udtrykket ἀνθρώπινον λέγω synes betydningsmæssigt helt at svare til κατὰ ἀνθρώπον λέγω; jfr. f.eks. 3,5.

Om παριστάναι konstrueret med to akkusativer se kommentarerne til v. 13. Παραστήσατε (HKN,F § 78, s. 87) i den med οὕτως νῦν indledte sætning er imperativ, hvad der fremgår af, at der ikke er noget augment. I den foranstående sammenligningsbisætning forekommer indikativformen. I begge tilfælde er der tale om aorist.

Ligesom præpositionsleddet εἰς τὴν ἀνομίαν tilkendegiver, hvad der var resultatet af at stille lemmerne til rådighed som trælle for urenheden og lovløsheden, tydeliggør εἰς ἀγιασμόν, hvad der bliver resultatet af at trælle for retfærdigheden.

V. 20 Dativen τῆ δικαιοσύνη præciserer, at det var over for, i forhold til retfærdigheden, de var frie.

V. 21 Se vedr. verbet εἴχετε i den indledende spørgesætning HKN,F § 88, nr. 37.

Skønt der er singularis i spørgesætningen (τίνα καρπὸν), er det en pluralisform af det relative pronomen (οἷς), der forekommer i relativbisætningen, og i det følgende er det pluralisformen ἐκείνων. Καρπός er altså opfattet som et kollektivbegreb, og vi har constructio ad sensum. BDR § 296,1 og HKN,S § 205 d. I øvrigt må man foran ἐφ' οἷς underforstå τοιαῦτα (HKN,F § 38).

Almindeligvis - og nok også med rette - opfattes ἐπαισχύνεσθε som indikativ, men formelt kunne det være en imperativ.

I versets sidste sætning, som er en nominalisætning, er θάνατος subjektsprædikat.

V. 22 Participierne ἐλευθερωθέντες og δουλωθέντες er appositioner til det implicitte subjekt i det finitte verbum ἔχετε. De nævnte participier rummer antagelig et kausalt aspekt.

Som det tilkendegives med præpositionen εἰς, fører frugten til helligelse (ἀγιασμός), men der er med versets sidste sætning også angivet et fjernere mål, nemlig ζῶν αἰώνιος.

Τὸ τέλος kan som i v. 21 betyde "målet", "udgangen" og opfattes som

objekt for ἔχετε. Ζωὴν αἰώνιον er så en nærmere bestemmelse af τὸ τέλος. Der består dog også den mulighed alene at se ζωὴν αἰώνιον som objekt for ἔχετε og opfatte τὸ τέλος som en adverbial akkusativ med betydningen "til sidst". BDR § 160,2 og HKN,S § 25.

V. 23 Θάνατος og ζωὴ αἰώνιος er subjektsprædikater i de to nominalsætninger, som verset rummer.

KAPITEL 7

v. 1 Se vedr. ἀγνοεῖτε kommentarerne til 6,16. Verbet ἀγνοεῖτε har som objekt sætningen ὅτι ὁ νόμος κτλ. Ordene γινώσκουσιν γὰρ νόμον λαλῶ udgør et parentetisk indskud. BDR § 465,1. I dette indskud er participiet γινώσκουσιν dativobjekt udløst af λέγω, og νόμον er objekt for participiet.

Genitiven τοῦ ἀνθρώπου i ὅτι-sætningen skyldes verbet κυριεύει. BDR § 177,1 og HKN,S § 44 f. Der er altså tale om en adverbial genitiv.

Udtrykket ἐφ' ὅσον χρόνον betyder "så lang tid som", d.v.s. "så længe". BDR § 455. Det underforståede subjekt for ζῆ er ὁ ἀνθρώπος eller bedre αὐτός.

V. 2 Adjektivet ὑπανάδρος forekommer kun denne ene gang i Det nye Testamente. Da det er et sammensat adjektiv, er der ikke en særlig femininumform (HKN,F § 21 anm. 1).

Νόμῳ er at opfatte som instrumental dativ. Det er ved loven, den gifte kvinde er bundet til manden.

Vedr. δέδετα kan oplyses, at der er to verber, som i præs., ind., akt., 1. pers., sing. har formen δέω. Det ene betyder "behøver", men det bruges næsten udelukkende i 3. person singularis (δεῖ) i betydningen "man bør", "det er nødvendigt" og lign. Det andet, som forekommer her, betyder "binder". Se HKN,F § 88, nr. 23.

At være "bundet til sin levende mand" (τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδετα) betyder at være bundet til sin mand, så længe han lever.

Ἐάν med konjunktiv i betingelsesbisætningen er casus eventualis. BDR § 373 og HKN,S § 195 c. Se vedr. ἀποθάνη, der også forekommer i det følgende vers, HKN,F § 88, nr. 41.

Det forhold, at der ikke er bindevokal, viser, at κατήρηται er perfektum. Om reduplikationen i verber, der begynder med en vokal, eller hvis hoveddel begynder med en vokal, se HKN,F § 45 b og 44 b. Κατήρηται ἀπό betyder "at være løst fra".

Perfektumformerne δέδετα og κατήρηται accentuerer konsekvenserne af forudgående begebenheder.

Med det usædvanlige og komprimerede udtryk τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός, d.v.s. "mandens lov", menes ganske givet den lov, ifølge hvilken kvinden (den gifte kvinde) var bundet til manden.

V. 3 Med ἄρα οὖν er det tydeliggjort, at verset rummer en følgeslutning ud fra det foregående.

Den absolutte genitiv ζώντος τοῦ ἀνδρός, der betydningsmæssigt svarer til en tidsbisætning (medens eller så længe manden lever), hører nært sammen med betingelsesbisætningen εἰς γένηται (HKN,F § 88, nr. 21) ἀνδρὶ ἐτέρῳ. Se om denne type betingelsesbisætninger, af hvilke der er to i dette vers (jfr. εἰς δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ), BDR § 373 og HKN,S § 195 c.

Dativen ἀνδρὶ ἐτέρῳ, der forekommer to gange i dette vers, er en possessiv dativ og svarer betydningsmæssigt i det væsentlige til en possessiv genitiv. BDR § 189,2 og HKN,S § 29.

I hovedsætningen μοιχαλῆς (subjektsprædikat) χρηματίζει er det underforståede subjekt stadig ἡ ὑπανδρος γυνή. Χρηματίζειν har som grundbetydning "drive forretninger", men i videreførelse heraf kan det betyde "føre navn" og "kaldes", og i den betydning er verbet brugt her. Jfr i øvrigt Ap. G. 11,26.

Τοῦ efterfulgt af akkusativ med infinitiv udtrykker ofte hensigt eller følge; her må det være det sidste. Konstruktionen svarer altså betydningsmæssigt til en følgebisætning. BDR § 400 og HKN,S § 160.

Participiet γενομένην (HKN,F § 88, nr. 21), der står som apposition til αὐτήν, rummer et koncessivt aspekt (selv om hun bliver en anden mands). BDR § 418,3 og HKN,S § 181.

V. 4 Med ὥστε tilkendegives, at Paulus nu drager den aktuelle og for ham vigtige konsekvens af det netop fremførte eksempel.

Det er en nærliggende antagelse, at det er med tanke på dåben, Paulus har valgt aorist, nemlig ἐθανατώθητε. Den efterfølgende dativ er en dativus incommodi. Der eksisterer ikke længere noget afhængighedsforhold til loven. BDR § 188,3.

Udtrykket διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ svarer formentligt her betydningsmæssigt til διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ.

Præpositionen εἰς med den substantiverede akkusativ med infinitiv τὸ γενέσθαι (HKN,F § 88, nr. 21) ὑμῶς angiver i nogle tilfælde hensigt, i andre følge. På stedet her giver såvel en final som en konsekutiv betydning god mening. Dog synes den finale mest sandsynlig i forlængelse af omtalen af Kristi død (διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ). BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a.

Se vedr. den possessive dativ ἐτέρῳ kommentarerne til v. 3. Efter ἐτέρῳ følger participiet τῷ ἐγερόθεντι (HKN,F § 88, nr. 30) som apposition.

Hensigtsbisætningen (ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ), hvormed verset slutter, er sandsynligvis afhængig af verbet ἐθανατώθητε. Det ville dog også give mening at forbinde den med εἰς τὸ γενέσθαι ὑμῶς ἐτέρῳ og for den sags skyld også med participiet ἐγερόθεντι. Verbet καρποφορεῖν er sammensat af substantivet καρπός og verbet φορεῖν.

V. 5 Paulus anvender i Gal. 2,20 udtrykket ζῆν ἐν σαρκί, men dér ikke med negativ betydning, som tilfældet er med εἶναι τῆ σαρκί her i Rom. 7,5.

Når subjektet er neutrum pluralis, er det almindeligt med verbet i singularis. Derfor τὰ παθήματα ... ἐνεργεῖτο. BDR § 133.

Den til τὰ παθήματα knyttede genitiv τῶν ἀμαρτιῶν kan opfattes som en objektiv genitiv, men sandsynligere er den antagelse, at det er en kvalitativ genitiv, der tjener til at beskrive lidenskaberne.

I forbindelse med artiklen τὰ og efter διὰ τοῦ νόμου må underforstås et participium, evt. ὄντα.

Εἰς τὸ (ἡμᾶς) καρποφορῆσαι kan betegne hensigt og følge. Med parentesen er tydeliggjort, hvem der må anses for at være subjekt for καρποφορῆσαι. Det er en nærliggende antagelse, at der med konstruktionen skal tilkendegives en følge. Jfr. i øvrigt kommentarerne til den tilsvarende konstruktion i det foregående vers.

V. 6 Bemærk i versene 5 og 6 den for Paulus typiske modstilling af ὅτε (andre gange ποτέ) og νυνί eller νῦν.

Se vedr. κατηγορήθημεν ἀπό kommentarerne til det beslægtede udtryk i v. 2. Efter participiet ἀποθανόντες (HKN,F § 88, nr. 41), der er apposition til det implicite subjekt i verbet κατηγορήθημεν, og foran ἐν ᾧ må underforstås et demonstrativt pronomem, antagelig τούτῳ. Jfr. dativen τῷ νόμῳ efter ἔθανο-τώθητε i v. 4. Se vedr. κατειχόμεθα HKN,F § 88, nr. 37.

Ὡστε med (akkusativ med) infinitiv er en karakteristisk konstruktion i en følgebisætning. BDR § 391 og HKN,S § 160 og 192 a.

I udtrykkene ἐν καινότητι πνεύματος og (ἐν) παλαιότητι γράμματος findes to modsætningspar, nemlig dels det nye og det gamle, dels ånd og bogstav. Genitiverne er naturligt at forstå som appositionsgenitiver, der tjener til at definere de substantiver, de er knyttet til. BDR § 167 og HKN,S § 43.

V. 7 Se vedr. udtrykket τί οὖν ἐροῦμεν, der desuden forekommer i 4,1; 6,1 og 8,31, kommentarerne til τί ἐροῦμεν i 3,5, og se vedr. μὴ γένοιτο kommentarerne til 3,4. Se desuden vedr. ἔγγων og ἡθεῖν HKN,F § 88, nr. 22 og 69.

Εἰ μὴ διὰ νόμου er en ellipse. Ordene betyder direkte gengivet "hvis ikke ved hjælp af loven", og det er ensbetydende med "undtagen ved hjælp af loven", "uden ved loven". BDR § 376,1. Εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν i det følgende er derimod ikke en ellipse, og forståelsen og oversættelsen volder da heller ikke problemer. Selv om der ikke er ἔν i hovedsætningen, er konstruktionen casus irrealis. BDR § 360,1 og HKN,S § 195 b.

Futurum indikativ kan - navnlig i citater fra Det gamle Testamente - have betydning af imperativ. Således οὐκ ἐπιθυμήσεις. BDR § 362 og HKN,S § 131.

V. 8 Ἐφορῆ kan betyde "operationsbasis", "udgangspunkt", "anledning". I den sidstnævnte betydning synes ordet at være brugt her.

Se vedr. det til ἡ ἀμαρτία knyttede participium λαβοῦσα HKN,F § 88, nr. 59. Participiet synes at rumme et årsagsaspekt. Fordi den (synden) havde fået en anledning o.s.v.

Præpositionsleddet διὰ τῆς ἐντολῆς er enten knyttet til λαβοῦσα eller til det efterfølgende κατεργάσατο (vedr. augmentet se BDR § 67,3 og HKN,F § 44 b anm. 1). Undertiden anføres konstruktionen i v. 11 (især λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς) som argument for at vælge den første af de nævnte to muligheder, men heller ikke i v. 11 er der konstrueret på en entydig måde.

I versets sidste sætning er νεκρῶ subjektsprædikat. Det er antagelig præsensformen ἐστίν, der er underforstået. Enkelte håndskrifter har dog et verbum, og det er imperfektformen ἦν.

V. 9 Ἐζῶν er imperfektum af ζάω. En aoristform (ingressiv aorist) af ἀναζάω forekommer ved versets slutning.

Den absolutte genitiv ἐλθούσης (HKN,F § 88, nr. 34) τῆς ἐντολῆς svarer betydningsmæssigt til en bisætning - i dette tilfælde en tidsbisætning. BDR § 418,5 og HKN,S § 186. Jfr. ποτέ i sætningen forud.

V. 10 Se vedr. ἀπέθανον HKN,F § 88, nr. 41.

For os ville det have været naturligere, om ordstillingen i sætningen, der begynder efter ἀπέθανον, havde været καὶ ἡ ἐντολὴ ἡ (den gentagne artikel tjener til at knytte den følgende bestemmelse til ἐντολῆ) εἰς ζωὴν [οὔσα], αὕτη εὐρέθη μοι εἰς θάνατον. Man ville så lettere se, at pronominet αὕτη genoptager ἡ ἐντολὴ κτλ. Αὕτη har netop som funktion at forstærke subjektet ἡ ἐντολῆ.

Udtrykket εὐρέθη (HKN,F § 88, nr. 36) μοι εἰς θάνατον betyder ordret "blev fundet (at være) til død for mig", d.v.s. "viste sig (at være) til død for mig". Endnu friere oversat: "viste sig at blive til min død".

V. 11 Som tilfældet er med hensyn til v. 8, kan man også vedr. v. 11 overveje, om διὰ τῆς ἐντολῆς skal knyttes til ἀφορμὴν λαβοῦσα eller til verbet, det vil her sige til ἐξεπάτησεν. Se i øvrigt kommentarerne til v. 8.

V. 12 Med ὥστε indfører Paulus konklusionen, der kan drages på baggrund af det, han netop har udfoldet. Om denne brug af ὥστε se BDR § 391,2.

Såvel efter ὁ νόμος som efter ἡ ἐντολὴ er verbet ἐστίν at underforstå.

V. 13 Det indledende spørgsmål er udløst af det, der er udfoldet i det foregående, som det fremgår af partiklen οὖν.

Se vedr. ἐγένετο og γένηται HKN,F § 88, nr. 21 og vedr. μὴ γένοιτο kommentarerne til 3,4.

Efter ἀλλὰ ἡ ἀμαρτία kan man underforstå ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος fra versets første sætning. Κατεργαζομένη ses da naturligt som apposition til det underforståede subjekt (αὐτή - se nedenfor) for φωνῆ (HKN,F § 88, nr. 103). En anden mulighed er i stedet for ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος at underforstå ἦν i forbindelse med participiet κατεργαζομένη og altså forudsætte en perifrastisk konstruktion.

I sætningen ἵνα φωνῆ ἀμαρτία μὰ ἀμαρτία opfattes som subjektsprædikat med betydning omtrent svarende til det senere ἀμαρτωλός. Som subjekt må underforstås et til ἀμαρτία tilbagevisende αὐτή.

Præpositionsleddet καθ' ὑπερβολήν anvendes flere gange af Paulus til at forstærke (1. Kor. 12,31; 2. Kor. 1,8; 4,17 og Gal. 1,13).

V. 14 Se vedr. οἴδαμεν og πεπραμένος HKN,F § 88, nr. 69 og 78. Πεπραμένος er apposition til ἐγώ.

Da vi har ὑπό med akkusativ efter πεπραμένος, må meningen være "solgt til at være under / stå under / trække for synden". Ὑπό med akkusativ bruges ikke alene til at betegne bevægelse ind under, men også hvile under.

V. 15 I forbindelse med det relative pronomen ὃ, der står ved versets begyndelse, må underforstås et demonstrativt τοῦτο, der er objekt for γινώσκω. Τοῦτο, der forekommer to gange senere i verset og igen i begyndelsen af næste vers, viser i alle tre tilfælde tilbage til den foregående relativbisætning og specielt til det relative pronomen.

V. 16 I betingelsesbisætningen er konstruktionen casus realis. BDR § 372 og HKN,S § 195 a.

Relativpronomet ὃ i den indskudte relativsætning ὃ οὐ θέλω (ποιεῖν), refererer til det demonstrative τοῦτο i det følgende; jfr. kommentarerne til v. 15.

Verbet σύμφημι konstrueres med dativ (τῷ νόμῳ), da præpositionen σύν indgår i det, og med objektsætning (ὅτι καλός), som det hyppigt er tilfældet med ytringsverber. En objektsætning efter ytringsverbet θάνατος har vi i 1. Kor. 10,19 og 15,50. Ὅτι καλός er forkortet for ὅτι αὐτὸς καλός ἐστιν.

V. 17 Det personlige pronomen αὐτό (neutrum) må vise tilbage til og sammenfatte den i v. 15 og 16 beskrevne handlemåde. Pronomet sammenfat-

ter vel især objekterne for *κατεργάζομαι* og *ποιῶ*.

Der er vægtige håndskrifter (N og B), som i stedet for *οἰκοῦσα* læser *ἐνοικοῦσα*. Meningsmæssigt gør det dog næppe nogen større forskel, da participiet i begge tilfælde følges af præpositionsleddet *ἐν ἐμοί*.

V. 18 Se vedr. *οἷδα* HKN,F § 88, nr. 69.

Det er det indeterminerede, men substantiverede adjektiv *ἀγαθόν* (her i neutrum) der er subjekt for *οἶκετ' τοῦτ' ἔστιν* indfører en nærmere præcision og svarer til det danske "det vil sige".

Infinitiven *θέλειν* er substantiveret, og den står som subjekt for *παράκειται* (BDR § 399). På tilsvarende måde er i det følgende infinitiven *κατεργάζεσθαι* anvendt, idet dog her hele udtrykket *τὸ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν* er at betragte som subjekt. Som verbum herfor er *παράκειται* at underforstå efter nægtelsen *οὐ*.

V. 19 Det er til objektet for *ποιῶ*, nemlig *ἀγαθόν*, det relative pronomen *ὃ* foran *θέλω* knytter sig. Tilsvarende refererer det efterfølgende *ὃ* til *κακόν*, der genoptages med *τοῦτο*.

V. 20 I betingelsesbisætningen *εἰ δὲ [ἐγὼ] τοῦτο ποιῶ* er konstruktionen *casus realis*. BDR § 372 og HKN,S § 195 a. Se i øvrigt vedr. dette vers kommentarerne til v. 16a og v. 17.

V. 21 Paulus bruger - som det tydeligt fremgår også af det afsnit, der indledes med dette vers - *ὁ νόμος* med forskellig betydning. Her synes betydningen at være "lovmæssighed", "princip" eller lignende. Indholdet af *τὸν νόμον* udfoldes i *ὄτι*-sætningen.

Dativen *τῷ* *θέλοντι ἐμοί* kan være hensynsled efter *εὐρίσκω* κτλ. (Jeg finder altså for mig, der vil gøre det gode, den lov, at o.s.v.). Dativen kan dog også høre til *ὄτι*-sætningen, idet den blot er foranstillet (Jeg finder altså den lov, at for mig, der vil gøre det gode, ligger det onde lige for). Betydningsmæssigt er forskellen ikke afgørende.

V. 22 *Συνήδομαι* kan - som det er naturligt i en sammensætning med *σύν* - betyde "glædes sammen med", men det kan også betyde "glædes over", og den betydning synes verbet at have her. Dativen *τῷ νόμῳ* skyldes *συνήδομαι*.

Κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον er en bestemmelse knyttet til det underforståede subjekt *ἐγὼ* (Jeg - for så vidt angår det indre menneske - glæder mig o.s.v.).

V. 23 Participierne *ἀντιστρατευόμενον* og *αἰχμαλωτίζοντα* er appositioner

til ἕτερον νόμον. Dativen τῷ νόμῳ (τοῦ νοῦς) skyldes ἀντιστρατευόμενον.

Brugen af præpositionerne εἰς og ἐν kan i nogle tilfælde glide ind over hinanden. Således synes der ikke at være nogen egentlig forskel mellem αἰχμαλωτίζειν ἐν i dette vers og αἰχμαλωτίζειν εἰς i 2. Kor. 10,5.

Participiet τῷ ὄντι (HKN,F § 81) er apposition til τῷ νόμῳ (τῆς ἀμαρτίας).

V. 24 Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος har karakter af udbrud.

Det er ikke uden videre klart, om det demonstrative pronomen τοῦτο hører til θανάτου eller til σώματος. Meningsmæssigt er den sidste mulighed nok at foretrække.

V. 25 I forbindelse med det doksologiske udtryk χάρις δὲ τῷ θεῷ må man underforstå ἔστω. Jfr. BDR 128,6.

Ἄρα οὖν indfører den afsluttende konklusion. Τῷ νοί (af νοῦς) og τῆ σαρκί er at opfatte som instrumental dativ.

KAPITEL 8

V. 1 Trods afstanden mellem ordene οὐδέν (HKN,F § 39) og κατὰκρίμα hører de dog sammen og udgør subjektet i nominalsætningen.

Det er vanskeligt at finde ἄρα begrundet i det umiddelbart foregående. Derimod er ordet velbegrundet, hvis det ses i lyset af afsnittet 7,1-6.

Nῦν, der utvivlsomt hører den oprindelige læsemåde til, har her formentlig tidslig betydning. Undertiden har det primært logisk betydning.

Τοῦς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ er et eksempel på et substantiveret præpositionsled = "dem, som er i Kristus Jesus".

V. 2 Τῆς ζωῆς kan - som τοῦ πνεύματος - knyttes til ὁ νόμος, men naturligere er det at forbinde det med τοῦ πνεύματος. Πνεῦμα er dermed bestemt som den ånd, der fører til liv. Udtrykket ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς synes meningsmæssigt ikke meget forskelligt fra τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς.

Præpositionsleddet ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ kan forbindes med den umiddelbart foranstående genitiv τῆς ζωῆς, men også med det efterfølgende verbum ἠλευθέρωσεν, og det sidste er nok det naturligste. Befrielsen er på den måde knyttet til Jesu Kristi gerning, som det også andre steder er tilfældet.

Se vedr. udtrykket ὁ νόμος τῆς ἀμαρτίας 7,23. Med genitiven τοῦ θανάτου, der også er knyttet til τοῦ νόμου, angives antagelig, hvad det fører til, når syndens lov hersker. Jfr. 7,10f.13.

V. 3 Udtrykket τὸ ἀδύνατον τοῦ νομοῦ betyder "det for loven umulige", d.v.s. "det som loven ikke kunne".

Konstruktionen i verset er usædvanlig og kan opfattes på flere måder. Man kan for det første underforstå et ἐποίησεν (med ὁ θεός som subjekt) og opfatte τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου som objekt herfor. "Det, som loven ikke kunne, det gjorde Gud. Han sendte sin egen Søn o.s.v." For det andet kan man se τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου som foranstillet apposition til κατέκριεν τὴν ἀμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. I en oversættelse til danske må vi imidlertid vente med appositionen og sige: "Han fordømte synden i kødet, hvad der var umuligt for loven o.s.v." En tredje forståelse gives der udtryk for i BDR § 160,1, idet τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου opfattes som henseendets akkusativ. "Hvad angår det, der for loven var umuligt o.s.v."

Med præpositionsleddet ἐν ᾧ angives antagelig årsagen, og ordene kan oversættes ved "fordi". BDR § 219,2. Som subjekt for ἡσθένει er ὁ νόμος (eller et αὐτός) at underforstå.

Genitiven ἀμαρτίας efter σαρκός tjener til at karakterisere σαρκός som

syndigt. HKN,S § 43. Derimod er det mere uklart, hvorfor Paulus skriver ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἀμαρτίας (i syndigt køds lighed / skikkelse) og ikke f.eks. blot ἐν σαρκὶ ἀμαρτίας. Måske vil han markere den forskel mellem Guds Søn og mennesker, at Guds Søn nok inkarneredes i "syndigt kød", men ikke som mennesker blev underlagt syndens magt. Med ὁμοίωμα markeres i så fald nok en lighed, men samtidig en begrænsning af denne lighed.

V. 4 På lignende måde som i 1,32 og 2,26 – men anderledes end i 5,16 og 5,18 – har δικαίωμα her betydningen "retskrav", "fordring", "krav". Τοῦ νόμου er at opfatte som en subjektiv genitiv.

Det er vanskeligt at afgøre, om præpositionsleddet ἐν ἡμῖν bør oversættes "i os" eller "hos/blandt os".

Til dativen ἡμῖν er knyttet en participial bestemmelse τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα, der naturligt oversættes som en relativbisætning.

V. 5 I udtrykket οἱ κατὰ σάρκα ὄντες (HKN,F § 81) tjener præpositionsleddet κατὰ σάρκα som en adjektivisk bestemmelse. Med omtrent samme betydning kunne Paulus have skrevet οἱ σαρκικοί ὄντες. Tilsvarende kunne det i andet halvvers have heddet οἱ πνευματικοί i stedet for οἱ κατὰ πνεῦμα (ὄντες).

Objektet for φρονοῦσιν er τὰ τῆς σαρκὸς, som direkte oversat kan gengives ved "de ting, der hører kødet til", d.v.s. "det kødelige". Tilsvarende betyder τὰ τοῦ πνεύματος i slutningen af verset "det åndelige".

Præsens her i v. 5 og i det følgende tilkendegiver, at udsagnene har almen-gyldig karakter. HKN,S § 107.

V. 6 Θάνατος er subjektsprædikat efter τὸ φρόνημα i den første af versets to nominalsætninger, og i den anden er ζωὴ og εἰρήνη subjektsprædikater. Τῆς σαρκὸς og τοῦ πνεύματος er subjektive genitiver.

V. 7 Διότι er lig med διὰ τοῦτο ὅτι, der betyder "på grund af dette, at", d.v.s. "derfor".

Det er subjektet i den indledende nominalsætning (τὸ φρόνημα), der også er subjekt for verberne ὑποτάσσεται (til hvilket dativen τῷ νόμῳ er knyttet) og δύναται. Efter δύναται må der suppleres med infinitiven ὑποτάσσεσθαι.

V. 8 Nogle finder udtrykket οἱ ἐν σαρκὶ ὄντες stærkere end det i v. 5 forekommende οἱ κατὰ σάρκα ὄντες, men meningsmæssigt er der næppe nogen egentlig forskel mellem de nævnte udtryk, som de er brugt i dette

afsnit. Jfr. i øvrigt varianten οὐ κατὰ σάρκα περιπατοῦντες i v. 4.

Ἄρῃσαι er udfyldende infinitiv knyttet til δύνανται. Se vedr. ἄρῃσαι HKN,F § 88, nr. 13. Dativen θεῷ skyldes ἄρῃσαι. BDR § 187,2.

V. 9 Som det ofte er tilfældet, er artiklen udeladt i præpositionsled som ἐν σαρκί og ἐν πνεύματι.

Εἴπερ er et forstærket εἰ. Betydningen er "hvis ellers", "så sandt som". BDR § 454,2. Konstruktionen er casus realis. BDR § 372 og HKN,S § 195 a. Det samme er tilfældet i den efterfølgende betingelsesbisætning εἰ δὲ τις πνεῦμα κτλ. og i betingelsesbisætningerne i de to efterfølgende vers.

Genitiven αὐτοῦ i sætningen οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ er en possessiv genitiv, idet der er tale om tilhørsforhold. BDR § 162,7 og HKN,S § 38.

V. 10 Alle verberne i dette vers må underforstås. Såvel i forbindelse med Χριστός som i forbindelse med τὸ σῶμα og τὸ πνεῦμα synes det at være ἔστιν, der må underforstås. I første tilfælde ville dog også οἶκεῖ være en mulighed.

Umiddelbart ligger det lige for at tyde τὸ σῶμα og τὸ πνεῦμα som antropologiske bestemmelser, altså som betegnelser for henholdsvis menneskets legeme og menneskets ånd. Sammenhængen taler imidlertid for, at der med τὸ πνεῦμα sigtes til Guds ånd.

Bemærk, at subjektsprædikatet efter τὸ σῶμα er et adjektiv, men efter τὸ πνεῦμα et substantiv. I de to præpositionsled angiver διὰ med akkusativ grunden.

V. 11 Se vedr. τοῦ ἐγείραντος og ὁ ἐγείρας HKN,F § 88, nr. 30.

Τὸν Ἰησοῦν er objekt for ἐγείραντος. I øvrigt betegnes Gud i Det nye Testamente adskillige gange som ham, der oprejste Jesus fra de døde; se steder som Ap. G. 3,15; 4,10; Rom. 4,24; 2. Kor. 4,14; Gal. 1,1; Kol. 2,12 og 1. Pet. 1,21.

Se vedr. det to gange i dette vers forekommende udtryk ἐκ νεκρῶν kommentarerne til 4,24.

Det foran τὰ θνητὰ σώματα stående καὶ skal forstås i lyset af ὁ ἐγείρας Χριστόν ἐκ νεκρῶν. Han, der oprejste Kristus, skal levendegøre også jeres dødelige legemer/kroppe.

Nok er det Gud (ὁ ἐγείρας), der er subjekt for ζωοποιήσει, men ved hjælp af præpositionsleddet διὰ τοῦ κτλ. angives, hvem der formidler levendegørelsen, nemlig Ånden. BDR § 223,3.

Genitiven αὐτοῦ er ikke bestemt af διὰ, men er en possessiv genitiv knyttet til πνεύματος. Det ville have været tydeligere, hvis ordstillingen havde været διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν πνεύματος αὐτοῦ.

V. 12 Med ἄρα οὖν (jfr. 5,18; 7,32) indleder Paulus en konklusion. Det synes at være hele afsnittet 8,1-11, som ligger til grund. Til subjektspredikatet ὀφείλεται er knyttet dativen τῆ σαρκί. BDR § 190,1.

Τοῦ (κατὰ σάρκα) ζῆν er en substantiveret infinitiv i genitiv knyttet til ὀφείλεται. En sådan infinitiv udtrykker i nogle tilfælde hensigt (for at), i andre angiver den følge (så at). Det sidste er antagelig tilfældet her. "Vi står ikke i gæld til kødet, så at vi skal leve efter kødet". BDR § 400,2 og HKN,S § 160. Man kan dog også opfatte infinitiven epeksegetisk, altså som en tydeliggørelse af skyldigheden. Meningen er så. Vi er ikke skyldnere sådan at forstå, at vi skal leve o.s.v.

V. 13 Konstruktionen i betingelsesbisætningen εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε og desuden i den følgende betingelsesbisætning er casus realis. BDR § 372 og HKN,S § 195 a.

Μέλλειν efterfulgt af infinitiv bruges undertiden i stedet for futurum. Således svarer μέλλετε ἀποθῆσκεῖν i dette vers betydningsmæssigt til futurum; jfr. futurumformen ζήσεσθε i den parallelle konstruktion i andet halvvers. BDR § 356.

I den anden betingelsesbisætning er πνεύματι at opfatte som instrumental dativ, og τὰς πράξεις (τοῦ σώματος) er objekt for θανατοῦτε. I stedet for τοῦ σώματος kunne man have ventet τῆς σαρκός, da der er tale om negative, d.v.s. syndige handlinger. Denne læsemåde findes da også i adskillige håndskrifter. Den er imidlertid næppe oprindelig, men må ses som et resultat af refleksioner over betydningen af udtrykket τὰς πράξεις τοῦ σώματος.

V. 14 Pronominet ὅσοι svarer betydningsmæssigt til πάντες οἱ, og derfor er genoptagelsen i form af det demonstrative οὗτοι naturlig. BDR § 304,1. I stedet for den inklusive kan ὅσοι undertiden have en eksklusiv betydning, d.v.s. betyde "kun så mange som".

Πνεύματι må nok bestemmes som en instrumental dativ, men at det er Ånden og Ånden alene, som er det logiske subjekt, fremgår af, at πνεύμα og πνεύμα alene ville stå som subjekt, hvis der havde været konstrueret med verbet i aktiv (ἄγει).

V. 15 Se vedr. ἐλάβετε HKN,F § 88, nr. 59.

Med genitiverne δουλείας og υἰοθεσίας bestemmes det foranstående ord πνεύμα. Πνεύμα δουλείας er en ånd, der fører mennesket i trældom, hvorimod πνεύμα υἰοθεσία er en ånd, der giver sønnekår.

Adverbiet πάλιν skal ikke knyttes til verbet ἐλάβετε (der refereres ikke til

en tidligere modtagelse), men alene til εἰς φόβον. De skal ikke igen leve i frygt.

Nogle foreslår at sætte punktum efter υἰοθεσίας og forbinde resten af verset med v. 16. Ἐν ᾧ κρᾶζομεν κτλ. må så oversættes: "Mendens (ἐν ᾧ) vi råber: Abba, Fader! vidner Ånden selv o.s.v." Det er imidlertid mere nærliggende at opfatte formuleringen sådan, at den af Nestle-Aland forudsatte tegnsætning er den rigtige, idet slutningen af v. 15 bidrager til at udfolde, hvad der ligger i at have modtaget πνεῦμα υἰοθεσίας. Det relative pronomen ᾧ refererer iflg. denne forståelse til πνεῦμα. Ἐν ᾧ kan oversættes "i hvilken".

ΑΒΒα er en transkription af det aramaiske ܐܒܒܐ (ܐܒܐ med den bestemte artikel). Det efterfølgende græske ord med samme betydning som ܐܒܒܐ, nemlig ὁ πατήρ, står i nominativ, hvor man kunne vente vokativ. BDR § 147 og HKN,S § 17.

V. 16 Når αὐτός (her neutrumformen αὐτό) står foran artiklen eller efter substantivet, betyder det "selv". Her altså: "Ånden selv". BDR § 288 og HKN,F § 30.

Verbet συμμαρτυρεῖ er konstrueret med dativ (τῷ πνεύματι) og objektsætning (ὅτι ἐσμέν τέκνα κτλ.). Συμμαρτυρεῖν kan foruden "vidne sammen med" betyde "bekræfte" og "stadfæste". Hvilken af de to hovedbetydninger verbet har i dette vers, er ikke let at afgøre.

V. 17 Substantiverne τέκνα og κληρονόμοι er subjektsprædikater, idet vi to gange må underforstå ἐσμέν. Κληρονόμοι og συγκληρονόμοι i det umiddelbart følgende er appositioner, der nærmere bestemmer det første κληρονόμοι.

Der er konstrueret med casus realis (εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι) - ikke så meget for at fremholde usikkerheden ved det, der siges i betingelsesbisætningen (jfr. indholdet af v. 16), som for at skabe baggrund for et nyt skridt i et logisk ræsonnement. BDR § 372,1 og HKN,S § 195 a.

Se vedr. εἴπερ kommentarerne til 3,30 og 8,9. Her synes betydningen at være "så sandt".

Den afsluttende ἵνα-sætning (med verbet i konjunktiv) er at forklare ud fra den forståelse, at lidelse sammen med Kristus må gå forud for og er en forudsætning for at blive herliggjort sammen med ham.

V. 18 I den efter λογίζομαι følgende genstandssætning ὅτι οὐκ ἄξια κτλ. må man i forbindelse med subjektet τὰ παθήματα underforstå verbet ἐστί. Ἄξια er subjektsprædikater.

Med genitiven τοῦ νῦν (bemærk brugen af adverbiet νῦν) καιροῦ bestemmes lidelserne (τὰ παθήματα) som den nuværende tids lidelser.

Adjektivet ἄξιος, der ofte konstrueres med genitiv, er her konstrueret med πρὸς (i sammenligning med) + akkusativ (τὴν μέλλουσαν δόξαν). BDR § 239,8. Udtrykket οὐκ ἄξια ... πρὸς κτλ. = "uden værd / uden betydning i sammenligning med o.s.v."

Det er det til δόξαν knyttede participium μέλλουσαν, der udløser infinitiven ἀποκαλυφθῆναι. Μέλλειν med infinitiv svarer betydningsmæssigt til futurum (BDR § 356). Normalt efterfølges μέλλειν af præsens infinitiv, her dog af aorist infinitiv.

Præpositionsleddet εἰς ἡμᾶς synes her at være brugt med omtrent samme betydning som en dativ. BDR § 207,1.

V. 19 Direkte oversat betyder ἡ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως ... ἀπεκδέχεται "Skabningens længsel venter på". Ofte oversættes imidlertid: "Skabningen venter med længsel på", og det rammer da også utvivlsomt meningen. Præpositionen ἀπὸ tjener såvel i substantivet ἀποκαραδοκία som i verbet ἀπεκδέχεται til at forstærke. Τῆς κτίσεως er en subjektiv genitiv.

Efter τὴν ἀποκάλυψιν (objekt for ἀπεκδέχεται) følger to genitiver. Τῶν υἱῶν må betegnes som en subjektiv genitiv, hvis "Guds sønner" er opfattet som subjekt for den verbalhandling, der ligger i ἀποκάλυψιν, men de er måske snarere opfattet som objekt for åbenbaringen med Gud som det logiske subjekt, og så er der tale om en objektiv genitiv. Τοῦ θεοῦ er en possessiv genitiv.

V. 20 Med γάρ indledes begrundelsen for, at skabningen har den i v. 19 nævnte længsel.

Se vedr. passivformen ὑποτάγη, der som i 8,7; 10,3 og 13,1 er konstrueret med dativ, BDR § 76 og HKN,F § 50 a.

Ἐκοῦσα er et adjektiv (maskulinum ἐκῶν) knyttet til ἡ κτίσις. Det anvendes svarende til et adverbium på dansk, så οὐχ ἔκοῦσα kan oversættes ved "ufrivilligt". BDR § 243.

I præpositionsleddet διὰ τὸν ὑποτάξαντα angiver διὰ grunden. Skabningen er underlagt tomheden "på grund af ham, der o.s.v."

Præpositionsleddet ἐφ' ἑλπίδι (bemærk spiritus asper over ε i substantivet. BDR § 14) kan godt forbindes med τὸν ὑποτάξαντα, men det er naturligere at forbinde det med sætningsverbet ὑποτάγη.

V. 21 Der er vægtige håndskrifter til støtte for såvel læsemåden ὅτι som læsemåden διότι ved versets begyndelse. Διότι kunne skyldes dittografi (jfr. den umiddelbart foranstående stavelse δι i ordet ἐλπίδι), men omvendt kunne ὅτι skyldes haplografi forårsaget af samme stavelse, så en afgørelse er vanskelig. Det med ὅτι (evt. διότι) indledte udsagn kan opfattes enten som en

eksplicering af det netop nævnte håb (altså som en genstandssætning) eller som en begrundelse. Vælges læsemåden διότι, er den sidstnævnte forståelse den mest oplagte, da διότι ikke i øvrigt forekommer i Det nye Testamente med betydningen "at".

Se vedr. betydningen af ordet αὐτή i positionen foran den bestemte artikel kommentarerne til v. 16.

Ved hjælp af de med από og εἰς indledte præpositionsled er det tydeligtgjort, hvad frigørelsen indebærer, d.v.s. hvad der frigøres *fra*, og hvad der frigøres *til*. Med genitiven τῆς φθορᾶς bestemmes trældommen som den, der følger af at være underlagt forkrænkeligheden. På lignende måde synes τῆς δόξης at tjene til at karakterisere friheden som den, der hører sammen med herligheden, og med herligheden er der tænkt på den, som Guds børn skal have del i, som det fremgår af genitiverne τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.

Undertiden er τῆς δόξης opfattet, som svarer det i det væsentlige til et adjektiv; altså "til den herlige frihed". Parallelliteten mellem ἡ δουλεία τῆς φθορᾶς og ἡ ἐλευθερία τῆς δόξης taler dog for den førstnævnte forståelse.

V. 22 Se vedr. οἴδομεν HKN,F § 88, nr. 69.

Forbundet med et determineret substantiv og i reglen foranstillet dette betydende πᾶς "hele", i pluralis "alle". BDR § 275,2 og HKN,S § 10.

Præpositionen σύν i verberne συστενάζει og συνωδίνει er antagelig en afspejling af, at πᾶσα ἡ κτίσις betegner noget kollektivt.

Den "uegentlige" præposition ἄχρι styrer genitiv - i dette tilfælde det substantiverede adverbium νῦν. Ἄχρι τοῦ νῦν = "indtil nuet", d.v.s. "indtil nu".

V. 23 Se vedr. det elliptiske udtryk οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ kommentarerne til 5,3.

Såvel det første som det andet αὐτοῖ er at forbinde med pronominet ἡμεῖς og sætningsverbet στενάζομεν. Det andet αὐτοῖ genoptager det første. "Men også (vi) selv, vi sukker også selv o.s.v." Particippet ἔχοντες står som apposition til det forudgående αὐτοῖ, og τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες svarer betydningsmæssigt til en bisætning. Det kan være en relativbisætning, en årsagsbisætning eller en indrømmelsesbisætning.

Genitiven τοῦ πνεύματος kunne evt. opfattes som en partitiv genitiv, men er antagelig at forstå som en appositionsgenitiv. BDR § 167 og HKN,S § 43.

Præpositionsleddet ἐν ἑαυτοῖς kan betyde "blandt os selv" (d.v.s. i menigheden), "med henblik på os selv" og "i os selv". Den sidste betydning må foretrækkes.

Particippet ἀπεκδεχόμενοι, som er apposition til ἡμεῖς αὐτοῖ, har som objekt υἰοθεσίαν, der nærmere bestemmes ved udtrykket τὴν ἀπολύτρωσιν (akkusativ, da det står som bestemmelse af akkusativen υἰοθεσίαν) τοῦ

σώματος ἡμῶν. Sprogligt er det muligt at opfatte τοῦ σώματος som en separativ genitiv, og betydningen af τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ville være "forløsningen fra legemet" (jfr. Hebr. 9,15), men af hele sammenhængen fremgår, at der her må være tale om en objektiv genitiv, d.v.s. om legemets forløsning i betydningen "forløsningen af legemet".

V. 24 Undtagelsesvis siger Paulus, som han gør her med aoristformen ἐσώθημεν (HKN,F § 88, nr. 94), at vi *er* blevet frelst, men karakteristisk nok føjes præpositionsleddet τῆ ἐλπίδι til, og det synes at have modal betydning. Vi er frelst i den forstand, at vi har håbet.

Udtrykket ἐλπίς βλεπομένη betyder direkte oversat "et håb, der ses", men meningen er "et håb, der ses opfyldt". Det bekræftes da også af det følgende - og det uafhængigt af, om man foretrækker den af Nestle-Aland valgte læsemåde, eller den, der fandtes endnu i den 25. udgave støttet af vægtige håndskrifter, nemlig ὁ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; "for hvordan kan nogen også håbe på det, han ser?"

V. 25 Verset består af tre sætninger, en betingelsesbisætning (εἰ δὲ ἐλπίζομεν), en relativbisætning (ὃ οὐ βλέπομεν) og en hovedsætning (δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα). Διὰ med genitiv kan betegne omstændighederne, hvorunder noget sker, og måden, hvorpå det sker. Med δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα tydeliggøres, at der ventes, idet der udvises udholdenhed.

V. 26 Det indledende ὡσαύτως refererer vel i første række til udsagnene i v. 22 og 23.

Det med to præpositioner sammensatte verbum συν-αντι-λαμβάνεσθαι konstrueres med dativ. Normalt er det den person, der hjælpes, der anføres i dativ. Her er udtrykket τῆ ἀσθενείᾳ ἡμῶν da heller ikke meget forskelligt fra ἡμῶν τοῖς ἀσθενέσι (os de svage) med hensyn til betydning.

Den indirekte spørgesætning τί προσευξώμεθα, som er objekt for οἴδομεν, er substantiveret ved hjælp af artiklen τό. I en indirekte spørgesætning bevares tid og måde fra den direkte spørgesætning. I en direkte spørgesætning ville der have været konstrueret med dubitativ konjunktiv. Derfor her konjunktiv i den indirekte.

Ordene καθὸ δεῖ er nok at opfatte som tæt sammenhørende med τί προσευξώμεθα og ikke som en ny af οἴδομεν bestemt bisætning. Den nævnte forståelse afspejles i oversættelsen "hvad vi rettelig bør bede om". Meningsmæssigt svarer καθὸ δεῖ i det væsentlige til κατὰ θεόν i v. 27.

Se vedr. udtrykket αὐτὸ τὸ πνεῦμα kommentarerne til v. 16. Verbet ὑπερεντυγχάνειν forekommer kun denne ene gang i Det nye Testamente - er altså et såkaldt hapax legomenon (ἄπαξ λεγόμενον = skrevet én gang).

Dativen στενωγομοῖς ἀλαλήτοις er nok at opfatte som instrumental dativ. Om ἀλαλήτοις karakteriserer sukkene som "uudtalte" eller "uudtalelige", er vanskeligt at afgøre.

V. 27 Se vedr. οἷδεν HKN,F § 88, nr. 69.

I den af οἷδεν afhængige spørgebisætning τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος er verbalformen ἐστίν at underforstå, og τοῦ πνεύματος er en subjektiv genitiv. Jfr. v. 6.

Den efterfølgende ὅτι-sætning kan forstås på to måder. Har ὅτι betydningen "at", tjener sætningen som en udfoldelse af, hvad Åndens attrå er. Er ὅτι derimod begrundende (for, fordi), er sætningen at opfatte som begrundelse for, at "han, der ransager hjerterne, ved o.s.v."

Det underforståede subjekt for verbet ἐντυγχάνει i ὅτι-sætningen er τὸ πνεῦμα. Κατὰ θεόν betyder "i overensstemmelse med Guds vilje". Ἐντυγχάνειν kan betyde "møde", "tilfældigt træffe på", men også "gå i forbøn for".

V. 28 Så betydningsfulde håndskrifter som P⁴⁶, A og B har i ὅτι-sætningen ὁ θεός efter συνεργεῖ. Følges den læsemåde, er πάντα at forstå enten som objekt eller som henseendets akkusativ. De samme muligheder, når det gælder forståelsen af πάντα, foreligger, hvis man følger den korte og af Nestle-Aland foretrukne læsemåde og samtidig underforstår ὁ θεός som subjekt i sætningen. Den korte læsemåde opfattes dog almindeligvis sådan, at πάντα er subjekt. At verbet er en singularisform er ingen vanskelighed, da det netop er reglen med singularis, når subjektet er neut., plur.

Τοῖς ἀγαπῶσιν er dativus commodi. De personer, til hvis fordel noget sker, nævnes i en sådan dativ. Τοῖς ἀγαπῶσιν er bestemt af πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, men er for betoningens skyld sat forrest i sætningen. BDR § 188 og HKN,S § 28.

Som apposition til og nærmere bestemmelse af τῶν ἀγαπῶσιν τὸν θεόν følger τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὔσιν (HKN,F § 81). Κατὰ πρόθεσιν giver en nærmere bestemmelse af κλητοῖς.

V. 29 Det indledende ὅτι har sandsynligvis den begrundende betydning "for". Man kunne ganske vist opfatte ὅτι κτλ. som en udfoldelse af τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὔσιν i slutningen af v. 28 og følgelig oversætte ordet ved "at", men det synes mindre naturligt.

Foran relativbisætningen οὗς προέγνω (HKN,F § 50 b og § 88, nr. 22) eller evt. foran καὶ προώρισεν (jfr. konstruktionen i v. 30) må det demonstrative pronomen τούτους underforstås. Det underforståede τούτους er objekt for προώρισεν, og hertil føjer sig som objektsprædikat συμμόρφους. BDR § 157,1

og HKN,S § 21. Genitiven τῆς εἰκόνης skyldes συμμόρφους. BDR § 182,1 og HKN,S § 45.

Præpositionsleddet bestående af præpositionen εἰς og den substantiverede akkusativ med infinitiv τὸ εἶναι αὐτὸν kan betegne hensigt eller følge. Her synes konstruktionen at skulle udtrykke hensigt. BDR § 402,2 og HKN,S § 170 a.

I præpositionsleddet ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς må ἐν have betydningen "blandt".

V. 30 Καί betyder i alle tre tilfælde "også".

Verbet καλέω får ikke ε forlænget til η i futurum og - som her - i aorist. HKN,F § 88, nr. 46.

V. 31 Se vedr. τί ἐροῦμεν kommentarerne til 3,5.

Præpositionen πρὸς har her betydningen "til", "med hensyn til". BDR § 239 og HKN,S § 53 a.

Selv om Paulus anvender betingelseskonjunktionen εἰ, er der dog i dette som i mange andre tilfælde ikke reelt tale om en betingelse. BDR § 372 og HKN,S § 195 a.

I begge sætninger er verbet (ἔστ)ν at underforstå.

V. 32 Det relative ὅς, der er subjekt for ἐφείσατο (af φείδωσθαι) og παρέδωκεν (af παραδίδωμαι; HKN,F § 78), skal knyttes til ὁ θεός og/eller til det underforståede subjekt for χαρίζεται, som også er ὁ θεός.

Genitiven τοῦ ἰδίου υἱοῦ skyldes verbet ἐφείσατο. BDR § 180,5 og HKN,S § 44 h.

Πῶς οὐχί ... χαρίζεται betyder direkte gengivet: "Hvorledes skulle han ikke skænke?", hvilket er ensbetydende med: "Hvordan skulle han andet end skænke?".

Det personlige pronomen αὐτῷ efter σύν refererer naturligvis ligesom αὐτὸν i den foregående sætning til τοῦ ἰδίου υἱοῦ.

V. 33 Se vedr. futurumformen ἐγκαλέσει kommentarerne til ἐκάλεσεν i v. 30.

Ἐγκαλεῖν κατὰ τινος betyder "rette anklage mod en". I sætningen θεὸς ὁ δικαίων er det substantiverede participium subjektsprædikat. Verbet er underforstået.

V. 34 Det til subjekterne τίς og Χριστοῦς [Ἰησοῦς] knyttede verber er underforstået.

Κατακρινῶν, d.v.s. med cirkumfleks over ω som forudsat af Nestle-Aland, er futurum participium, og hermed er der en tidsmæssig parallelitet med

ἐγκαλέσει i v. 33. Nogle håndskrifter accentuerer κατακρίνων, d.v.s. de læser formen som præsens participium.

Μᾶλλον δὲ markerer en stigning i forhold ὁ ἀποθανών. Udtrykket μᾶλλον δὲ ἐγερθεῖς kan evt. gengives ved "ja mere end det, som er oprejst". Se i øvrigt vedr. verberne ἀποθανών og ἐγερθεῖς HKN,F § 88, nr. 41 og 30. Den bestemte artikel foran ἀποθανών er at underforstå foran ἐγερθεῖς.

Efter adjektivet δεξιᾶ (femininum) må substantivet χειρὶ underforstås. Se vedr. verbet ἐντυγχάνειν kommentarerne til v. 27.

V. 35 Τοῦ Χριστοῦ er en subjektiv genitiv; jfr. διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς i v. 37.

Θλίψις ἢ στενοχωρία κτλ. indleder ikke et nyt spørgsmål, men supplerer det foregående ved at nævne en række mulige subjekter for χωρίζει.

V. 36 Det ὅτι, som følger efter γέγραπται, er at opfatte som ὅτι recitativum, altså som ensbetydende med et kolon.

Den "uegentlige" præposition ἔνεκεν (variantformer er ἔνεκα, εὔνεκεν og εὔνεκα) konstrueres, som det er almindeligt for sådanne præpositioner, med genitiv. Betydningen er "for ... skyld".

Når der skal angives udstrækning i tid, kan akkusativ benyttes. Derfor ὄλην τὴν ἡμέραν. BDR § 161,2 og HKN,S § 23.

I 6,11 findes konstruktionen ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς [εἶναι] νεκροὺς, altså λογίζεσθαι med akkusativen ἑαυτοὺς og akkusativprædikatet νεκροὺς. Et sådant prædikat kan imidlertid også indføres med εἰς eller som bl.a. her i 8,36 med ὡς. Da ἐλογίσθημεν er passiv, svarer ὡς πρόβατα til et subjektsprædikat, altså til πρόβατα alene. BDR § 157,5 og HKN,S § 21.

Med genitiven σοφῆς (efter πρόβατα) tilkendegives, at der menes får bestemt til slagting. BDR § 166.

V. 37 Med ἐν τούτοις πᾶσιν (i alt dette) refereres sandsynligvis til det i v. 35 og 36 nævnte.

Præpositionen ὑπὲρ i verbet ὑπερνικῶμεν tjener til at forstærke betydningen af νικᾶν; jfr. f.eks. ὑπερπεριοσεύειν i 5,20. Det er "ved ham, som viste os sin kærlighed" (διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς), den overvældende sejr vindes.

V. 38-39 Se vedr. πέπεισμαι HKN,F § 88, nr. 74. Πείθειν hører til de verber, hvis perfektform har præsensbetydning. BDR § 341 og HKN,S § 125. Som objekt for πέπεισμαι følger en ὅτι-sætning.

Οὔτε ... οὔτε ... οὔτε κτλ. betyder "hverken ... eller ... eller o.s.v." I den lange række af substantiver indgår to substantiverede participier i neut., plur.,

nemlig ἐνεσιῶτα (perf., partic. af ἐνίστημι; jfr. HKN,F § 78) og μέλλοντα. Ἐνεσιῶτα, der egentlig betyder "det umiddelbart forestående", må her (jfr. I. Kor. 3,22) som modsætning til μέλλοντα betyde "det nuværende".

Trods det, at subjektet består af en hel række ord, er verbalformen δυνήσεται (HKN,F § 88, nr. 27), d.v.s. singularis. Δυνήσεται er konstrueret med udfyldende infinitiv (χωρῶσαι).

Τῆς (den bestemte artikel, der genoptager τῆς foran ἀγάπης) ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν skal tydeliggøre, at der tænkes på Guds kærlighed, som den er åbenbaret i Kristus Jesus, vor Herre.

KAPITEL 9

V. 1 Med præpositionsleddet ἐν Χριστῷ vil Paulus antagelig give sit udsagn vægt ved at tydeliggøre, at han taler som en, der er i Kristus, d.v.s. lever i fællesskab med ham. Yderligere vægt får ἀλήθειαν λέγω ved fortsættelsen οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης κτλ.

Συμμαρτυρούσης τῆς συνειδήσεως er en absolut genitiv, og den svarer betydningsmæssigt til en selvstændig sætning. BDR § 417 og HKN,S § 49.

Præpositionsleddet ἐν πνεύματι ἀγῶ skal nok knyttes til συμμαρτυρούσης og tilkendegive, at det er under Åndens indflydelse, samvittigheden vidner.

V. 2 Den ὅτι-sætning, som v. 2 består af, kan forbindes med det foregående på flere måder. Enkelte antager, at ὅτι er begrundende, og ὅτι-sætningen kan sådan set være en begrundelse for hele det foregående vers, men nok navnlig for udsagnet i den absolutte genitiv. Den almindelige antagelse er dog, at ὅ τ τ betyder "at". Dette "at" kan forbindes med ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, idet resten af verset opfattes som en art parentes, men det kan også knyttes til συμμαρτυρούσης i den absolutte genitiv. Meningsmæssigt er der ikke så stor forskel mellem de to sidstnævnte muligheder.

Trods placeringen efter μοί ἔστιν hører adjektivet μεγάλη til substantivet λύπη. Adjektivet ἀδιόλειπτος har ikke nogen særlig form i femininum, da det er et sammensat adjektiv. HKN,F § 21, anm. 1.

Selv om ἀδιόλειπτος ὁδύνη også er subjekt, er verbet i singularis, da det er foranstillet. Se BDR § 135.

V. 3 Forekomsten af γάρ må forklares på den måde, at Paulus vil begrunde, hvad han netop har sagt i v. 2.

Betydningen af ἠχόμην (imperfektum af εὐχεσθαι) er ikke ganske klar, da verbet kan betyde såvel "bede" som "ønske". Når Paulus har valgt en imperfektumform, er det imidlertid næppe udtryk for, at han tænker på noget fortidigt, men derimod afspejler det antagelig, at der er tale om noget hypotetisk, d.v.s. noget, som ikke kan tillades eller ikke kan virkeliggøres. Han ville gerne bede om; han kunne ønske. Efter denne forståelse er ἠχόμην ensbetydende med ἠχόμην ἄν. Se BDR 359,2.

Efter ἠχόμην følger nominativ (αὐτοῦ ἐγώ) med infinitiv (εἶναί). Se BDR § 405,1 og HKN,S § 164. Se vedr. pronominet αὐτοῦ kommentarerne til 8,16.

Præpositionsleddet ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ er knyttet til ἀνάθεμα. Ἐπὶ tydeliggør, at forhandelsen indebærer adskillelse fra. BDR § 211.

Τῶν συγγενῶν (af det substantiverede adjektiv συγγενής) μου κατὰ

σάρκα tjener som en nærmere bestemmelse af det foranstående τῶν ἀδελφῶν. Κατὰ σάρκα, der er knyttet til τῶν συγγενῶν, har i dette tilfælde ikke nedsættende betydning, men tjener til sammen med τῶν συγγενῶν at bestemme de pågældende som landsmænd.

V. 4 Det ubestemt relative pronomen (her οὔτινες) bliver i Det nye Testamente almindeligvis brugt med samme betydning som det relative. Jfr. forekomsten af det relative pronomen ὧν (possessiv genitiv) i begyndelsen af den følgende sætning og igen i begyndelsen af v. 5.

Vægtige håndskrifter som P⁴⁶, B og D læser ἢ διαθήκη i stedet for αἱ διαθήκαι. Singularis er dog at betragte som en lettere læsemåde og må derfor nok anses for at være sekundær.

I relativbisætningen ὧν ἡ υἰοθεσία κτλ. er verbet at underforstå. Det samme er tilfældet i v. 5.

V. 5 Når det gælder Kristus, vælger Paulus i stedet for den possessive genitiv ὧν præpositionsleddet ἐξ ὧν. Kristus er ikke jødernes i samme forstand som sønneforholdet, herligheden, o.s.v., men han er udgået fra dem.

Artiklen τό foran præpositionsleddet κατὰ σάρκα tjener til at understrege den begrænsning, der er angivet med κατὰ σάρκα. I sin legemlige fremtræden er Jesus udgået fra jøderne.

Iflg. den af Nestle-Aland foretrukne tegnsætning refererer ὁ ὧν (HKN,F § 81) til ὁ Χριστός, og θεός er så at opfatte som subjektsprædikat. Da det imidlertid er usædvanligt med θεός brugt om Kristus, foretrækker nogle at sætte punktum efter σάρκα. Den følgende doksologi gælder så Gud. "Han, som er Gud over alle/alt (om πάντων er maskulinum eller neutrum lader sig ikke afgøre), velsignet være han." Man kan også vælge at sætte punktum efter ἐπὶ πάντων, og ὁ ὧν ἐπὶ πάντων opfattes følgelig som et udsagn om Kristus. "Han, som er over alle/alt". Verset afsluttes så med en kortere doksologi, der gælder Gud. Jeg er mest tilbøjelig til at følge Nestle-Aland, men en klar afgørelse er umulig.

Ἐπὶ med genitiv kan anvendes, når der er tale om at have magt over, herske over. BDR § 234,3.

I forbindelse med εὐλογητός må verbet (ἔστιν eller εἶη) underforstås.

V. 6 Ellipsen οὐχ οἷον δὲ ὅτι (Det er ikke sådan, at) er en usædvanlig udtryksmåde, der meningsmæssigt svarer til οὐ τοῖον δὲ λέγω οἷον ὅτι (Jeg siger ikke noget sådant som at). BDR § 480,5 a. Οἷον er et korrelativt pronomen. HKN,F § 38.

Se vedr. verbet ἐκπέτωκεν HKN,F § 88, nr. 79. Ἐκπίπτειν er her anvendt i betydningen "fejle".

Det demonstrative οἱτοί genoptager πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ. Verbet εἰσὶν er underforstået. Med οἱ ἐξ Ἰσραήλ sigter Paulus her til dem, der etnisk hører Israel til. Paulus gør altså gældende, at det ikke er alle dem, der kommer fra Israel, d.v.s. etnisk hører Israel til, som virkelig er israelitter.

V. 7 Ὅτι εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ er en årsagsbisætning (fordi de er Abrahams afkom), og det underforståede subjekt kan deduceres af det efterfølgende πάντες. I hovedsætningen οὐδὲ ... πάντες τέκνα er verbet (εἰσὶν) underforstået. Τέκνα er subjektsprædikat. Altså: "Heller ikke er de alle børn, fordi de er Abrahams afkom".

Direkte oversat kan det gammeltestamentlige citat ἐν Ἰσαάκ κληθήσεται σοι σπέρμα gengives: "Ved Isak skal der kaldes dig sæd", og det betyder, at det er dem, der via Isak afstammer fra Abraham, som skal kaldes dennes efterkommere.

V. 8 Men indledningen τοῦτ' ἔστιν (det er = det vil sige) tilkendegiver Paulus, at der nu følger en konklusion, evt. en præcisering af det netop fremførte.

Det er for forståelsen vigtigt at se modstillingen af τὰ τέκνα τῆς σαρκός og τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, d.v.s. af dem, der (alene) slægtmæssigt er Abrahams børn/efterkommere, og dem, som er det ifølge forjættelsen, nemlig ifølge forjættelsen knyttet til Isak.

Ταῦτα genoptager τὰ τέκνα τῆς σαρκός. Verbet ἔστιν er underforstået, og τέκνα τοῦ θεοῦ er subjektsprædikat. I den efterfølgende sætning svarer σπέρμα efter λογίζεται εἰς til et subjektsprædikat. BDR § 145 og HKN,S § 15.

V. 9 Det demonstrative pronomen οὗτος er subjektsprædikat. Verbet ἔστιν er underforstået. Ordet ἐπαγγελίας er for betoningens skyld anbragt først i sætningen.

Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον betyder egentlig "ved denne tid", men som det gælder vedr. det hebraiske udtryk הַיּוֹם הַבֶּאֱרָבָה, må det gælde her, at meningen er "ved denne tid næste år".

Se vedr. ἐλεύσομαι og ἔσται HKN,F § 88, nr. 34 og § 81.

V. 10 Der er ikke noget finit verbum til ῥεβέκκα. Et sådant kan underforstås, og man kan oversætte οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα som i 1948-oversættelsen: "Men ikke blot hun (nemlig Sara) kan nævnes, men også Rebekka". Eller: "Ikke nok med det; der er også Rebekka". Jfr. BDR § 479,1. En anden - men nok mindre sandsynlig - mulighed er at opfatte konstruktionen i v. 10-12 som en anakoluti og se ῥεβέκκα genoptaget i pronominet

αὐτῆ i v. 12, men nu som dativobjekt for ἐρρέθη.

Κοίτη betyder "leje" og "seng", herunder "ægteseng". Udtrykket ἐξ τινος κοίτην ἔχειν kan derfor betyde "at blive med barn ved en". Pointen her er, at de to sønner, som Rebekka skulle føde, havde én og samme far. Particippet ἔχουσα er apposition til ῥεβέκκα.

Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς er genitiv (det transkriberede egennavn Ἰσαὰκ kan ikke bøjes), da ordene står aom apposition til ἐνός (HKN,F § 40 b)

V. 11 Γάρ er vel at forklare ud fra den hovedtanke, at også Rebekka er et eksempel på, at det beror på Guds forjættelse. Paulus' anliggende kan altså begrundes med henvisning til traditionen om hende og hendes fødsel af tvillingerne Esau og Jakob.

Participierne γεννηθέντων og πραξάντων (det sidste med objektet τι ἀγαθὸν ἢ φάσλον) udgør sammen med et underforstået αὐτῶν (der refererer til tvillingerne, som Rebekka fødte) en absolut genitiv. BDR § 423,1 og HKN,S § 49. Den absolutte genitiv har her betydning som en tidsbisætning (jfr. det indledende μήπω), der står i relation til det senere ἐρρέθη. "Da de endnu ikke var født o.s.v., blev det sagt o.s.v."

På en måde har slutningen af v. 11 og begyndelsen af v. 12 (fra ἵνα til τοῦ καλοῦντος) karakter af indskud. Det tjener til så at sige forlods at angive hensigten med, at der blev sagt (ἐρρέθη) til Rebekka ὅτι κτλ.

Med udtrykket ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ mener Paulus vel Guds beslutning om at udvælge, evt. den beslutning, der ligger i hans udvælgelse. Med præsens konjunktiv μένη tilkendegives, at Guds πρόθεσις skal have permanent gyldighed.

V. 12 Οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος = Ikke ud fra, d.v.s. ikke i kraft af gerninger, men i kraft af ham, der kalder (hermed menes Gud).

Se vedr. ἐρρέθη HKN,F § 88, nr. 61. Med det personlige pronomen αὐτῆ sigtes til Rebekka. Det efterfølgende ὅτι er at betragte som ὅτι recitativum, altså som ensbetydende med et kolon. BDR § 470,1 og HKN,S § 200 c.

Se vedr. komparativformerne μείζων og ἐλάσσονι HKN,F § 26 c.

V. 13 Hverken Ἰακώβ eller Ἑσαῦ bøjes, men kasus er tydeliggjort ved artiklen τόν.

V. 14 Se vedr. τί οὖν ἐροῦμεν kommentarerne til 3,5.

I spørgesætningen μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; er verbet underforstået. Når et spørgsmål indledes med μή, er det tilkendegivet, at spørgeren venter et benægtende svar (BDR § 427,2 og HKN,S § 211,1). I dette tilfælde svarer

Paulus selv med det stærkt benægtende μή γένοιτο. Se vedr. dette udtryk kommentarerne til 3,4.

V. 15 Det er en begrundelse for den i v. 14 fremførte afvisning af, at der skulle være uretfærdighed hos Gud, der nu indføres med γάρ. Om bøjningen af det foran γάρ stående Μωυσῆς se BDR § 55,1 d og HKN,F § 20. Det underforståede subjekt for λέγει er ὁ θεός.

I de to relativbisætninger er der ὅν med konjunktiv, d.v.s. casus eventualus. BDR § 380 og HKN,S § 147 c. Der er altså tænkt på noget fremtidigt, og hermed korresponderer formerne ἐλεήσω og οἰκτιρήσω (futurum indikativ). Gud vil vise nåde/barmhjertighed mod den, som han måtte vælge at vise sin nåde/barmhjertighed.

Som objekt for henholdsvis ἐλεήσω og οἰκτιρήσω må underforstås et τοῦτον (HKN,F § 34), hvortil det relative ὅν knytter sig.

V. 16 Af ordene ἄρα οὖν fremgår, at Paulus nu drager konklusionen af det foregående, og hermed skal man formentligt ikke kun tænke på det umiddelbart foregående vers.

Det forekommer umiddelbart at være en noget forkortet udtryksform med de tre genitiver, som sætningen i det væsentlige består af. Antagelig er det dog tilstrækkeligt at underforstå verbet εἶσιν, der i forbindelse med genitiv kan betyde "det beror på", "det afhænger af". Der kan så oversættes: "Det afhænger altså ikke af den, der vil o.s.v."

Den modstilling, Paulus vil have frem, kunne være gjort endnu tydeligere, hvis han til henholdsvis τοῦ θελοντος og τοῦ τρέχοντος havde føjet ἀνθρώπων; jfr. θεοῦ efter τοῦ ἐλεώντος i det tredje led.

V. 17 Γάρ indfører nok - ligesom γάρ i v. 15 - en begrundelse for afvisningen i v. 14.

Som objekt for λέγει følger et gammeltestamentligt citat indført med ὅτι recitativum. Trods udtryksmåden λέγει ἢ γρομφή har λέγει dog sagligt set samme subjekt som λέγει i v. 15, for det er Gud, der taler gennem skriften.

Præpositionsleddet εἰς αὐτό τοῦτο foregriber ὅπως-sætningen og betyder "til netop dette" = "netop derfor". BDR § 290,5. Se vedr. ἐξήγειρα HKN,F § 88, nr. 30. Verbets betydning her er nok - med objektet σε: "Jeg lod dig fremstå".

Som konjunktionen ἵνα kan ὅπως indlede en hensigtsbisætning. Det er blot meget sjældnere. I Rom. forekommer ὅπως foruden i dette vers kun i 3,4. Som efter ἵνα følger også efter ὅπως almindeligvis konjunktiv. BDR § 369 og HKN,S § 144.

Se vedr. ἐνδελωμαι og διαγγελῆ HKN,F § 85 og § 50 a. Det sidste sted

om passivformer uden θ . Præpositionsleddet $\acute{\epsilon}\nu$ σοῖ må her af meningsmæssige grunde betyde "på dig", men kunne ud fra en sproglig betragtning alene også betyde "ved dig".

V. 18 Det synes at være eksemplerne i de tre foregående vers, der ligger til grund for den slutning ($\acute{\alpha}\rho\alpha$ οὖν), Paulus nu drager.

Foran det relative pronomen $\acute{\omicron}\nu$ kan man i begge tilfælde underforstå $\epsilon\tau$ τοῦτου, ligesom man efter det første $\theta\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota$ kan underforstå $\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\epsilon\iota\nu$ og efter det andet $\sigma\kappa\lambda\eta\rho\acute{\upsilon}\nu\epsilon\iota\nu$. Subjektet er naturligvis $\acute{\omicron}$ $\theta\epsilon\acute{\omicron}\varsigma$, men læsemåden med $\acute{\omicron}$ $\theta\epsilon\acute{\omicron}\varsigma$, der er bevidnet af flere håndskrifter, er dog sikkert sekundær.

V. 19 Se vedr. $\acute{\epsilon}\rho\epsilon\iota\varsigma$ HKN,F § 88, nr. 61.

Det spørgende pronomen $\tau\acute{\iota}$ er brugt adverbielt og har betydningen "hvorfor". BDR § 299,3 og HKN,S § 87.

Det kan være den underforståede tanke, at Gud stadig forhærdet dem, han vil, der forklarer $\xi\tau\iota$ foran $\mu\acute{\epsilon}\mu\omega\epsilon\tau\alpha\iota$.

Se vedr. $\acute{\alpha}\nu\theta\acute{\epsilon}\sigma\tau\eta\kappa\epsilon\nu$ HKN,F § 78, s. 87f. - herunder anm. 6, hvoraf det bl.a. fremgår, at perfektum og pluskvamperfektum af $\iota\sigma\tau\eta\mu\iota$ er intransitive, og at perfektum har betydning af præsens. Verbet er her konstrueret med dativ ($\tau\acute{\omega}$ βουλήματι).

V. 20 Μενοῦνγε forekommer også i 10,18, hvor det naturligt oversættes "jovist". Her i 9,20 gengives det bedst ved "dog", "da". Se i øvrigt BDR § 441,6 og 450,4.

I spørgesætningen er $\sigma\acute{\upsilon}$ for eftertrykkets skyld rykket frem foran $\tau\acute{\iota}\varsigma$. BDR § 475,1. Se vedr. verbet $\epsilon\tau\iota$ HKN,F § 81.

Som apposition til $\sigma\acute{\upsilon}$ følger det substantiverede participium $\acute{\omicron}$ $\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\pi\omicron\kappa\rho\iota\nu\acute{\omicron}\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$, der oversættes som en bisætning, hvortil så også $\tau\acute{\omega}$ $\theta\epsilon\acute{\omicron}\phi$ hører. $\acute{\omicron}$ $\acute{\alpha}\nu\tau\alpha\pi\omicron\kappa\rho\iota\nu\acute{\omicron}\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ κτλ. tjener nok til at begrunde spørgsmålet $\omicron\upsilon$ $\tau\acute{\iota}\varsigma$ $\epsilon\tau\iota$;

Se vedr. $\acute{\epsilon}\rho\epsilon\iota\tau$ og $\pi\lambda\acute{\alpha}\sigma\alpha\nu\tau\iota$ HKN,F § 88, nr. 61 og nr. 80 og vedr. spørgsmål indledt med $\mu\acute{\eta}$ kommentarerne til v. 14. $\tau\acute{\omicron}$ $\pi\lambda\acute{\alpha}\sigma\mu\alpha$ er subjekt for verbet $\acute{\epsilon}\rho\epsilon\iota\tau$.

Se vedr. den adverbielle brug af det spørgende pronomen $\tau\acute{\iota}$ kommentarerne til v. 19.

Ποιεῖν konstrueres ofte med objekt og objektsprædikat (BDR § 157,1 og HKN,S § 21). Således også her, hvor det ret usædvanligt er et adverbium ($\omicron\upsilon\tau\omega\varsigma$), der står som objektsprædikat. Betydningsmæssigt svarer $\omicron\upsilon\tau\omega\varsigma$ i det væsentlige til τοιοῦτου. BDR § 434,3.

V. 21 Verset består af et spørgsmål, der er indledt med nægtelsen $\omicron\upsilon\kappa$,

hvilket tilkendegiver, at der ventes bekræftende svar. BDR § 427,2 og HKN,S § 211,1.

Efter ἔχει ἐξουσίαν følger genitiv (BDR § 177 og HKN,S § 44 f) og den udfyldende infinitiv ποιῆσαι.

Når αὐτός står mellem artikel og substantiv, betyder det "samme"; ἐκ τοῦ αὐτοῦ φουράματος betyder altså "af den samme masse". HKN,S § 75.

I stedet for ὁ μὲν ... ὁ δέ (den ene ... den anden) forekommer undertiden ὅς μὲν ... ὅς δέ - altså det relative pronomener i stedet for den bestemte artikel. BDR § 293,3 b. Et eksempel herpå har vi i dette vers, hvor det som følge af neutrumsordet οκευος er neutrum af det relative pronomener, der forekommer. Pottemageren kan af den samme masse skabe det ene kar til ære, det andet til vanære. Det er antagelig for betoningens skyld, at εἰς τὴν er placeret foran οκευος.

V. 22 Det er almindeligt antaget, at v. 22 og 23 med hinanden udgør et spørgsmål. Denne antagelse, som også Nestle-Aland deler, forudsætter, at der i forbindelse med betingelsesbisætningen εἰ δὲ ἑέλων κτλ. må underforstås et udsagn som "hvad nu?". Man kunne altså gengive begyndelsen af v. 22 med ordene: "Men hvad nu, hvis Gud o.s.v.?" (jfr. Joh. 6,62 og Ap. G. 23,9).

I betingelsesbisætningen ville konstruktionen måske have været lettere at overskue, hvis ordstillingen havde været εἰ δὲ ὁ θεος ἑέλων ἐνδεΐξασθαι κτλ. Participiet ἑέλων med de udfyldende infinitiver ἐνδεΐξασθαι (HKN,F § 85) og γνωρίσαι må have enten indrømmelses- (skønt han ville) eller årsagsbetydning (fordi han ville).

Objektet for γνωρίσαι (HKN,F § 69 c), nemlig τὸ δυνατόν, er et substantiveret adjektiv.

Betingelsesbisætningens finitte verbum ἦνεγκεν (HKN,F § 88, nr. 104) må her have betydningen "bar over med". Objektet er οκευή, hvortil er knyttet den kvalitative genitiv ὀργῆς (BDR § 165,1 og HKN,S § 43). Til οκευή er desuden participiet κοτηρομένηα (perf. partic.) knyttet.

V. 23 Selv om håndskriftet B - samt nogle væsentligt yngre vidner - ikke har noget καί foran ἴνα, må dette καί dog nok anses for at være oprindeligt. Det er velbevidnet, og læsemåden med καί er desuden den vanskeligste. Καί tjener antagelig til at sidestille et nyt - ganske vist ikke eksplicit udtalt - verbum med ἦνεγκεν i v. 22 eller måske bedre til at genoptage den tanke, der kom til udtryk i ἦνεγκεν. Sammenhængen og hovedstrukturen i teksten er da følgende: Men hvad nu, hvis Gud har båret over o.s.v. og gjort det for at o.s.v.? ἴνα γνωρίση τὸν πλοῦτον κτλ. er så at forstå som en nærmere udfoldelse af hensigten med ἦνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ.

Τῆς δόξης kan i forbindelse med τὸν πλοῦτον betegnes som artens genitiv (BDR § 167,1 og HKN,S § 42) medens ἐλέους, der er knyttet til σκεύη, nok må betegnes som en kvalitativ genitiv (BDR § 165,1 og HKN,S § 43).

I stedet for som i v. 22 at konstruere med et participium knyttet til σκεύη konstruerer Paulus i v. 23 med en relativbisætning ἃ προητοίμασεν κτλ.

V. 24 Det mest nærliggende er at knytte det relative οὗς til σκεύη ἐλέους i det foregående vers (direkte gengivet: "barmhjertighedens kar, som han også kaldte os [til at være]"). Da Paulus med σκεύη tænker på mennesker, kan han benytte οὗς i stedet for det grammatisk korrekte ἃ. Der foreligger altså constructio ad sensum. BDR § 134,3 og HKN,S § 205 d. En anden - men nok mindre sandsynlig - opløsning af konstruktionen består i at opfatte ἡμᾶς som apposition til σκεύη og så knytte det relative οὗς til ἡμᾶς (os, som han også kaldte).

V. 25 Som subjekt for λέγει må ὁ θεός underforstås.

I citationsformler har ἐν lokal betydning. Præpositionsleddet ἐν τῷ Ὡση betyder derfor "i Hoseas bog" eller "hos Hosea". BDR § 219,1.

Καλέσω (HKN,F § 88, nr. 46) er her som i mange andre tilfælde konstrueret med to akkusativer. BDR § 157,2 og HKN,S § 21. Bag det substantiverede udtryk οὐ λαόν μου (jfr. οὐ λαός μου i v. 26) ligger det hos profeten Hosea forekommende יְהוָה-אֱלֹהֵי og bag οὐκ ἠγαπημένην Πηνην ἄλ. Femininum i sidste tilfælde skyldes, at udtrykket skulle tjene som navn på profetens datter. Når vi har nægtelsen οὐκ (og ikke μή) foran participiet ἠγαπημένην, er forklaringen, at nægtelse og participium i fællesskab så at sige udgør et begreb. Se HKN,S § 211,3.

V. 26 Se vedr. ἔσται og ἐρρέθη HKN,F § 81 og § 88, nr. 61. ἔσται synes brugt med betydning svarende til הָיָה "og det skal ske".

Stedsadverbiet ἐκεῖ knytter til ved ἐν τῷ τόπῳ οὗ (på det sted, hvor ... dér). Υἱοί er subjektsprædikat (da verbet κληθήσονται er passiv) til et underforstået αὐτοί; jfr. αὐτοῖς i det foregående. Se vedr. κληθήσονται HKN,F § 88, nr. 46.

Participiet ζῶντος står som en adjektivisk bestemmelse til θεοῦ.

V. 27 I enkelte tilfælde - bl.a. i dette vers - anvender Paulus præpositionen ὑπέρ med genitiv, hvor man kunne vente περί, idet betydningen er "om", "angående" eller lignende. BDR § 231,1 og HKN,S § 58.

I betingelsesbisætningen ἐάν ἦ ὁ ἀριθμὸς κτλ. er konstruktionen casus eventualis. BDR § 373 og HKN,S § 195 c. Se vedr. verbet ἦ HKN,F § 81.

På baggrund af forestillingen om Israels sønners store antal må man for at få meningen klart frem indføje et "kun" i forbindelse med τὸ ὑπόλειμμα. Se vedr. σωθήσεται HKN,F § 88, nr. 94.

V. 28 Den største vanskelighed i dette vers er afklaringen af, med hvilken betydning λόγος forekommer. Betyder det "ord", kan udsagnet gengives sådan: "For idet han fuldender (συντελῶν) og afkorter (συντέμνων) sit ord, vil Herren udføre det på jorden". Det er imidlertid ikke klart, hvad det er for et ord. Mange antager da også, at λόγον ποιεῖν her betyder "gøre regnskab", og så kan gengivelsen lyde: "For Herren vil endeligt og afsluttende gøre regnskabet op på jorden". Participierne συντελῶν og συντέμνων, der står som apposition til κύριος, oversættes altså adverbielt.

V. 29 Se vedr. προεῖρηκεν, ἐγκατέλιπεν (sammensat af ἐν, κατά og λείπειν) og ἐγενήθημεν HKN,F § 88, nr. 61, 62 og 21.

Konstruktionen εἰ μὴ κύριος κτλ. er casus irrealis, som det bl.a. fremgår af ἔν foran verberne ἐγενήθημεν og ὠμοιώθημεν. Aoristformerne viser, at det er casus irrealis om fortiden. BDR § 360 og HKN,S § 195 b.

Det sammenlignende ὡς foran Γόμορρα kan synes overflødigt, da passiven ὁμοιωθῆναι betyder "blive gjort lig med"; se f.eks. Ap. G. 14,11.

V. 30 Se vedr. τί οὖν ἐροῦμεν; kommentarerne til 3,5. Den efterfølgende ὅτι-sætning kan ikke være objekt for ἐροῦμεν i spørgesætningen, men derimod for et underforstået "vi skal sige".

Det til ἔσθη knyttede led τὰ μὴ διώκοντα med objektet δικαιοσύνην svarer betydningsmæssigt til en relativbisætning.

Som det er almindeligt, når subjektet er neutrum pluralis (her ἔσθη), står verbet (κατέλαβεν) i singularis. Se i øvrigt vedr. det pågældende verbum HKN,F § 88, nr. 59.

Ved hjælp af artiklen τὴν sikres, at bestemmelsen ἐκ πίστεως knyttes til δικαιοσύνην. Den foran τὴν stående partikel δέ antyder, at det ikke er en hvilken som helst retfærdighed, men - som fortsættelsen viser - akkurat en retfærdighed af tro. BDR § 447,1 c.

V. 31 Man kan opfatte verset som hørende til den ὅτι-sætning, hvortil det meste af foregående vers hører, men det er også muligt at opfatte verset som et nyt selvstændigt udsagn. Dog markerer δέ sammenhængen med det, der i v. 30 er sagt om hedningerne.

Διῶκων νόμον δικαιοσύνης svarer betydningsmæssigt til en relativbisætning. Genitiven δικαιοσύνης angiver antagelig målet med den lov, Israel søgte. BDR § 166 og HKN,S § 43.

Se vedr. verbet ἔθοσεν, hvis subjekt er Ἰσραήλ, HKN,F § 88, nr. 106.

V. 32 Spørgsmålet διὰ τί (HKN,S § 87) er fremkaldt af det, der netop er sagt i v. 31.

I det med ὅτι indledede svar betyder ὅτι "fordi", men i øvrigt er det ikke klart, hvad den præcisere mening er, idet man kan supplere den ufuldstændige sætning på flere måder. Det er nærliggende - inspireret af διώκων i v. 31 - at antage, at verbet ἐδίωξαν (og evt. objektet δικαιοσύνην eller νόμον δικαιοσύνης) skal underforstås. Men nogle oversætter "fordi de ikke holdt sig til troen, men o.s.v." eller "fordi de ikke levede af tro, men o.s.v." Der suppleres altså med et verbum, som i øvrigt ikke findes i konteksten. Efter denne forståelse skal der ikke underforstås et objekt, som der skal ifølge den førstnævnte opfattelse.

Det foran ἐξ ἔργων stående ὡς tjener formentlig til at angive den subjektive - d.v.s. Israels - vurdering.

V. 33 Maskulinumformen αὐτῷ overrasker efter πέτρων. Maskulinum kunne være bestemt af det foranstående λίθον, men måske skyldes αὐτῷ, at λίθον og πέτρων er symboler for Kristus.

Teoltryk har også udgivet:

Helge Kjær Nielsen: Sproglig kommentar til 1. Korinterbrev

Helge Kjær Nielsen: Sproglige kommentarer til 2. Korinterbrev

Helge Kjær Nielsen: Sproglige kommentarer til Første Petersbrev

Helge Kjær Nielsen: Sproglige kommentarer til Galaterbrevet

Helge Kjær Nielsen: Sproglige kommentarer til Johannesevangeliet

Helge Kjær Nielsen: Sproglige kommentarer til Thessalonikerbrevene

Se alle Teoltryks udgivelser på www.teoltryk.dk

TEOLTRYK – Teologisk Forlag

ISBN 978-87-7806-035-8